

Grunia Slutzky - Kohn

S U R V I V O R

**Montreal,
2015**

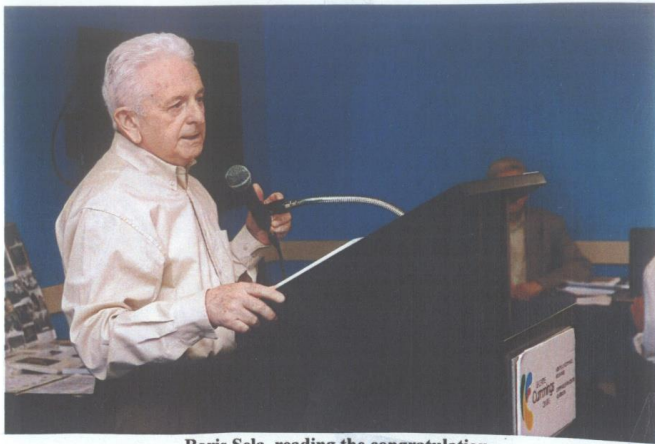
**Dedicated to my dear grandchildren
Gregory-David and Lawrence-Jeremy
Albert,
For their 25th birthday,
August 31st, 2014.**

**With love and
best wishes,
from
Bubby Grunia**

**Copyright by Grunia Slutsky-Kohn.
All rights reserved. No part of this book
may be reproduced
in any form without the written
permission from the publisher.**

**Yiddish poet-writer
Grunia Slutzky-Kohn**

**Boris Sela, reading the congratulation
From Irwin Cotler, P.C., O.C. M.P., Mount Royal**

**Sheva Honig is reading the congratulations to
Grunia from Rabbi Israel Sirota, he was out of town**

ACKNOWLEDGEMENTS

I wish to thank:

**The Azrieli Family, for their contribution,
In memory of the late David Azrieli z"l,
Sheva Honig, for advice and contribution,
Stanley Cons, for the contribution,
Karen Biskin, for the translations in English,
Isaac Roukchine, for the translations in Russian,
Ella Baslov, for translating a poem in Russian,
Valentina Rojinskaia, for typing my stories in
Russian and advice,
Estera Kusniezova, for corrections in Russian,
Komaristi Nikolai, for corrections in Russian,
Boris Sidnev, filmmaker, for making a documentary
about me,
Eddie Stone, Eddie Paul, Karen Biskin, Maria
Ressina, Andrea Ciurria, for their help with the
computer,**

Grunia Slutzky-Kohn

Contents

Survivor	08-09
My grandchildren	10-41
Memoirs	42
A letter to mother	43
Nuhem Kohn	44-45
Sarah Gol	46-47
Shlome Gol	48-49
Sarah Fershko	50-51
Eva Schloss	52-55
Prof. David Weiss	56-57
Esther Monis	58-60
Isaac Roukchine	61-65
Tribute to Grunia Kon	66
Cummings Centre	67-68
Jewish Museum in Florida	69-70
A Giant passed away	71-73
Jewish Public Library	74
Feelings	75
A Mother's Wisdom	76
Life is full of spires	77-81

לידער און פראזע

קינדער לידער

82-84	דער טאג און די נאכט
85	א טייבעלע, פריילינג
86-87	יוגנט מיינע
88	באלאדע פון א יידישן פארטיזאן
89	ליכטיקע באגערן
90	פריילינג 2013, די קאלירן פאר דוד אזריעלי
91-92	זומער, די געארגינע
93-94	א רענענדיקער טאג
95	איך האב נישט ליב די נאכט,
96	א לפילה, הארבסט 2013
97	דער פראסט און דער שניי
98	צו דיינע 90 יאר, פאליא
100	אין לעבן קען אלץ פאסרן
101-102	לאכן איז געזונט, א בא רימער
103-104	דער ביטערער טראפן
105	א ווייבל מיט אן "אויפרינגל"
106	שבת פארנאכט
107	גראבע יונגען, א באבעס צער
108-109	יום כיפור, קעמפ בני ברית
110-111	די נאכטיגאל און די קרא
112	די נאדל און דער פאדעם
113	ווי זאל איך גיין אויף קבר-אבות
114	מיין צוואה, לידער מיינע
115-116	

	שוין 70 יאר	117
	נחום קאהן	118
	א פארשטערטע שמחה	120
	אי, די מאדע, זאל זיך אזוי	122
	ניט טרעפן, ווי עס טרעפט זיך	123
	דער ארבעטער רינג	124-129
	א ייד, וואס שפייזט 20 קעץ	130
	בראנקע קליבאנסקי ע"ה	132-133
	א געשפרעך מיט מיין שכנה	134
	א פארלארענע יוגנט, אן עלטער באבע	135
	פרעזענטאציע פון מיין 10-טן בוך	139-149
Russian Poetry and Prose		150
Мама, Ночь, А матоне		151-155
Весна пришла		156
Воспоминания о первой любви		157-158
Поздняя весна, Я люблю		159-160
Люблю тебя, Кемп		161
Юность моя		162
Воспоминания о войне		163
День Победы		164-170
Светит солнце, Осень		171
Нежный цветок, Осень		172-173
Дикая трава		174
Мужу моему посвящаю		175-177
Новый год, Птенцы		178-179
Жизнь, Не жалеи!		180-183
Александр Любман		184-185
Проза		
Северск		186-188
Шум в общежитии		189-191
Тетя Мотя		192-193
Платье с красными		194
пуговичками		194
Предсказание		195
О чем говорит		196-199
могильный камен		
Иммиграция,		200-208
Незабытая фотография		209
Осел, Борис Сиднев		210-212
Завялый букет, Сон		214-215
Воспоминания		216-220
Презентация 10-й книги		223-232
Congratulations		233-243

Survivor

I was born in Grodno to loving parents, surrounded by a loving family and friends. Who would believe, that I would be the only survivor of my family, and have to work hard as a very young girl, ten years in Siberia, in ammunition factories, suffer hunger, cold and didn't give up.

We were eight girls from Grodno running together from the German fascists, after the invasion of Grodno. I was the youngest and the only one to get higher education after the war, to receive a master degree in languages, and suffered more hunger and cold than all my acquaintances from Grodno, but I reached my goals, for 26 years I was a respectable teacher and educator in the former Soviet Union.

In Canada I became involved in the Russian-Jewish community. Every week I would translate the news, what's going on in the world and read for them some of my poetry. The older generation of Jewish immigrants understood Yiddish. I participate every year in the Memorial of Babi Yar and read my poems dedicated to Babi Yar. Babi Yar is the tragedy of all Jews and all progressive people in the world. In Babi Yar they killed mentally sick people, prisoners of war, gypsies, people of many nationalities. I participate as well in the Memorial of the Resistance in Warsaw Ghetto and the six million Jews, killed in the Holocaust.

In 2008 I published my book of poetry, dedicated to the Montreal Holocaust Memorial Centre: "Shtumer Geshrei". I am a member of the Drop in Centre, Sholem Shtern Yiddish group and for 30 years a volunteer in the Cummings Centre. October 9, 2013, I received a Certificate of Honor in recognition and appreciation for 30 years of outstanding devotion and service.

In Canada I started to write Yiddish poetry and prose, in memory of my murdered family and much more than six million Jews (according to new information from the archives in Washington Holocaust Museum). I am the only Yiddish poet-writer in Montreal now, the winner of three prizes. In every book I have a chapter, dedicated to the Holocaust, I feel, I have a special mission to fulfill- I have to write memories.

June 25th, 2013, it was the celebration and presentation of my tenth book: “The Twentieth Century” and 30 years of writing Yiddish in Montreal, organized by the Sholem Shtern group. I received congratulations from the Honorable Irwin Cotler P.C. O.C., member of the Canadian Parliament, from the spiritual leader of the Russian Community, rabbi Israel Sirota and many friends.

Who would believe during the war that a poor Jewish girl from Grodno, the only survivor of her family, will be an honored citizen of Montreal and a proud grandmother of two wonderful twin-boys. But miracles do happen. I am thankful to God for saving me, for letting me live long enough to see a new generation of Jewish children, and a Jewish State- Israel, after 2000 years.

I am thankful to Canada, for accepting me, a middle aged woman so friendly, giving me the opportunity to write and publish eleven books in Yiddish, to be able to share my experience with young students, who visit the Holocaust Drop in Centre. Thanks to everybody, who helped me, supported me, encouraged me to write and publish 11 Yiddish books, to be active in the community, to smile, in the worst moments of my life, and start a new life in Canada. It wasn't easy...

Grunia Slutskaya at 16.

My Grandchildren

My grandchildren, twins, were born August the 31st, 1989, premature. A tall nurse came from the operating room, smiling, and said: two boys. Tears started to run from my eyes. After 9 years waiting and a cesarean, my daughter is finally a mother, Mark is a father, I am a grandmother and my husband is a grandfather. We all went to see the new born twins. "So tiny, skinny", said Mark, the boy's father. One of the boys was trembling, looking around, not very happy, and start crying, but not for a long time. He is a man, men don't cry. "Mazel tov!" I said to Mark, "you are a father now."

I run fast to the flower shop, bought a bouquet of beautiful red roses and put it on the night table near my daughter. In the evening she received a big basket of flowers from the coworkers of her husband Mark. After supper the nurse let me see one of the twins again, the other one was sleeping. He opened his eyes, looked at his grandmother and fell asleep again.

My God! How little a human being needs to be happy! A small warm place to rest, food and something to cover your naked body. Why are wars going on, why people fight all the time, killing each other? Peace to you, my grandchildren. May you grow in peace and love, good luck to you, God bless you, tiny boys, Amen. I made a big party in honor of my grandchildren, invited all my friends and celebrated new life, the continuation of my family. The boys received a present from the two grandmothers: two beautiful beds, nice blankets and toys. After a while, Lawrence started to smile, Gregory was more serious. I helped as much as I could, the boys were often sick.

December the 24th, 1989, I gave my grandchildren the first Chanukah –gelt and toys. The next day we made pictures with the boys, I bought for them beautiful suits, and they looked like two princes. I started to make Shabbat for the boys when they were very small. I would light the candles in front of them, say the prayers, cook a Shabbat meal, made gefilte fish, chicken soup, bought a nice big challah, special bread for Shabbat, my husband would make kidush, (benediction over wine) the boys liked it. After, I would sing with them Yiddish and Hebrew songs: "Shabbes soll sein, Sholem soll sein, and others. Lawrence asked me:

“What does it mean SHOLEM?” I said: “Peace.” And what does it mean peace? It’s when people don’t fight, don’t kill each other, no war, everybody is friendly. It’s quiet, beautiful around, peaceful. “And it will be no grass cutter, who makes so much noise?” asked Lawrence. “I don’t like him and his grass cutting machine.” How important it is peace for children. May my grandchildren and all the children in the world never experience war like me and my husband.

At two years, my daughter, a professional pianist, started to teach the boys music. It was funny to watch them playing the piano. When mom was away, I was the teacher. (I am not a professional musician). Both were sitting at the piano, listening to what I will say. “Gregory, you will play the soprano part and you, Lawrence – the bass. When I say: the bear is coming from the forest, - you, Lawrence, start to play. Now the birds are singing, - Gregory will start playing and you, Lawrence, stop. Both were listening very careful. “The lion is coming.” Lawrence asked me: “Is it a lady-lion or a man-lion.” I said: “You, Lawrence, will be the man-lion and Gregory the lady-lion.” “I don’t want to be the man-lion,” said Lawrence. “Try, after you will change.” That is how I would teach them music.

We played different games: they built pyramids, houses for mom and dad, for me and grandpa, generous boys. When the boys were three, my daughter tried to teach them the violin, we bought them two violins. In the beginning they liked it, but they didn’t want to practice. The boys love music and know the difference between classical music, folk music and jazz. Once, summer time, they had lunch on my balcony and I played for them a tape of my friend’s music. “This is folk music, Sarah is singing.” Lawrence was listening and said: “No, bubby, it’s not folk music, it’s opera.” I couldn’t believe it. At five he knows the difference. Both grandchildren like Hazanut, and especially Carlebach.

The weekends Mark would bring the boys to us and he with my daughter would go shopping. The boys liked to eat lunch on my balcony. After lunch we would go together with zaida to the park and play ball, different games. In the evening the parents would take them home or we would have supper together.

Till the age of six the boys had everything and were very happy. Why are they now so sad? What happen? At six their life changed. Father left home and started a very painful divorce. No more fun, no more happiness, a lot of stress, aggravation and lawyers cost a lot of money. It was a tragedy for the two little boys of six. The boys loved mom and dad. What a pity. No more smiles, no more fun. "I want you to write about my life, bubby. I want everybody to know how kids suffer from divorces: the Jewish community, the Jewish library, the all world," said Gregory. "Don't write, bubby!" said Lawrence. "If Lawrence doesn't want, sign just my name. It will be our little secret."

Next day Gregory asked me: "Did you write it, bubby? Read it to me, please." "Not yet, darling. You really mean it?" "Yes, bubby." Every few days Gregory was asking me: "Did you write it?" He didn't forget, it was very important to him. Lawrence would complain to me too, he is very sensitive: "I miss my bed, my toys, it's not the same, bubby. Nobody is listening to us." "It's not so bad, Lawrence. Some children are hungry, they don't have a house." "Daddy wants to sell the house, where will we live? I like our house and the little garden. We like to play there." "Don't worry, Lawrence, dad will not sell the house, we will work it out."

As a Holocaust survivor, it was very painful and hard for me to see how children suffer, special my own grandchildren. I went through so much pain in my life, but I am an optimist. I write with them short stories, we played different games. I would make something they like. "Boys, try, it's so good." They liked my cooking. "Enjoy it!"

The community in the Shomrym Laboiker synagogue surrounded the boys with love and helped a lot. I was with them through the worst time and helped to ease the pain of two innocent, beautiful boys, who suffered so much.

Thousands of kids suffer, when parents are getting divorced. I tried my best to help them cope and started to write a diary. I still have it. I cannot share with you everything, I leave it to the boys. Maybe one day they would like to write memories. Both used to write short stories and poetry, when they were much younger. At the moment they are busy working and studying.

Gregory received a bachelor degree with Honors in accounting from Yeshiva University in New York and continues to study at the Rabbinical Seminary. Lawrence received a bachelor degree with Honors from Yeshiva University in New York in economics, he has been selected as the co-winner of the Department Award for Academic Excellence, along with Alan Richter. The award was presented to him at the Professor Alexander Brody Memorial Dinner and Lecture on May 2, 2012. He is working now in a big company in New York. Both my grandchildren get married very young. They are successful, optimistic and I am very proud of them.

Since my grandchildren, twins, were small, they liked to listen to stories I used to tell them and later on they started to create their own stories. We would sit around the table, Lawrence and Gregory would make up a story and I would write it down in front of them. "Read it to us, please, bubbly." Here are some of those stories:

The Talking Book

By Lawrence and Gregory Albert (7 years old)

When I was very little, my mom bought me a book for my Birthday. It was very beautiful with a lot of color pictures in it. "You can learn a lot from this book. It's your best friend," said mommy.

I opened the book and the book started talking: What's your name?" Ask the book. "David." "My name is Lawrence." "How old are you?" "Seven." "Do you know how to read?" "Yes." "I have a lot of interesting stories for you. What would you like to read?" "We don't know."

"I will choose it for you," said the book. "Start with "The Mystery of the Stolen Jewel," and then I would suggest: "The Mystery of the ship Titanic." Thank you. Those are my two favorite stories. David kept the book all his life and when he passed away, the book went with him to heaven and there he continues to read the stories until today. "What about you?" I asked Lawrence. "We share it."

A Funny Day

By Lawrence Albert (7 years old)

What a wonderful funny day! The moon is up at day time. The sun is shining with the biggest smile ever. It's cold and it's raining and snowing, and the grass is still green. When I looked out the window, the sun blinked it's eye at me and told me: "Today you will be able to make a snow fort, while I enjoy the trees and the grass, and I will be able to go in my rain boots and splash all day, enjoy the moon and look at the stars. I was curious. I didn't know, what the riddle meant, so I waited to see what would happen. Surprise, I woke up and what did I see? It was just a dream.

Plant Life Rights

By Lawrence Albert

Everyone these days is talking about human-children-animal rights, and I believe in full human or animal rights. What I don't believe is in some types of animal right, I don't believe in cow or chicken rights. (but I do admit, that if you cook them right, they taste really good). I do believe in dolphin or whale rights. (They are much more intelligent). But what I am surprised about is that no one has ever thought about plant rights.

Maybe plants have feelings and just can't communicate, share them with us. Maybe when we chop a tree down, we are actually murdering it. Maybe it's a conspiracy and the government doesn't want us to know, because it will ruin the economy. (laugh out loud) Maybe we should build buildings out of plastic and metal instead of wood. Think of the possibilities. I think it would be much easier to clean a plastic desk, than a wooden one. It is torture, I'm telling you. But from now on, you will have to make your own decisions.

The Magic Pen

By Gregory Albert (7 years old)

Once there was a boy by the name of Gregory. For Chanukah his grandmother brought him Chanukah latkes and gave him a pen. On the card was written: "This is not an ordinary pen. It's a magic pen. If you draw a picture and sign your name on the right side, after 5 minutes a man will appear and turn your picture into reality, and guess what Gregory drew first: a huge house with beautiful furniture. Next to it: a limousine with a chauffeur, and around the house, beautiful flowers and trees. "And this is all for me?" Asked Gregory. He called his mom and dad and said: "This is for me, for you, mom and dad, and for bubbly and zaida."

Gregory hid his magic pen, and when he needed something, he just drew and signed it on the right side, and the magic started. Nobody knew, it was a gift from his grandmother for Chanukah. Many miracles happen on that day.

The Hanukah Child

By Gregory Albert

Many, many years ago, there was a Jewish couple. The wife called Candle and the husband called Hanukiah. They always did good deeds and never bad ones. Candle and Hanukiah wanted to have a baby for a long, long time. It was the first night of Hanukkah and candle and Hanukiah heard a voice: "You were so nice for all your days that I will reward you for it." And the next Hanukkah they had a baby. Candle and Hanukiah were very happy. The baby's name was Dreidl. When he grew up he did good things too, like his parents. Everybody called the boy: "The Hanukkah child."

Dreamland

By Lawrence and Gregory Albert

“Do you know where Dreamland is?” “No.” “Listen and I will tell you about it. It’s a place where everything is possible.

Once upon a time there was a little boy Paul. Paul lived with his mom and dad. When school was finished, he wanted to go with his parents on vacation. “Where do you want to go?”

asked mom and dad. “I want to go to Florida.” “O.K.”, said mommy. “But we don’t have so much money to fly. It takes three days to go there by car.” “O.K.”, said Paul.

They packed fast their bags and bye-bye Montreal, we are going to Florida. The dog didn’t want to stay home alone and started to bark, so they took him too. Now the entire family was in the car. Daddy started driving, we started singing, the dog was happy and tried to sing with us. On the Road, dad made a wrong turn and instead to Florida we came to Dreamland. “It doesn’t look like Florida,” said Paul. “It’s Dreamland.”

We were very hungry. In front of us was a pizzeria. “Let’s go for a pizza,” said Paul. We ate and ate and the pizza doesn’t change. It was a magic pizza. “Would you like to travel with us?” asked Paul. “Yes, yes,” said the pizza with an Italian accent. “Are you from Italy?” asked Paul. “No, but my parents are. They have a pizzeria here, a magical pizzeria. If you buy one, you eat it and eat and the pizza doesn’t change. That’s good. We took the pizza with us. Now we travel all together: mom, dad, me, the dog and the pizza.

In the motel there was a place just for my parents and me, so the dog was sleeping on the floor and the pizza on the window. In the morning the pizza disappeared and went back to the pizzeria. We could just dream about it. And so in Dreamland you can dream about everything. You see it, but you cannot have it.

Mother's Day

By Lawrence and Gregory Albert, 7 years old.

"Why should Mother's Day be today and not Father's Day?" asked David. "I don't know," said Michael. "Could we buy mommy a present for Mother's Day: The beauty of the world?" "Of course, Michael," said David.

The two boys went with daddy to the store and bought for mom a gift, something not expensive, but they were happy. David and Michael signed two cards, David made a flower and Michael made something out of plastic for mommy. Both boys made it with love, mommy was very happy. "Thank you, darlings," she said. She said it in the sweetest voice. We served the table and had a good time.

In the afternoon we went with mom to the movies. "Who will make supper?" asked dad. "You, today is Mother's Day, you will make supper and keep it warm. We will be late and hungry. Bye-bye, daddy, see you later."

The Last Day of School

By Lawrence and Gregory Albert

The 20th of June, Friday, was the last day of school. It was a beautiful day, but I was sad, because my dear teacher Marie is leaving school. Marie came at the end of the day, wishing us good luck in grade three and gave me a present, a nice pen with a globe on top. "You can turn it around, Lawrence." We had fun all day long and didn't study even a bit, said Gregory. After an excited day, mommy picked us up.

At home a big surprise was waiting for us. Bubby Grunia met us at the door with a big smile: "Welcome home, boys! Congratulations! Now you are in grade three. Let's take a picture near the trees and see who will grow faster, you or the little trees I planted, when you were born." "The trees," said Lawrence. "No!" said Gregory. "We are growing faster." In the kitchen was nicely set the table; all kinds of goodies: fruit, flowers and presents from mommy, bubby Grunia and Zaida. We had a good time, enjoying every minute of it. We hugged mom and bubby, said: bye-bye mommy, we love you," and went with dad.

The next day dad bought us a present, two water pistols. Mom bought for us two watches and two photo cameras. Now we can learn how to make pictures ourselves. Today we played with the water pistols and made a mess, everything wet. Mom asked us to change our clothes. Then we had lunch in the backyard. Mommy brought us a piece of very tasty watermelon. After lunch we wrote a story with bubby Grunia. It's good to have vacation and be a student of grade three.

Poetry my grandchildren started to write at the age of 12.

Lawrence

It's Been a While

It's been a while
Since I've cleansed these roots
Of my invisible bush
That burnt long before
Moses saw it alive and green.
No one appreciates life
And thanks their hope
For giving it to them.

Ignorance

Ignorance is
A deadly thing,
Which we give into.
We let it fill up our
Minds
It's easier that way.
Don't need the little details
You don't need to know
Him
To tell the wrong story.
The mixing bowl
Takes the picture
And puts it upside down.
Breeds it people in.
Ignorance is a blender
You make sense of it.

A Forest

A forest is a treasure
As valuable as gold,
A valuable gem
Waiting, waiting,
To be saved, while it is saving
The earth.
It is a beauty, a diamond.

Hate

Tries to destroy men
With all of its self-made glory.
It's a parasite
Which men give into.

Why

Why do people
Always try so hard
To get things
That won't get them far and
Why do people always work
For nothing their whole lives?
The reason is they like their gold.

The water

The water is red with blood
But the world does not care
The person was not a
Popular one – they thought he stared
Too much
He thought if he hurt himself
It would numb the pain
He obviously dug too
Far into his skin
He had a promising future
He didn't look that far ahead
He could have gone to college
Been an engineer,
A lawyer- the possibilities where endless,
But he didn't look that far.

Now his eyes are still
Looking, looking,
At that hole, the deadly one
Not on his skin, but in his heart.

I'm counting

I'm counting
Counting my whole life
And the numbers keep on growing
But when I die rich,
I will be poor.
I count silver and gold, pieces of metal,
Or rectangular pieces of paper
Long after I am gone,
They will disappear.

Gregory

Pain

We can suffer together if you like
We can say and do nothing
Sleep the day away
We can stare out the window
Looking for a better world
We can sleep the day away.
We can say surrender to the suffering
If you like, we can cry and live
In self pity.
We can forget for a moment
And amuse ourselves.
But we don't want to forget
The pain.

Rosy Cheeks

On my desk lies an innocent paper
About to be assaulted
Hit every time- still standing,
Like a dedicated slave.
Who will do anything you crave?
Hit it as hard as you like,

No one cares
He's only a Jew in Auschwitz
Struggling to survive
Pinch his cheeks – hard;
Maybe then they'll look rosy.

I'd Love to Speak with the Sky

I'd love to speak with the sky
and drink from
It's mystical water
That's often my skin
As much as my
Weakened heart
And strengthened soul.

Right Now

I found nothing but words
In my blank agenda
I'm longing for prayer-
Music- art- literature – friendship
Where I can truly
Express my emotions and thoughts
On these rain clouds,
And on the paper I'm wasting-
Right now.

Dried Rose

The sparkling snowfall is nothing
Neither is morning dew,
No longer can I see the skyline
No longer can I appreciate you.
And I'll take my world of treasure
And all my box of toys,
And I will shout and scream
As loud as I can,
Yet I no longer make any noise.
Here is where the cheetah rests
Here you can take you repose
But never underestimate
The power of a dried rose.

Hand to Hold On

When the last page
Of your book is missing,
When you have paper
Yet no pencil,
When you'll have to
Carve words with
Your fingernails:
I'll be there
To give you what you need.
When the sun sets down
And you still need light
When the lamp makes
Shadows – in the corner of fright
When the earth turns one eighty
And you only see the stars:
You'll have my flashlight-
To reflect on the moon
When the sacrifice
Brings you no reward,
When you see that you have wronged:
I'll be the one
To reprimand you-
Then give you a hand to hold on.

A Poem

A poem is a way
To express their ideas
The ideas expressed,
Are not mine
But owned by the
Subconscious mind
They try to talk,
They try to scream,
Louder by the minute
(Until there is infinite sound)
To express
To be an influential something
Some one
Or at least some thing influential
The story first began when childhood

Started to wear away
The creativity
The valuable thing
Became worn with it
And eventually got tucked away
It turned into the subconscious
The ignored part of the body
And accepted its destiny.
From that moment on, after childhood,
Very few could access this wonder
The children, the artistically gifted
And the dreamers.
This all kept on happening,
Like it had for years before,
Until one day
When the dark became too much
And it cracked
It first started to talk, then shout
And eventually scream
For attention, like a baby.
This all happened once upon a time,
Today things are different.
There is a cycle of events which has
Started to take place.
First the ideas whisper,
Then speak, shout, scream
And then once suddenly hears an
Inspirational voice
And feels a need to create.
Suddenly, the screaming stops
The urge is gone
All that is left is astonishment
The ideas screamed their voices hoarse
Until the time -
If one did not connect with the urge
One has lost a masterpiece never created.
The voices will start to scream for
Attention again
But they will try and hold it in.
In between the times of creativity,
If one listens deep and hard
He will hear the whisper of chattering
ideas, will catch one and create
One must hope the ideas are pleased!!!

And as the old woman

(Once a wife, now a widow)
Is sitting in the car
Looking out the window
Describing past events, memories:
The plateau was full of poor
And now – the same apartment buildings
Are the beauty of this town-
Only a few bricks
Were enough to perform the change.
And as the world turns,
And as the clouds move on
You will remain here
Standing on your own.
Someday this light bulb
That now gives me light
To write – will go out
And some day the Inuit children
Will decide to migrate south
Some day when my body
Will be wrinkled with waves
Of maturity and wisdom-
Where you are – you will remain.
And as the world turns,
And as the clouds move on,
Here you will remain
Standing on your own.

Four Unfinished Sentences

The color of the painted glass
Has faded-again.
What we once called – colorful
Is as dark as my bloody pen.
And as the sun comes out
Reflecting over the shadows
Of your fallen men.
Stay cool-calm down-sit up-
When no one's around.

Neither nor Both

**Your screaming is useless
Your silence is priceless
And your presence-
Neither nor both;
It's the presence you get
When you feel
Like someone's here
To plague you – and help you up,
And the presence-
Neither nor both.**

Race against the Sun

**I want to win-
A race against the sun
So I can be the only one
To see you sleeping
Before I am gone.
Off to the road trip,
Your thoughts
Blind my eyes,
My lunchbox is heavy-
Come pray with me.**

**In me are two forces, they pull and retreat,
Calibrated tension between the earth and sky.
One moment the Life-Breath, through my nostrils is breathed,
The next I dig away the dirt from my fingernails.**

**In me are two forces, they yank at my sleeve,
One to the house, another to the hall.
They pierce at each other, shrieking for attention
And then stop together, to see, in whose direction I turn.**

April 25th, 2006, my grandchildren went with a group of students from Montreal on “The March of the Living” to see the death camps in Poland. Since the age of seven they knew about the Holocaust. I told them about Anne Frank and many children killed in the war by the German fascists, but to see death camps, mountains of ashes and shoes, clothes, toys of killed innocent children, Jews and Gypsies was terrible. They called me at night and said: “Bubby, we saw the ashes of our killed family in Auschwitz, that’s all what left from our family. It was painful. Many couldn’t take it and cried. We were in Treblinka, Majdanek, Birkenau.”

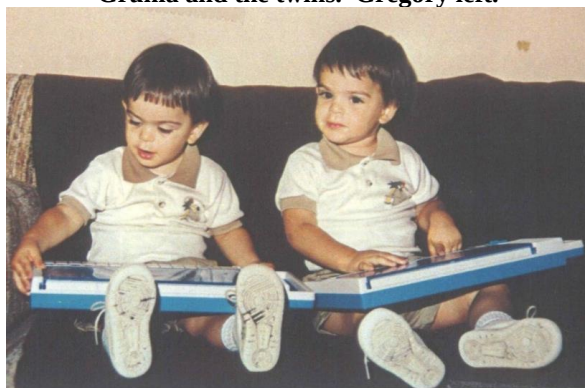
Near the ashes in Majdanek, my grandson Lawrence was singing: “I Cry”, by Shlome Karlbach. “It was very painful, we will never forget it.” The boys knew the grandfather was a partisan, fighting the fascists, and I worked during the war in Siberia in ammunition factories very hard. Let’s hope our grandchildren and all the children in the world will live in peace and never experience war. Never again innocent victims, never again one million five hundred thousand Jewish children killed!

My lucky day, I'm a grandmother, August 31st. 1989

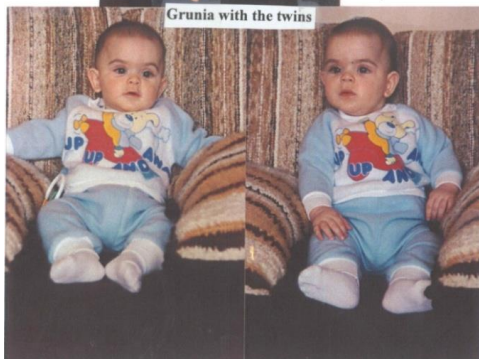
Grunia and the twins. Gregory left.

Two years old, Lawrence left

Grunia with the twins

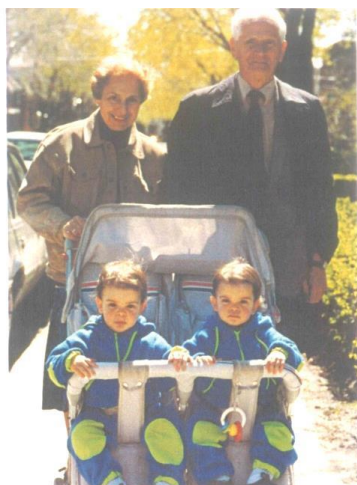
Lawrence left, Gregory

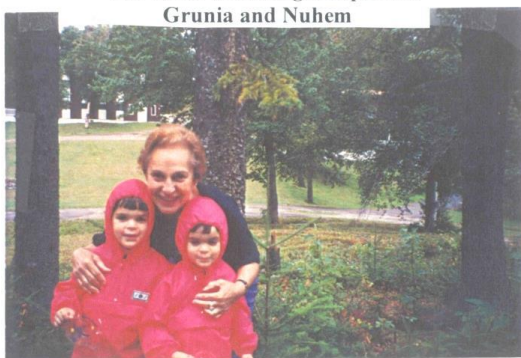
My family: Helena, the twins, Grunia, Nuhem, Olga

Happy Sisters. Helena left, Olga, 1992.

The twins with the grandparents
Grunia and Nuhem

In the country, 1992

Happy birthday boys!

At Grunia's balcony

**Last day at school, bubby congratulate the boys. 1997.
Lawrence right, Gregory left.**

**The boys are two years old.
Standing is aunt Olga from Israel**

9 years old, Lawrence left.

**Birthday party at the grandparents
10 years old**

Lawrence reading the Torah at his Bar Mitzvah,
August, 2002

Gregory reading the Torah at his Bar Mitzvah,

enjoying visiting bubby
Grunia in her kitchen

Lawrence,

Gregory

Gregory

Lawrence

Gregory

Lawrence

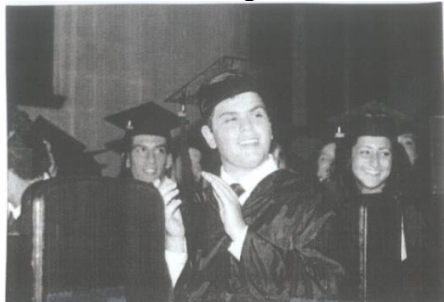
Beaver Lake park, Summer, 2005.

**Graduation from Public Elementary School
June 21st, 2001**

Graduation from High School Herzliah

Graduation from high school Herzliah

**Getting a scholarship from high school Herzliah
To study in Yeshiva in Israel**

**Grunia and her daughter at the graduation of her grandson's
from Herzliah**

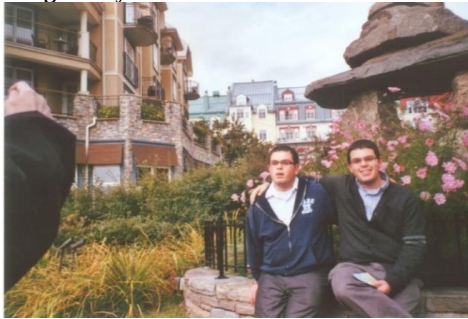

**Israel, Jerusalem
Visiting mom in Montreal**

Visiting bubby and the suburbs of North Montreal.

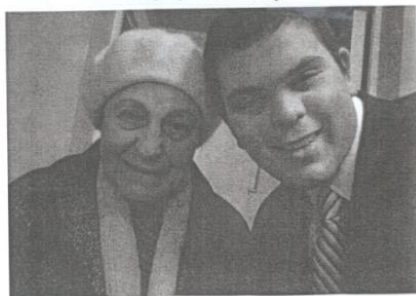
Enjoying mom's meal and bubby's flowers

We are 18 years old, Montreal.

Gregory with bubby

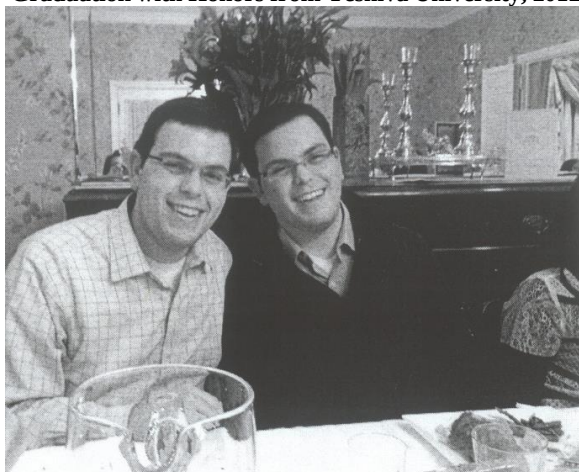
Lawrence and bubby before he left for New York

**Co-Winner of the Department Award
for Academic Excellence Lawrence Albert,
(in the middle)**

Graduation with Honors from Yeshiva University, 2012

New York, Happy brothers.

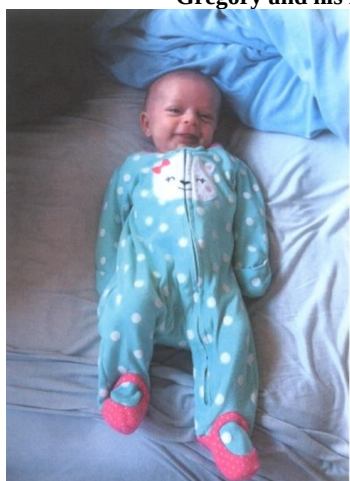
**Miami Beach, January 19th, 2012,
Lawrence and bubbly.**

**Gregory congratulating his brother Lawrence on his Wedding Day,
March 11th, 2013.
Gregory was married before, on June 13th, 2012.**

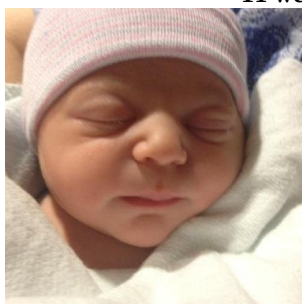
Gregory and his new born daughter

Smiling Sarah, 2 weeks old

**Visiting bubby Grunia,
11 weeks old**

**Adira-Naami, one day old,
My second great granddaughter.**

**TO A SPECIAL GRANDMA
(Bubby)**

Only the very best things in life are passed down from generation to generation, they are woven into the history of the family and become part of who we are...

Dear Bubby,

You mean the world to us, we would not be where we are today without your love and guidance.

...like stories
that are repeated
...like traditions
that are honored
...like people
who are examples
of what we hope
to be – like you, Grandma.

Our family is so lucky to have you.

Happy Mother's Day

*Love Always,
Meira & Gershon
Laura & Laiser*

**Meira & Gershon
Laura & Laiser**

Memoirs

I lost my best years, my youth, to the war. Who would believe that in a few days my life will change forever, I will lose my mother's family in Grodno, my father's family in Wilno and my father in Aushwitz. My grandmother in Wilno, that used to go so proud to shul and wouldn't give me breakfast, when visiting, without Maydi Ani, would be killed the first days after the occupation of Wilno at the age of 83.

I run away with a group of girls, the youngest between them, walking 50-55 kilometers a day, under steady bombardments and death, sleeping 3 hours in the woods, in a barn, and running again from the fascists. We walked 360 kilometers till Krichev, White Russia. Then for a month in cattle trains till Kasakhstan, without food, just water at the stations and some food you could buy, if you had money. I didn't have money, the girls shared with me a piece of bread.

I worked on the fields of Kasakhstan from early in the morning till late in the evening. The girls run away to Kustanay, but I was afraid. In April, 1942, I joined them and worked in ammunition factories in Siberia and the Ural Mountains, in two shifts, 12 hours a shift, days and nights, sometimes, when it was necessary, even 15 hours a shift and still studying in evening school.

May 9th, 1945, was Victory Day. I just came back from night shift-work, tired and in bad mood. I already got two letters from Wilno and from Leningrad, all my relatives were killed, aunt Fania Slutzky died during the blockade of Leningrad from hunger.

Everybody was singing, dancing, drinking vodka. "Don't you want to drink with us? It's Victory Day!" And all of a sudden I started to cry, I couldn't stop. I don't have a family anymore, I don't have a home, I don't have where to go, I'm an orphan. The girls put by force some vodka in my mouth, what made me cry even more bitter. I will never forget the Victory Day in Swierdlowsk, even now, 70 years later. It's fresh in my memory.

A Letter to Mother

(Memories of Siberia)

Dearest Mother,

For many years now I see you and speak to you in my dreams. I have longed for you constantly. Your warm hands and your lovely voice have remained in my memory. I sought your hands during the cold winter nights. I had no one to cuddle up to; no one to cry my heart out to when my heart was heavy. I missed your touch, your look, even your voice raised in anger when I refused to eat your chicken soup and sneaked up to the second floor to see Auntie for a little cholent* Ah, it was so delicious! Auntie's five children would draw closer to each other to make room for me. I was in seventh heaven.

Who can ever forget your hamantashen, your Chanukah pancakes – you always seemed to be able to find a few pennies Chanukah gelt for everyone and also your wonderful holiday cake! No one ever put ribbons in my long braids. No one ever sewed a new dress for me for Pesach. No one ever bought me new shoes. Seders are not celebrated in Siberia. I loved so much to hear you sing during the seder. Grandfather would lead a veritable chorus, and we kids would hum in the background. Every corner of the house sparkled. I would open the door to let Elijah enter, and I'd try to see how much wine he drank. How happy I was then...

No one warmed my bed in winter. No one drew me close, hugged me before I fell asleep. No one could tell stories like you could, sing Yiddish songs with such feelings as you could. No one else made jam for the winter from fresh strawberries, and left some over in the bowl for me to lick. Your plum tsimmiss, your farfel tsimmiss, your potato pudding and all the delicious holiday goodies – you could do everything. Many times on Friday nights I'd fall into a trance, remembering how it was when Grandfather came home from shul. The smell of fresh challah, of gefilte fish or fried would fill the air. Remembering I'd cry quietly for a long time.

To whom could I bewail my fate? My shoes leaked, my coat couldn't keep me warm. There wasn't enough bread. I had to work very hard for every piece of bread. There was no one to talk to, and everywhere only snow and silence...

You didn't give me away in marriage; you didn't sew my wedding gown – no one gave the bride away... You never saw your grandchildren. You never heard my older daughter cry out, "Where's my Granny? I also want a granny! To have known the bitter taste of loneliness from childhood on... I was left alone. Alone, of the entire family. No more house to sneak into for a little cholent, no more uncle's garden to pick a few green apples from. No house, no garden, no uncle with his three children – not a trace of anyone. It's so hard to be an orphan, Mother dear...

***cholent is a baked dish of potatoes and meat, could be kishka too, served on Sabbath, kept warm from the day before, it's forbidden to cook on Sabbath for Jews.**

Nahum Kohn, the modern Bar Kochba

Nahum Kohn was born to a very religious family. His father, Yaakov Simcha Kohn, was a Gerer Hasid and was authorized to work as a Rabbi. His grandfather, the Rabbi Abraham Tzvi Perlmutter, was the Chief Rabbi of all of Poland, a member of Polish Parliament and a judge for 30 years in the Bet-Din in Warsaw. Long and arduous was Nahum Kohn's way from the shtetl Sheradz in Poland. He was compelled to run away to Lutsk, Volyn. He took revenge for his murdered family, for his friends, for his people. After the war, he built a home again, until his destiny brought him to Montreal. He received letters from a Christian in Lutsk, Ukraine, a wonderful man, Alexander Federavitch, who saved his life when Nahum was wounded.

In 1980, the book "A Voice from the Forest: Memoirs of a Jewish Partisan" was published, written by Nahum Kohn and Prof. Howard Roiter. In his memoirs, Yaakov Rabinovitch wrote in 1979 "Nahum Kohn – The Modern Bar Kochba." "In Montreal lives a Jewish hero. He is a modest man who is not well known. He wrote a manuscript, and it is a manuscript in simple words that must be shared with the world. The manuscript revealed a bloody drama, which took place in the depths of a dark forest, where only few have survived." The Canadian Jewish Congress held an evening in honour of the publication of the book "A Voice from the Forest" in December 1980.

Paul Trepman warmly welcomed the audience. “Amongst us lives a hero in the truest meaning of the word, someone for whom songs should be written and monuments erected, and here he sits, unnoticed, living quietly in Montreal. And I say to you: Nahum Kohn, we are richer for your actions against the Nazis.” Chaim Spilberg, born in the small town of Kolk near Lutsk wrote in the “Keneder Adler” on the 19th of December, 1980, “Already in the very first lines of Nahum Kohn’s book, we understand the meaning of the work. He wants to describe a world that had gone crazy and men became beasts. Men’s lives were turned upside down and the forest became a home.” Y. Shmulevitch wrote a review of the book for the Yiddish newspaper the Forverts on the 19th of December 1980, “We must write and describe more about the Jewish partisans fighting against the Nazis while we have living witnesses. This is a book that you read with bated breath, from the beginning to the end.”

A lot was written about the book in the Yiddish and English newspapers. Douglas Tatle, the editor of the journal Outlook had the fortune to meet in Vancouver a group of Ukrainian tourists from Rovne and spoke with them. The tourists spoke very warmly about Nahum Kohn and said they knew him well. “He is a hero,” they said, “We knew him in Rovne. Nahum Kohn and our Jewish partisans proved that the Jews did not go like sheep to the slaughterhouse.” (October, 1989.) Nahum Kohn unexpectedly received a letter written in English from Los Angeles in May, 1989, written by a 19 year-old student named Phil Zukerman. He wrote: “I have read many books about the deaths of Eastern European Jews, but your book was filled with courage, hope and justice. I want to offer you a heartfelt thank you for having written this book. You taught me that young men like me gave their lives to stop the Nazi murders. Your story helped me to better understand the Holocaust. You are a great hero. Thank you for your book. I hope the young people will continue to read it.”

The Soviet government valued Nahum Kohn. He was awarded with many distinctions. He was invited with a group of partisans from Rovne to Moscow in the year 1972 even though they knew he had applied for a permit to move to Canada. Also here, in Montreal, he was greeted each year by the Russian Consulate on Victory Day. He was invited and honoured with other Russian veterans at the Russian Consulate on the 9th of May to celebrate the victory over fascist Germany. In the year 1996, Nahum Kohn was awarded the G. Zhukov medal. Nahum Kohn is no longer with us. He joined the eternal on the 11th of February, 2010 in Montreal.

Translated by Karen Biskin

Sarah Gol

I met Sarah Gol in Miami, in the Dovid Pinsky Yiddish culture club. She was born in Vilnius, like my father. Sarah was the youngest of five children, two sisters and two brothers. Her parents got divorced when she was a small child and her mother brought up all children by herself. The father never helped and never cared about the children. Sarah was a very pretty, friendly girl, with blue eyes, dark hair, a beautiful figure and a sweet lovely voice. She liked to sing and was singing in a choir. At 16, she married a widower, 14 years older than her, a religious business man with a child of four years old. The girl liked Sarah from the first moment she saw her. The husband was always jealous of Sarah, he didn't treat her nice. She worked like a slave and had a hard life with him. In nine years Sarah had four children, two girls and two boys. This was her only happiness.

June the 22nd, 1941, the Germans started the war with the Soviet Union. A bomb blow up near Sarah's house and a splitter wounded her little son of 8 months, still sleeping in his crib. The same splitter wounded her little girl. Sarah grabbed both children; she didn't pay attention to the bombardments and run four kilometers to the hospital. By the time she reached the hospital, the baby died. It didn't help her screaming and her begging: please, save my little son, my baby. The doctors saved just the girl. Sarah's husband couldn't take so much pain and passed away. She was just 26 years old.

After the Germans occupation, all the Jews had to move to the ghetto. In 10 minutes Sarah had to leave her beautiful home and move with three small children and her stepdaughter in the ghetto, 20 people in one room, no pillow for the children to sleep, no blanket to cover them. Sarah was fighting her destiny. "I have to be strong, I have to save the children." She did any job. Her stepdaughter started to work as a cattle rancher, hiding her Jewish identity. At night Sarah left the ghetto, came to a woman she knows and begged: please, save my child, we helped you so much, but the woman refused, she was afraid. The next day Sarah run with her 8 years old daughter to another peasant she knew and left her there. The girl learned how to pray the Christian way, nobody knew she was Jewish. And the youngest daughter was saved temporary, she knew many poor peasants, her husband used to help.

Sarah got papers from a priest she is polish, put on a cross on her neck and had all the time a bible, (evangelie), working hard for farmers in the fields. The 8 years old daughter had a cross on her neck too, she worked as a cattle rancher. She made up a story, the father get lost in the war, she is an orphan, no family. Did you have your first comuny, asked the farmer? No. They bought her a white dress and she went with the other girls of her age to church for comuny. Sarah's youngest girl get sick and the peasant didn't want to keep her anymore. "She needs a doctor," he said. Sarah brought the sick little girl back in the ghetto and left the child with her sister in hiding. The Germans found them, all the kids were taken away and killed. Sarah lost three children, but she didn't give up, and again she worked in the fields for farmers, and at home, cooking for them, cleaning, milking the cows.

Once a peasant walking by, recognized Sarah and wanted to take her to the gestapo. First Sarah denied her Jewish identity, but the peasant insisted, they closed all the doors and wanted to take her to the gestapo. Sarah opened the window and run away as fast, as possible. She went through hell all the years of occupation. After Vilnius was liberated from the German fascists, Sarah asked a Russian officer to accompany her and take away her only child left from the peasant, where she was working as an orphan, but he didn't want to let her go. "You said you are an orphan, lost all the family, polish." If I would tell you I'm Jewish, you would kill me," said Sarah's daughter. The officer took three soldiers, in case they wouldn't let the girl free to join her mother. The girl was so happy to see her mother again. It was a happy moment watching Sarah and her daughter hugging and kissing each other. Just the peasant was disappointed.

This girl is now in Israel, a dentist, married, a mother of 3 children and 4 grandchildrem. Sarah is a great grandmother. A year after the war, Sarah married Shlome Gol, a survivor as well.

Shlome Gol

Shlome Gol was a close friend of Sarah's sister. He finished in Vilnius the Ramailles Yeshiva, worked in a big store, married, had two beautiful children and a happy life. During the war he lost his wife and his two children. In the ghetto the Jews united to fight the gestapo. After the leader of the united partisan organization in ghetto, Shainbaum, was killed, they decided to send as many groups as possible to the forest to continue to fight. Shlome Gol with his group was ready to run through the sewerage, they were discovered and brought to the gestapo, put in jail, room 21, called the "Dead Cell."

Shlome knew one of the Christians working there and for a pair of new leather boots he moved Shlome and the six men of his group to cell 16. From cell 16 the Jews were sent to work, not to death. One day the gestapo officer Fidler came to the cell where Shlome was, choose 40 young Jews and together with other young men they were brought to Panary, not far from Vilnius, where the Jews from Vilnius and the little towns around were killed. They were put in a bunker, chains on the legs, not to be able to run away. Eight gestapos with mashineguns were watching them day and night. "The Litvinian did a dirty job. They killed here many Jews, it's a shame for the world. You have to dig up the dead, make fier (sheiters) and burn them, not to leave a memory of them," said the gestapoman.

They brought us to the graves and ordered to dig up the graves, hitting us with sticks over the heads. We dig up about 15 centimeters and saw dead corps. We all started to cry, and the gestapos were hitting us again. "You have to forget they were once people alive. Today they are "figures". You will have to dig out all these "figures" and burn them," said the Sturmfuhrer. To carry (shlep) dead corps from the graves was terrible. Three men pulted out the golden teeth from the dead Jews with special equipment. They were called: "the dentists," and four children, age 13 used to clean the teeth. After the gold was packed in boxes, 8 kilogramms in every box, handed it to the Shturemfuhrer and he sent it to Berlin.

Shlome Gol started to think how to escape, how to run away. The bunker was surrounded with barbed wires. The wires electrified. Around were mines. It was impossible to run away from the bunker. Shlome Gol decided to dig a tunnel under the bunker nobody should know. He has to survive, to tell the world what happen here. Maybe he will succed. He has nothing to loose, they will kill him anyways, so better to die with dignity.

In the bunker were 83 Jews, 79 men and 4 women, who used to do the cooking. I have to be careful, the kapo shouldn't know about it, he would immediately report me to the Sturmfuhrer. Shlome made a plan with two more Jews he trusted. It was already cold, Shlome asked the Sturmfuhrer wood (boards) to make rooms to sleep. "We will all get sick and wouldn't be able to work." He got promition to build two rooms and a kitchen for 83 people. Shlome made a room to keep the groceries and in the middle a wall, put the groceries till the top. From the other side Shlome left two planks loose, to be able to come in. From the other side Shlome with the two trusted men made a well about two meters deap and started to dig, to make a way to run, to get free from hell. They dig already 14 meters with the hands and a spoon.

After a while Russian war prisoners were brought in the bunker, between them 3 ingeneers. Two of them were shot immediately, one said: I am a shoemaker and survived. Shlome trusted the Russian officer, he told him about his plan and showed him the tunnel. The Russian officer was impressed and started to help to build the way to freedom. 11 weeks took them to build the tunnel 31 meter long, 400 wagons earth they dig out, the Russian komissar made the calculations. The last day of Passover they reached their goal. Shlome and the Russian officer saw a little light and felt fresh air. They were so happy, it's impossible to describe. The Russian officer proposed Shlome to run immediately, but Shlome said: "not for myself I build it, I want everybody to be free." All day they worked like always, after work Shlome Gol cut of the chains from everybody's legs, with a saw, made from a nife, distributed the little gold, they were hiding between the 83 people in the bunker. They were devided in groups to 10, together we cannot run. Every group had a leader, just in Shlomas group were 23 men.

Security was changing every hour. At ten o'clock at night the first group started to cowl in the tunnel. The first was the Russian officer, Shlome was the second. One man stepped in a hurry on dry branches, the gestapo was thinking these are partisans and started shooting. At that time 43 men already were out from the tunnel. "We get devided in groups to 6 and ran in different directions 12 kilometers till we came to a river. Just the Russian officer and Shlome could swimm, the rest 4 didn't. "We all have to survive," said Shlome. The Russian officer went the first to the river, four men, who couldn't sweem in the middle and the last was Shlome, they hold on to each other and swam over the river.

The night was over, they went to the forest, cover themselves with branches and didn't move all day. At night they continue to walk. Shlome saw light in a window, he knocked in the door, the farmer opened. Shlome told the farmer who they are and asked him to help them find the partisans. This farmer was a nice man, he let them in , gave them something to eat and at night he showed them the way where to go. After two days Shlome and his group found the partisans. He met there 5 men from the second group. From Moscow came by air a commissar to find out how they could run away and was very surprised. A few day's Shlome took a rest and continue to fight again.

From the 43 that run away from Ponary, left just 13, the rest was shot running or brought back to Ponary, terrible punished and killed. Four of them are living in Israel. Shlome Gol with his second wife and son came in 1962 to Miami to his wife's a sister. After everything he went through, he couldn't work, he was all the time sick and January the 13th, 1986 he passed away. What a hero. The will to survive was stronger, than the fear of death.

The Artist Sarah Fershko

From all the treasures in the world
I choose you,
From all the values in the world
I choose Friendship.

My friend Sarah Fershko was a warm and sincere person. We met in Miami, at the "Dovid Pinsky Culture Club", when L. Lasavin was still alive. After his death she took over the leadership of the club and thanks to her talent she attracted many new members and created a friendly atmosphere at the club. She was always elegantly dressed with a smile on her pretty face, warmly greeting everyone who attended the "Oneg Shabbat" events.

Sarah was born in Lutzk, Poland, to a family where everybody was singing. Her father was a society man, the president of "Linat HaZedek", they helped the poor and the sick. He always inspired the children to perform to raise money for charity. Sarah was the youngest of six children.

She began playing violin at the age of seven, at 14 she already performed with the Symphony orchestra in Lutzk. Lutzk was a Jewish city with its own traditions. In 1938 Sarah went to study music in Warsaw. In September, 1939, the Soviets occupied Lutzk. A philharmonic orchestra and a professional choir were formed. The conductor was Leon Weiner, a very talented musician. The choir was accompanied by Chaim Fershko, Sarah's future husband.

June the 22nd, 1941, the choir gave a concert in Rostow on the Don and later in Kiev and there Sarah and Chaim were wounded and lost their left hands. No longer playing the violin, but Sarah was blessed with a beautiful mezzo-soprano voice and Chaim did wonders playing with one hand. In 1946 the Fershkos came to Poland. Sarah and Chaim's families were killed in Lutzk, they couldn't remain there and in 1950 the Fershkos immigrated to Israel and had great success.

In 1954 they were invited to New York and gave concerts in America, even at the Ed Sullivan Show. In Los Angeles, California, Sarah Fershko met Simcha Lainer, a successful businessman and his family. The Lainers organized the Fershko's concerts in Los Angeles for many years, they were close friends. In 1978 the Fershkos settled in Miami. Unfortunately Chaim passed away in 1985. Sarah couldn't give solo concerts anymore, but took an active part in Miami's social life.

On the 28th of September, 2000, Sarah went through a kidney operation. The operation was successful and she was already home. On Yom Kippur, October the 9th, after the fast, Sarah Fershko died in the hospital of a massive heart attack. It seems that my prayers didn't reach God, or arrived a little too late. The morning, October the 10th, I got the news by phone. You can imagine how I felt. I arranged for someone to take care of my sick husband and flew to Miami to say "goodbye" to my best and dearest friend, who like me, survived the war in Russia and was a proud Jew till the end.

“An Evening with Eva Schloss.”

On October the 10th, I was invited by Rabbi Moshe Cohen, Program Director of the Ben Weiden Education Centre at the Chaya Mushka Seminary, to attend the “Historic Evening in Montreal” given by Eva Schloss, the stepsister of Anne Frank, where she spoke about her experience in the death camps. I invited Sylvia Weiner, also a member of the Cummings Holocaust Drop-In, to attend the presentation with me. Sylvia had her own experience with Anne Frank, while the two were in the same hospital in Birkenou, both being treated for typhus.

Eva Schloss was born in Vienna in 1929. She lived with her father, a business man, her mother, and her artistic brother. They were not a very religious family. In June 1938 they left Austria and moved to Holland. In May 1940, the Germans invaded Holland and their lives changed quickly. At the same time, Anne Frank’s family was also living in Holland after leaving Germany in 1934 for Amsterdam. The two families lived as neighbours on the same street.

Eva’s brother Heinz and Anne’s older sister Margaret became friends. Both were very gifted, and often did their homework together. Eva and Anna, both of similar age, knew each other for more than four years. “Anne was more advanced”, admits Eva. She would visit the Frank’s and play with their cat. Anne’s father Otto was very friendly. In 1942 the deportation of Jews from Amsterdam to the death camps began. Many Jews went into hiding, including Eva and Anne’s families. Even in hiding, in the dark, Eva’s brother Heinz was painting. He was also a gifted musician and poet. Heinz and his father hid their paintings under the floor. After the war, Eva’s mom found these paintings which are now on display in the Anne Frank Museum in Amsterdam.

Anne Frank started to write her famous diary in hiding. A traitor reported them to the SS, the family was arrested and in August 1944 and they were sent to Auschwitz-Birkenou. A friend of Anne Frank’s father kept the diary and, after the liberation, handed it to Otto Frank. It was the greatest gift for him. Eva’s family was also betrayed and in May 1944 they were deported to Birkenou. Otto Frank’s wife and his daughters Anne and Margaret, died of typhus shortly before the liberation. Eva and her mother survived the death camp, but her father and talented brother, not even 18 years old, did not survive the death marches. “Would the Russians liberate us a week later, not in January 1945, we wouldn’t have survived”, said Eva.

After the liberation, Otto Frank went back to Amsterdam in hope that his wife and his two daughters survived. Eva's mother also hoped that her husband and son had survived. Otto visited Eva's mother and it was a difficult time for all of them when they found out none of their beloveds had survived. In 1953, Otto Frank married Eva's mother. They were happy together and devoted their lives to the publication of Anne Frank's diary. Otto Frank died in 1980 at the age of 91, Eva's mother passed away in 1998, at 93.

By the end of the presentation, Eva said: "I have told people in England and America that my story is Anne Frank's story after her famous diary ends. It is the story she could not tell because she died, but I could tell because I survived. My story shows what would have happened to Anne and did happen to the rest of us- after we were all betrayed and arrested.

I wrote my story in part to commemorate the lives of twelve million people all over Europe who were victims of the Nazi regime. We need to learn to live with each other in harmony, to accept each other for who and what we are. We must learn the lesson that human differences actually enrich our lives. I think that there will always be conflicts and wars, but we are trying more than ever to negotiate and to find ways to eliminate conflicts. Everyone must have hope that things will get better."

It was a special evening with a lot of memories. I lost all my family, I am a survivor, but I never gave up.

Grunia and Eva Schloss,
October 10, 2013

**Heinz's letter to his mother
before he was killed.**

Don't Cry, Mama

**Mama, do I have to die already?
I heard the doctor say so.
Please, Mama, don't cry.
Heaven is such a beautiful place
And soon we'll be together again.**

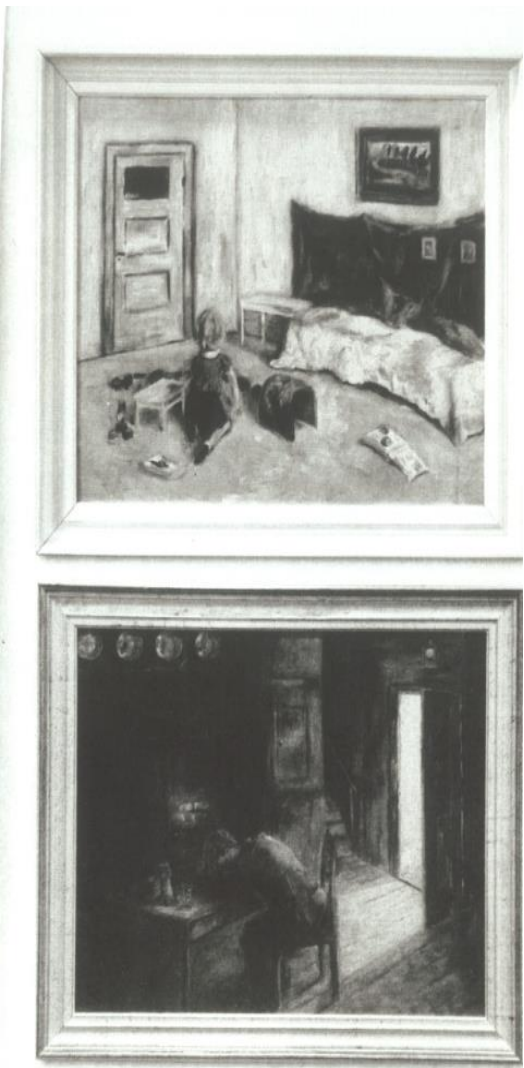
**Mama, what will my little sister say
When she wants to play with me again?
Please, Mama, don't cry.
After all, I'll be seeing Dad again.
He's been waiting up there so long already.**

**Remember to take good care of the kitten.
She loves me so.
Please, Mama, don't cry.
Do you still love me as much as ever?
Are you still with me?
Please, tell me, Mama.**

**The worst of it, Mama,
Is that you'll be gone so long.
Please, Mama, don't cry.
There's sure to be a window up there
For me to watch you through.**

**Please, hold my hand for just a minute.
It seems so misty in the room.
Please, Mama, don't cry.
Mama, just one more thing, Mama,
Please, kiss me goodbye.**

Paintings made by Heinz in hiding.

Professor David Weiss

Between our new friends in Montreal was a wonderful man, David Weiss. We met at camp B'nai Brith, where David and his wife, Ray, decided to spend the first two weeks on vacation. It was our first time at camp too. My husband didn't speak English, we were immigrants from the Soviet Union; everything was new to us. We had our meals at the same table. After David found out that my husband was a partisan during the war, decorated with many medals for bravery, he wanted to know more about him and insisted Nuhem should share his experience with the older children in the camp. They have to know about it, what happened to the Jews during the war. David spoke to the manager and soon enough, it was organized, a meeting of the teenagers in camp to meet a former Jewish Partisan, Nuhem Kohn.

My husband didn't know English, David didn't know Russian and not much Yiddish. We became fast friends. Before the meeting, my husband told David about the most important moments in his life as a Partisan. I knew English and translated it to David before he introduced a Jewish Partisan to the teenagers, the way just David was capable. It was very quiet. The boys asked Nuhem a lot of questions and David made his final remarks: "You boys live in a free, beautiful country, but you have to be aware of this. Don't take everything for granted, never let the Holocaust happen again." To be able to communicate with Nuhem, David started to learn Yiddish. Little by little his Yiddish improved. If David didn't understand something, Nuhem said he would ask me immediately. After a while David said: "You know, Nuhem, I had a younger brother, he died. You will be my younger brother." And he treated us like family. David invited us quite often; he gave us a lot of advice. He was a man with a golden heart, good nature and a good sense of humor; a wonderful human being.

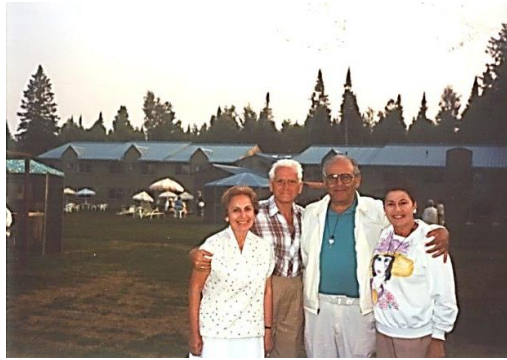
We shared our mutual love for poetry. I write poetry in Yiddish. David read to me many of his poems in English and I shared some of my poems, especially about the Holocaust, with him. He invited us to the Golden wedding anniversary in Temple Emmanuel. It was something we had never experienced in the Soviet Union and I will never forget it.

David and Ray looked beautiful. It was the family, including us, his children knew about our relationship, many friends and guests, all members of the Temple Emmanuel. Soon after this, Nuhem had a heart operation in the Cardiology Institute. Every day David would visit Nuhem in the hospital, and later he visited him in the convalescent, giving advice to the nurses, and checking that he got the necessary treatment. He bought Nuhem a new electric shaver and kept asking what he needed, spending a lot of time with him, asking the doctors about his condition. He loved Nuhem and Nuhem loved David. I loved both of them, David and his wife Ray. I read David's articles in the newspapers, and attended his lectures many times, where he read poetry. David signed for me a few of his poetry books; he was a man full of life.

In 1991 Nuhem had his heart operation and we didn't go to camp. In July 1992 we decided it would be good for Nuhem to take a rest in camp. He liked the surroundings of the camp, the beautiful lake, the forest. David and Ray couldn't go; they had some problems with their daughter. After a few days at camp, Ray called the office to tell us that David passed away. Everybody at camp knew we were very close friends. The director of Vatikim worried about Nuhem, how he will take this terrible news. We were in shock, crying bitterly. Who could believe that this giant would suddenly die in July, 1992. A nurse from the camp was sent with us to the funeral of David Weiss to take care of Nuhem and bring us back to camp. It was very hard for us to lose such a special friend.

Rabbi Leigh Lerner of Temple Emmanuel at that time said: "He was a man of the world, a man of accomplishment, of knowledge, family and even sport." David Weiss was the executive director of the Baron de Hirsch Institute from 1947 to 1970, concerned about special services for the elderly, taught at Dawson College, McGill University School of Social Work, lectured at Concordia University and others as well, wrote many books, a few of poetry and many articles. He was active in the community and a man of many accomplishments. I most admired in David his Golden heart and soul. He didn't experience the Holocaust, but he always talked to us on this topic, he wanted to know more and more to understand our pain and the loss of our families in the war. He left a lot of wonderful memories about him. We were privileged to know David and have him as a friend.

Blessed Be His Memory.

Camp B'nai Brith, 1989
From left: Grunia, Nuhem, David and Ray Weiss

Esther Monis

Esther Monis, Esfir Samoilovna, like she used to be called in the former Soviet Union, was born in 1906, in Novograd-Volynsk, Ukraine. The name Esther she got because she was born at the Jewish Holiday Purim, in memory of Queen Esther, who saved the Jews from Homan. Homan wanted to kill all the Jewish people. It's a historical name. At the age of six Esther's mother died, giving birth to Esther's youngest sister Sonia and left four children orphans. It was a big tragedy. The grandparents took two children, a boy and a girl, to Rovno, not far from Novograd –Volynsk. Two relatives took Esther to live in their family first to Rovno and later to Kiev. The newborn sister Sonia remained in an orphanage home till the age of nine.

It was a very difficult time. Soon after it started World War I, then the revolution, pogroms in Ukraine in 1918-1920, many Jews were killed. To save the children, the Canadian Jewish Community brought many orphan children to Montreal, Canada, including Esther's youngest sister Sonia. Sonia was adopted by a Jewish family and they treated her very well. She finished high-school, but couldn't continue to study at the University, because her adopted father lost his business and declared bankruptcy. Sonia started to work as a bookkeeper. Later she married a widower with two children and had a very good relationship with the stepchildren. She didn't have her own children.

Over 40 years Esther wasn't in touch with her sister Sonia in Canada, because of the politics in the former Soviet Union and Stalin's regime. Esther was living in Rovno after her mother died, six years she was in Kiev, and in 1926 she moved to St. Petersburg, former Leningrad. It was a very hard time for Esther. She wanted to study medicine and be a doctor, but she couldn't be accepted in the medical school at that time. She wasn't from a working-class family. Esther's father worked as a manager of a company, which made it very difficult for her, but she didn't give up. First Esther studied radiation technology at night, and during the daytime she was working, delivering library books from door-to-door, climbing many stairs. It was an exhausting job and poorly paid. But she wanted to be a doctor at any price, whatever it takes to study at the Medical Institute in St. Petersburg. After she finally reached her goals, Esther worked as a doctor in Leningrad where she met her future husband, also a doctor, and in 1934 married him. Two years later Esther's daughter Miriam was born.

During World War II Esther worked in a military hospital until 1945. She helped to evacuate 200 children from Leningrad to Asbest, near Svierdlovsk, Ural, to save those little children three-to-five years old. In Svierdlovsk Esther lost her son after giving birth. At the same time her grandparents, her sister, brother and 17 members of her family were killed in Rovno, Ukraine, by the German fascists. Esther went through a lot of pain. Her husband was very sick. After he passed away in 1954, she was taking care of his two sisters till the end.

Esther's daughter Miriam was a very talented girl, an excellent student. She finished high school with a golden medal and was accepted at the medical institute without exams. She wanted to be a doctor like her mom and dad, continue to save lives. Miriam finished the Medical Institute with excellence and like her mother was very successful. In 1965, after more than 40 years, Sonia came for the first time to visit her sister Esther in Leningrad. She didn't know Russian, Esther didn't know English, but they were happy to see each other and understood each other by heart. Esther visited Sonia in 1975 and decided to move with her daughter Miriam and beloved grandson Boris to Canada. They arrived in Montreal, Canada, in 1980.

I met Esther shortly after she arrived in Montreal. She liked to go for a walk in the park, accompanied by her wonderful grandson Boris Zelikin. We became good friends. Esther shared with me her life story. She was living in Rovno after her mother passed away. I was living and working in Rovno after I got married, my children were born in Rovno. We had a lot in common, a lot of memories about Rovno.

In Montreal Esther's daughter Miriam worked as a professional medical technologist at the Royal Victoria hospital. Her son Boris Zelikin graduated here from Vanier College and Concordia University. He is a professional engineer now and award-winning mathematics and physics instructor. Boris likes music like his mother. I was touched by the relationship between Esther and her grandson, a very warm, talented, good-natured young man, always with a smile and optimistic, like Esther.

I started to write about Esther's hard life 25 years ago, but Esther fell sick and died, before I finished her story. In memory of Esther, I call Boris "my adopted grandson." He never complains, always optimistic, with a smile, like his grandmother, kind and gifted. He told me a lot about Esther. She was a well known doctor in Leningrad. One of her patients was the sculptor Michael K. Anikushin, who created the famous monument of the Russian poet Alexander Pushkin in St. Petersburg. Dr. Esther Monis was loved and respected by her patients and colleagues. They missed her a lot after she retired.

In Montreal Esther made many friends too, she was an optimist all her life, till the last day she was reading English books with a dictionary, what will-power. The last few years she didn't go to camp, where we grew very close. Esther passed away September 1st, 1998, at home, surrounded by her loving daughter Miriam and grandson Boris Zelikin, who adored his grandmother. I miss her a lot, my good friend. She was an exceptional human being, I will never forget.

**Esther Monis and her grandson Boris Zelikin
At Mackenzie King park, Montreal**

**Dr. Ester Monis, 1975, Leningrad
Camp Bnai Birth, Ray Weiss, sitting left,
Ester Monis, Sitting right,
Nuhem Kohn standing left & David Weiss**

Isaac Roukchine

In the Russian-Jewish community in Montreal are a few members, seniors, who write Russian poetry. I'm the only one writing Yiddish poetry and prose. Most of them don't understand Yiddish, but would like to know what I am writing about. They asked me to translate it into Russian, I don't translate my own poetry. I gave the transliteration of a few poems to Isaac Roukchine, explained to him the meaning of every line and he did a good job. The Russian immigrants liked it. Isaac Roukchine is now the only one who translates my poems in Russian. He is a talented poet himself and published a few books of his own poetry in Russian.

Isaac Roukchine was born in Leningrad, now St. Petersburg, March 1st, 1934. His father was working in a shoe-factory as a cutter, but he knew the process for making good shoes. His mother was a bookkeeper and cashier. He had one brother three years older than him. The family, four people, were living in one room, and shared the kitchen and the toilet with ten tenants. Before the Russian revolution, one family: a professor, his wife, one child and the housekeeper, used to live in this apartment. After the revolution ten families shared the same apartment and the same kitchen. In the morning they would wait in a line to use the toilet. Every family was cooking on a separate primus, or a small gas-oven that was very primitive, making a lot of noise and it smelled very badly. To take a bath Isaac used to go with his father to a public bath.

At the age of three he knew a lot of poetry, which he picked up from his mother's recitations. She was very proud of him. Mom would put him in the kitchen on a bench and he would perform for the neighbors, getting candies and cookies from them for his performance. Roukchine was a shy boy, without mom's permission, he would never take these goodies. He learned how to read at five, listening to his older brother and started to read fluently. The neighbors didn't believe it, they would give him different books to read and he read all of them perfect. His childhood finished when the war began, June the 22nd, 1941. Nobody believed that the war would continue for so long, but with bombardments all the time and a shortage of food, it was dangerous to live in Leningrad. The parents tried to save their children at any price, including Isaac's parents. His mother put him and his brother's clothes in two small suitcase cases with their names on them and told her sons: "You have to leave Leningrad temporarily together with the other kids and live in an orphanage school to be saved."

The next day his parents took both children to the orphanage school. From the school all the kids were taken to the train station, where the train was already waiting for them. All the kids were put in the train which left Leningrad quickly. Nobody knew where the kids had been taken. Parents sobbed, the children cried. It was a very sad moment in the children's and parents' life. Isaac Roukchine doesn't remember how long they were traveling. After the train with the children left, the Germans blew up all the bridges. The following trains, with over 175 000 children, returned back to Leningrad, where most of them died of hunger and cold.

Finally the train with the children reached their destination – Siberia. It was already snowing. From the train the children were taken by horse and wagon to a Siberian village, with 5-6 kids in each wagon. An old peasant took Isaac and 5 more children, put them in his wagon, covering the kids with a warm fur coat not to freeze, for it was a long way to go. The children's parents didn't know it would take so long and that the kids would end up in Siberia, so they didn't give them winter clothes. In the village the children were put in a big country house, 10-15 kids in a room. They slept on the floor covered with hay, until the teachers could get beds for them. All the kids were very tired and fell asleep immediately. Next day the teacher took the children to the dining room for breakfast. The ones who were supposed to start grade one, got nice bags with books and pencils. After breakfast the teacher walked them to school.

Isaac forgot his new bag in the dining room and ran back to pick it up. By the time he returned, all the kids were gone and he couldn't find anybody. It was freezing and he had no winter coat. Isaac was running in all directions and couldn't find the school, luckily his older brother found him, or he would be frozen to death. Together with the teacher they tried to warm him up, putting a blanket on him, giving him hot tea to drink and after a few days he started grade one.

I try to live some memories of my friend Isaac Roukchine, who was one of those saved children, now living in Montreal, so the younger generation will know how children suffered during the war. Especially the children from Leningrad and what they went through to survive. Far from home, without parents, in a bitter cold Siberian village, without warm winter clothes and not enough bread. They had to walk three kilometers on a terrible way to the next village and three kilometers back, to pick up the bread and curry in their little hands. Two to three breads at the age of 7-8 years. Nobody was allowed to touch a piece of bread, even if they were hungry. It was for all orphanage kids, including the little ones, who couldn't go so far to pick up the bread.

I want our children to appreciate peace, to be satisfied with everything they have and not to complain or be jealous, even when they cannot have everything they would like to, because every kid has much more today, than the children in the war. In the summer, the children of 7 years and older had to work in the field until lunch and pick up flax, instead of picking up bread. The bread was delivered in exchange for the work in the fields.

It wasn't an easy job, the ground was very dry. Their little hands couldn't work so hard and finish the job until lunch without the help of the older boys. Many children had blisters on their badly scratched, bloody hands which were treated by a nurse.

Soon after the train with the children left Leningrad, Isaac's father was called to join the Soviet army and sent on the front to fight the Germans. The mother didn't know where her children were. It wasn't the only train with orphanage school children which left Leningrad. She didn't give up looking for them until she found Isaac and his older brother in Siberia. It was a very happy moment for all three of them, kissing each other, hugging and crying, very emotional. The principle of the orphanage school didn't want the rest of the children to know about Roukchine's mother or they would be jealous. She asked the mother and the boys to make up a story, so they told everybody, it's a neighbors mother from Leningrad looking for her son.

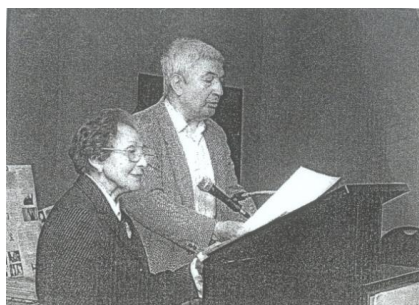
Isaac's mother decided to keep the secret, take any job and be close to her children. She found a place where to stay (live) and started to work as a nanny, taking care at night of the youngest children in the orphanage school. There was no other position available. In the morning she would help the kids get dressed and ready for breakfast. On the weekends the peasants invited the children and treated them additional with food. The children liked it. Isaac and his brother always spent the weekends with mom and the old peasants she lived with who wouldn't tell nobody the secret of who this woman really was. After a while his mother received a letter from Isaac's father that he was wounded and recovering now in Semipalatinsk at his sisters. He missed the family and invited them to join him. She took the two boys and left Siberia to be united with her husband again. The conditions in Semipalatinsk were terrible, but they were happy to be together.

In 1944, the family asked permission to come back to Leningrad, the war was still going on. They got a permit under one condition that his mother would work in construction, helping to repair the damaged houses. His father couldn't work, his left arm was still not moving, immovable. They were lucky to find their apartment in good condition; they just had to clean up everything after being away for such a long time.

Isaac started school. It wasn't easy, he missed a lot. But in 1952 he finished high school and was accepted to the institute of sports in Leningrad. After graduation he worked 3 and half years in Tadzhikistan, then back in Leningrad working in his profession as a teacher in sports at the Pedagogical Institute, faculty of sports, later in the Medical Institute and in a high school as well.

In 1996 Isaac Roukchine immigrated to Montreal. His mother passed away in St. Petersburg seven years before. His father died in 1995, in St. Petersburg, his only brother died there too, all family passed away in St. Petersburg.

In Montreal Isaac published three books of his poetry in Russian. He started to write poetry at an early age in school. He is active in the Russian- Jewish Community, reading his poetry and participate in different programs. March 1st, 2014, Isaac Roukchine celebrated his 80th birthday. I wish him good health, to continue be active in the community and all the best.

Reading the translation of Grunia's poem:
"Wild Grass"

A Tribute to Grunia Kohn

OFFICIAL REPORT (HANSARD)

Winter Parliamentary Report

House of Commons Debates

Tuesday, December 13, 2011

By Hon. Irwin Cotler (Mount Royal, Lib)

Mr. Speaker, I rise to pay tribute to two remarkable women in my Mount Royal riding.

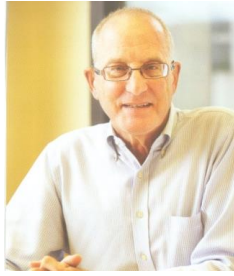
Bracha Chetrit-Tritt was born in Jerusalem and came to Canada in 1962. She was a teacher for 35 years. Bracha has been an exemplary community volunteer, was involved in both federal and provincial politics for 30 years and was a founding member of the Group of 35 in the struggle for Soviet Jewry.

To a proud mother and grandmother, a happy 80th birthday.

Grunia Slutzky-Kohn was born in Belarus in 1928, fled the Nazis during the Shoah, and came to Canada in 1973. She became a prolific and gifted poet and writer about the Holocaust, children and peace, and is about to publish her tenth book as a tribute to her beloved Canada, in three languages.

Happy 83rd birthday, Grunia.

Ad mea ve'esrim. To 120 to both of them. We wish you all the best.

**Herb Finkelberg, executive director
Of the Cummings Centre**

Cummings Centre

For many years I have been a volunteer in the community. I like people, many share with me different stories, I'm a good listener. Once a middle aged woman living alone, disappointed in life and in everything, asked me: "You always smile, you are happy, do you know what it means pain? What it means to suffer? I lost my home, my youth, my love, everything. Now I'm lonely, sad, no friends, no life. I don't trust anybody. I have nobody to talk to, to cry, when I'm overloaded with pain, I can't smile, even once in a while and be happy. Life doesn't exist for me anymore. I'm not even a slave, I'm a nobody. Isn't it sad, cruel? But I don't want to die, tired to fight, so I cry and I cry and it doesn't help.

Once I looked at the sky and I saw a lonely, tiny star shining. "You are alone too and you still shine," I wondered. "You see," I said. "The little star is lonely, but shining for you. I know what it means pain, I am a Holocaust survivor. Life is not easy, it has its ups and downs. You never know, who suffers more. We all feel sorry for ourselves. Start smiling, like me, don't be so bitter, get involved in the community, like many volunteers, try to help somebody in pain, older than you, who cannot walk, doesn't see the light of a tiny star and doesn't complain. You will feel much better and not so lonely. Nobody likes a bitter, sad face. There are so many activities going on in the Centre, join one group. You have no right to complain. You walk, you see a tiny star shining, you are not crippled. Thank God for everything. What do you like to do? Now is the time. Sorry, I have to join my group. Bye, bye."

I hear sad stories every day, this is not the only one. Many women cannot accept getting older, losing their good looks, a partner, a close friend. It's sad, but we have to accept it and live with it. That's life. Nothing is forever. The Cummings Centre for elderly in Montreal is a beautiful place. Thousands of aged people come to the centre and enjoy it, take part in different activities and are not so lonely. They are happy to meet a new friend, have a cup of coffee together, share some news. There are social workers who try to help you and the executive director Herb Finkelberg is very friendly and knowledgeable, a good nature person, always ready to listen and to help. It's a wonderful place. I have great satisfaction to be a member of this community.

Shoah

As a Holocaust survivor and a member of the Drop-in centre, I lit this year, April the 28th , 2014, the first candle, in memory of over six million Jews killed by the German fascist, including my family.

It accompanied me a student from McGill university, a future social worker Cathline King.

Dear Grunia,

What can I say to some one who has taught me so much. I had never known the struggles of Holocaust survivors who lived in Russia before the war, and you opened my eyes to a whole new part of history and the Holocaust.

You took time out of your week to meet with me and taught me how to be a good social worker. Thank you for opening yourself up and sharing your experiences with me. From you I learned that while it is not always easy living a life of dignity and hard work, it is the only life to live. I will be proud to tell my children about the life of Grunia Kohn.

**Sincerely,
Katie King
(McGill Social Work Intern)**

The Jewish Museum of Florida, Miami Beach

The Jewish Museum of Florida Miami Beach is located on the 3rd Street and Washington Avenue. I and my late husband used to pray their on Saturdays, when visiting Miami Beach winter for a few weeks. We were living in the neighborhood, on the 4th Street and Euclid Ave. After a two-year restoration the former synagogue built in 1936, now the Jewish Museum of Florida, opened in 1995. Jews of all ages discover their rich heritage from 1763 to the present time, a collection of material evidence from the time Jews were first allowed to live here. It's a beautiful building, and sponsors cultural and educational programs, a Research Centre reflecting 250 years of Florida Jewish history.

I visited the museum a few times before. This year, March 30, 2014, at 2:00 p.m. I was there again. Mob boss Meyer Lansky's daughter Sandra published a book about herself, but she wrote a lot about her father whom she adores and shared her memories with the audience about the good things that her father did for Israel, for America, things you would never believe a gangster is capable to do, like to ask the help of the Kansas City underworld to use their connections to the White House to persuade President Harry Truman to support the creation of Israel and providing the arms that led Israel to gain its independence. He liked America and organized the people to stop the Nazi rallies and beating up people. Some questions Lansky's daughter Sandra didn't answer, but it was a lot of people and many bought her book.

After 50-years of silence she opened up and wrote her memoirs. "He was a good father", she said. Meyer Lansky moved to Miami Beach in the 1940's and died there in 1983. Sandra lives now in Plantation, Miami. After the presentation of the book was a reception for everybody. Sandra was surrounded by people who wanted to know more about her father. After so many years people still want to know more about the life of a Jewish mob boss Meyer Lansky.

A Giant passed away

On Wednesday, July 9, 2014, David Azrieli passed away. I was very sad. He was a Holocaust survivor, a philanthropist, a “MENTCH”. I was lucky to met this wonderful human being a few times in 2007, when I was looking for a sponsor for my book: “Charred Stalks”.

He surprised me from the beginning till the end. A successful, brilliant builder-architect was interested in a Yiddish poet. He wanted to know how I survived, where I was during the war, when did I come to Canada. It was so easy talking to him. He was very intelligent, friendly, he understood me and the reason I came to him. David promised to sponsor my book. I left with such a good feeling, wishing him and his family a happy, healthy New Year. David wished me and my family too Shana Tova.

I was surprised even more, when David congratulated me after the book was published and sent me a copie from Yad Vashem, thanking him for helping me to publish my book “Charred Stalks”.

May 20, 2009

Dear Mrs. Kohn,

I would like to congratulate you for your perseverance in finally seeing your book printed. It gives me great pleasure to have been able to assist you in this meaningful project.

Please also accept my sincere thanks for the wonderful poem and for remembering my birthday.

Very best regards,

David J. Azrieli, C.M, C.Q., M. Arch

Every year I dedicated a poem to David Azrieli for his birthday. The last was written in 2013. It will be included in my next book : “Survivor”. I sent immediately an e-mail of condolences from me and my family to the Azrieli’s family. I will never forget this friendly human being with a heart of gold, who understood how important it was for a Yiddish poet to write in Yiddish about the Holocaust, in memory of my killed family and much more than six million Jews, included David Azrieli’s family.

May His memory be blessed,

Grunia Slutsky-Kohn

YAD VASHEM יד ושם

The Holocaust Martyrs' and Heroes' Remembrance Authority

קבוצת עזריאלי

מרכז עזריאלי 1

תל-אביב 67021

ירושלים, כ"ז חמו, תשס"ט
19 יולי, 2009

אדונים נכבדים,

רוב תודות על שהואלתם להעביר ליד ושם עותק מהספר :

אמנעברענטע זאננען, שני כרכים, מאת גרוניא סלוצקי - קאהן.

חשיבות רבה נודעת להעלאת הזכרונות על הכתב, להנצחת הנספים וכתייעוד אישי היסטורי למען הדורות הבאים.

ספר זה מהווה תרומה רבת ערך לאוספנו, ויעמוד לרשות ציבור הקוראים והחוקרים המוקדים את ספרייתנו.

בכבוד רב
רחל כהן
עוזרת למנהל הספרייה

נתקבל
26-07-2009

פאר דוד אזריעלי

ס'איז ווידער מאי, נאך א יאר פארביי,
ס'איז דיין געבורטסטאג.

דער פריילינג באגריסט דרך און אלע
דיינע פריינט, וויל איך דרך הארציק
באגריסן און ווינטשן דיר געזונט,
פרייד און גליק.

האסט אזויפיל אויפגעטאן פאר ישראל:
געקעמפט מיט די שונאים, געהאלפן עס
בויען מיט די אייגענע הענט,
אויפגעבויט אזויפיל "נייע ווענט",
געעפנט פאר יידן אזויפיל "נייע טירן",
מיר קענען מיט דיר שטאלצירן.

אומעטום לייגסטו צו א האנט,
דיין קלוגן קאפ, דיין וויסן און דיין
"קעשענע" אויך. טיילסט זיך מיט דעם,
וואס ג-ט האט דיר געגעבן, נישט גרינג
איז געווען דיין לעבן נאך אזא חורבן.
אין דער גאנצער וועלט ביסטו באקאנט,
לאזט וועגן זיך הערן, ייד און קריסט
האבן דרך גערן און געניסן פון דיין וויסן.

איך וויל דרך באדאנקען פאר דיין
מענטשלעכקייט און ברייטהארציקייט.
האסט אפגעשאצט א יידישן פאעט און
ווידער געהאלפן ארויסגעבן א יידיש בוך,
"דער צוואנציקסטער יארהונדערט".

פארשטייסט, ווי וויכטיק עס איז צו דערמאנען
די שפראך פון אונדזערע אומשולדיקע קרבנות.
יידיש האבן גערעדט אונדזערע טאטע-מאמעס,
משפחה און פריינט, אלץ איז פארשוונדן מיטן
נעכטן, קיינער וויל נישט ריידן מאמע-לשון היינט.
איך בין די לעצטע פון אונדזער דור, וואס שרייבט
נאך יידיש דא, אין אנדלינג פון אונדזערע טייערסטע
און ליבסטע, אומגעבראכט מיט 70 יאר צוריק.
זאל דיר ג-ט געבן געזונט און פרייד אין לעבן,
נחת פון דיינע קינדער און טייערע אייניקלעך.

זיי גייען אויף דיינע וועגן, אין דיינע טריט.
האסט א סך דערגרייכט און באוויזן דער וועלט,
אזא געליטן פאלק קען מען נישט אומברענגען,
"מיר הויבן זיך אויף ווידער און שפאנען

אוועק ווייטער."

דעם 10-טן מאי, 2013

*With gratitude for your thoughtfulness
Naomi Azrieli*

*We wish to thank you for sharing your memories,
support and love during this sad time.
Your kindness is deeply appreciated and
will always be remembered.*

May David's memory be a blessing to all of us.

Sincerely, The Azrieli Family

The Jewish Public Library

This year the Jewish Public Library is celebrating 100 years. There are many activities, dedicated to this occasion going on, including an evening of Russian culture, presented by Valentina Rodinskaya and Maria Ressina helped a lot with the program. Both of them congratulate me as an active member, working every day in the library. The library is like my home. I like this library. Forty years I'm a member of the Jewish Public Library. I spend many hours there every day. Seven of my books I typed myself in the computer room. The staff of the library is very knowledgeable and helped me a lot. Without their help I wouldn't be able to do it. I'm not very good with computers. Thank you all.

When I was in the hospital this summer every one of them wished me to get well soon, a speedy recovery. Maria Ressina visited me in the hospital even with her boyfriend. The Executive Director Michael Crelinsten sent me a very warm get well letter. It is a pleasure to work in a library surrounded by so many wonderful people. I would say, it's one of the best libraries not just in Montreal. You can find books here in five languages, magazines and news-papers in five languages. The library has a rich archives department and a children's library in the same building, with many activities for children. Lectures on different topics and many more. I enjoy the library very much and learned a lot here in forty years.

**Congratulations and best wishes.
With many thanks to everybody,
Grunia Slutzky-Kohn**

Every day I work in the library, in the computer room.

Feelings

Feelings you cannot change. Sometimes I wonder how could you love an enemy of your mother, who destroyed her marriage, left her penniless and even influenced her children, she brought up as a single mother. When the kids were small they never helped, close relatives, they could, but they continue to spread hate and mixed in in the children's life. Don't wonder why it happened. The mother sacrificed her life for the kids, she loves them. When they come sometimes for a short visit, they hurry to see mom's enemies first. This makes her very sad, upset, sick and more depressed. It's killing her. The children are already married. The relationship with mom is far from satisfactory.

Today the society is not the same it used to be. Life conditions are much better now, but I liked family life much more before the war. People were happy with every little thing, helping each other, supporting a friend morally, spiritual and financial if necessary. Children used to read much more than now. Girls helped mom and learned from her how to be a good housekeeper and a good hostess. Boys used to help daddy and learned his trade from a very young age.

It wasn't so many divorces and single mothers like today. It was a strong and respecting traditional family life. The elderly would live with family till the end. Lonely old people would live in a special place, sponsored by the community. It wasn't so much jealousy, hate, revenge and killings like today. Young people have now more possibilities to study and reach their goals, but problems between parents and growing up children are much more than before.

A MAMES VUNTSH

Shtarbn vil ikh in der shtil,
Az keyner, keyner zol nit hern,
Ikh vil nisht, kind, dayn ru tseshtern,
Du zolst fargisn heyse trezn.

Host ufgeboyt a nest aleyn
Un in dayn nest – tsvey feygl zingen.
Zoln in nest nor lider klingen,
Ikh vil nisht hern keyn geveyn.
Bald veln oysglaykhn di fliglen,
Di kleyne feygelekh di tsvey un flien,
Un zol keyn volkn zey nisht shtern,
Zol shtendik zayn der himl bloy.

1992

From Grunia's book: A Shtral fun Hofn,
Montreal, 2004

A Mother's Wish

I would like to die quietly
So that no one, will hear
I do not want to spoil your rest, my child,
Or have you shed a tear.

You build a nest all by yourself
And in your nest – two birdies sing.
No crying do I want to hear
Only the sound of songs should ring.

Soon they'll straighten and spread their wings
Those little birds will fly, those two,
And may no cloud hinder them
May their skies always be blue.

Translated by Sheva Zucker,
Editor "AFN SHVEL"
New York, NY 10038,
League for Yiddish

Life is full of Surprises

Who could believe I would fall in the street walking from the Jewish library home July the 23rd, 2014, 8:30 in the evening. I messed up my face, broke my right knee and ended up in the hospital Hotel Dieu, instead of going July the 27th to camp B'nai Brith and have a good time. But it happened. Now I'm in the rehabilitation hospital Catherine Booth and Mariane is my physiotherapist, a beautiful woman with a lovely smiling face, a mother of four children, looking very young and full of energy. She encouraged me a lot, we became fast friends. The doctor wanted me to use the walker and not to take of the zimmer for six weeks.

The social worker Anna Divito, a sweet young lady and occupational therapist Aislinn Braun worried about me, how I will walk 28 stairs. I live on the second floor, alone. They wanted me to move. I needed a place close to the Cummings Centre and to the library, where I spend most of my time writing on the computer my poetry and short stories and reading. At the moment there are not available apartments in Polack Hall, I have to wait. I was in a bad mood and didn't want to see anybody in this condition. My grandson Lawrence called me many times, he wanted to come from New York and visit me. I said: no, I don't want you to see your grandmother in this condition. The members of the Holocaust group, the staff of the library sent me nice cards, wishing me a speedy recovery. Many of them called me. Maria Ressina, my adapted granddaughter, like I call her, visited me even with her boyfriend, she made me a surprise. It was very touching. Michael Crelinsten, Executive Director of the Jewish public library sent me a very warm letter, as well as many friends.

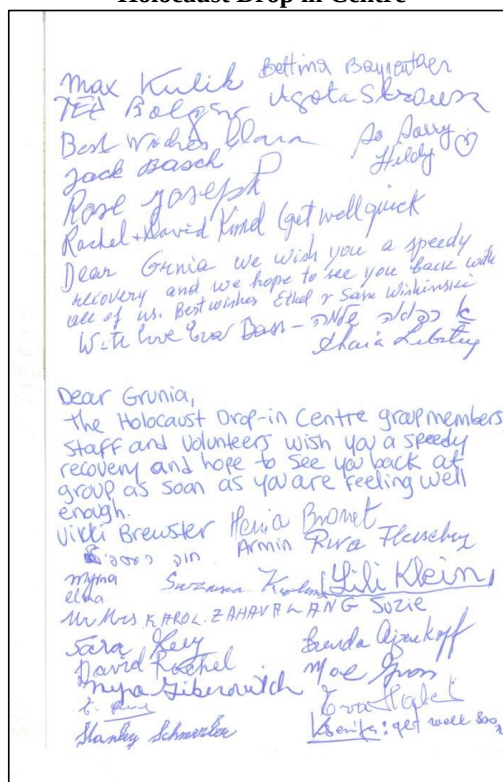
My friend Sheva Honig didn't wait for permission, she visited me every week, sometimes more than once a week, bringing me newspapers, magazines, fruit and clothes, because I was taken to the hospital from the street. My daughter would come and my adapted grandson Boris Zelikin, they supported me with newspapers in three languages, what keeps me busy at night too, when I couldn't sleep, because of my roommates loud snoring. Leonid Pleet and his wife surprised me, Mark Kirsner and Mark Groysberg too, wishing me to get well soon.

Finally, after 2,5 months, I was happy to leave the hospital Catherine Booth, walking with a cane home, being able to start soon working on my book again and finish it, which I was supposed to finish before as a gift to my grandsons (twins) birthday and worked so hard. I get my lesson, never be sure and say: "I will finish it in three days".

Life is full of surprises, you never know what can happen to you the last moment. But I don't give in, slowly I continue to work on my book again and hope in the nearest future I will be able to fulfill my dream and my grandchildren will get my book "Survivor", in three languages, dedicated to them.

I'm thankful to God and to everybody who helped me at a difficult time to fight my destiny, to be strong by spirit and start smiling again. I get a warm welcome from the members in the Holocaust group and from everybody in the library. It's so good to see friendly faces again and feel like home. Thank you all. Best wishes for a happy and healthy New Year, Shana Tova! A gut, gesunt yor eich alemen, Amen.

Wishing me a speedy recovery Holocaust Drop in Centre

Executive Director of the Jewish Public Library and the staff

1, Carré Cummings Square
Montreal, Québec H3W 1M6
T 514 345 2627
F 514 345 6477
www.jewishpubliclibrary.org

Alain Murad
President | Président

Comité de direction | Officers

Gerald Solferman

Président sortant

Rivka Augenfeld

Immédiate Past President

Rivka Augenfeld

Vice-présidente | Vice President

Claire Berger Fagen

Vice-présidente | Vice President

Robert Bohbot, CPA, CA

Treasurer | Trésorier

Mia Swartzman Barsheshat

Secrétaire | Secretary

Ronit Amsel Jacobson

Membre sans attribution

Officer at Large

Michael Crelinsten

Directeur général

Executive Director

Comité consultatif du

development | Development

Advisory Committee

Beverlee Ashmele

Bill Bell

Irwin Browns

Marvin Corber, C.M., FCPA, FCA

Jennifer R. Gold

Peter Jacobs

Adriana Kotler

Alain Murad

Eva Raby

Michael Rosenthal

Gerald Solferman

Harvey Wolfe

August 6, 2014

Grunia Kohn
5962 Clanranald Avenue
Montreal, Quebec H3X 2T1

Dear Grunia,

On behalf of the Officers, Board and Staff of the Jewish Public Library, I wish you a refu'ah shlemah - a complete and speedy recovery.

We are all thinking of you and hope that you get plenty of rest and that you heal well. Once you are recovered completely and are on your feet again, we look forward to seeing you back at the Library. Meanwhile, I hope that you will take this "opportunity" to read books from the Library.

As you heal and rest, please know that you are thought of often by everyone here.

Warm wishes for a full and speedy recovery.

Sincerely,

Michael Crelinsten
Executive Director

MC/as

Bibliothèque publique juive Jewish Public Library הספרייה העממית "ד"ר שמואל בן-דוד" ב"ב"א"מ"ה

We are all thinking of you!
 Выздоровляйте скорее!
 Ваша книга и "внучка" ждут!
 -Мама

Выздоровляйте скорее!
 с любовью, Оксана

Get well soon
 Grunia! We're
 thinking of you!
 xo Stinson

we do but
 Emma

Get well soon
 Grunia!

Грунчик
 родная!
 Выздоровляйтесь
 побыстрее!!
 Искренне,
 Рэнди Арнольд

Looking forward
 to seeing you on
 your feet again
 soon. Lots of
 love. 😊
 Kiana

Can't wait to
 see you! Get
 well soon
 - Andrew

Dear Grunia,
 A refu'ish shlema
 to you - best wishes
 Eddie S.

October 8, 2014

Dear Grunia,

The Clergy, President, Officers, Board of
Directors and office staff of the Congregation wish you a
Refuah Shlemah, speedy and complete recovery.

May you have a sweet year filled with much joy,
happiness and continued good health.

Sincerely,
Karina Pogrebtzki
Executive Director

2014-5

לשנה טובה

5774~5

*A Rosh Hashanah wish
To my very dear friend and fam
Grunia and fam.*

That all the very besst may come to you and yours in the

New- Year

*May the love of God surround you and fill your lives with
Good Health, Happiness, Joy and Love*

*Always
Love Moe*

and many, many friends.

קינדער לידער

INTRODUCTION

With its publication of Kinder Lieder, Jewish People's Schools & Peretz Schools salutes its creator, the poet, Grunia Slutzky-Kohn, who has recently been awarded a prize for Yiddish literature. The book, an anthology of children's poems, is organized around themes related to a child's environment, and will serve as an important resource for the Yiddish teachers in our elementary school. Included are poems suitable for every level, from Grade 1 to Grade 6, in a creative, age-appropriate selection.

As one of the only schools in the world where Yiddish is taught, JPPS welcomes Kinder Lieder as a valuable contribution to our Yiddish curriculum, one that will help to fulfill the school's goal of fostering in our students a love for Yiddish language and literature.

On behalf of the school administration, and the Yiddish staff, I extend to Grunia Kohn a Yasher Koach, and sincere thanks for her "labour of love", which she prepared with true devotion to her craft and to the world of children.

Lucy Cohen,
Assistant Director of Education,
Elementary Schools

דער אלטער בער

1988

ס'האט דער אלטער, שווארצער בער,
היינט געלאזט א חייסע טרער:
"ידיקע קיין האניק מער נישט נאשן,
סיטען וויי מיר אלע ציין".

"האסט געדארפט די ציינער וואשן,
ס'העלפט נישט, ליבער, קיין געוויין,
ציינער דארף מען האלטן ריין.
יעדן טאג די ציינער וואשן,
צופיל האניק אויך נישט נאשן,
אלץ צו ביסלעך עסן,
וועסט עס נישט פארגעסן?"
"ניין".

Cindy Davis
age: 10 1/2
Saidye Bronfman
Centre

נאכן עסן וואשט די ציין,
ציינער דארף מען האלטן ריין.

א בעטעלע פאר עטעלען

כ'האב געקויפט א בעטעלע
פאר מיין טאכטער עטעלע
א קאלדרע מיט א קישעלע,
איר צוגעדעקט די פיסעלעך
און ס'שיינט ארויס פון בעטעלע,
מיין קליינע, שיינע עטעלע.

לאמיר בויען שלעסער

כ'נעם מיין שוועסטער פאר א האנט
"קום און שפיל מיט מיר אין זאמד.
לאמיר בויען שלעסער,
ווער וועט מאכן בעסער?"
אויסגעבויט א טיר, צוויי ווענט
אין דער מיט – אן אויוון ברענט.
זאגט מיין שוועסטערל, מיין קליין:
"שוין גענוג, איך וויל א היים."

קינדערלעך

ווי לאנג וועט איר, קינדערלעך,
שפילן זיך אין גארטן?
זינגען, שפרינגען, טאנצן,
קלייבן שיינע בלימעלעך,
פלעכטן בלומען קראנצן.
ס'איז שוין צייט אהיים צו גיין,
ס'ווארט אויף אייך די מאמע.
צוגעגרייט קארטאפל זופ,
עסט אלענקע צוזאמען:
יאסעלע און שאשעלע,
משהלע און דוואשעלע,
יאנקעלע און צירעלע,
שרהלע און מירעלע.
גישט געדאגהט, קינדערלעך,
כ'וועל פאר אייך אויף שבת,
א לאקשן קוגל מאכן
און אלערליי געשמאקע זאכן.

פרייען זיך די קינדערלעך
 און ווארטן שוין אויף שבת.
 אזא שמחה, אזא פרייד,
 נחת קלייבט די מאמע
 און א יידיש לידעלע,
 קלינגט אין גאנצן שטיבעלע.
 נאוועמבער 8, 2012

חנוכה

אכט ליכטעלעך, אכט ליכטעלעך,
 צינדן מיר היינט אן.
 אכט קליינע חנוכה ליכטעלעך,
 ברענען אויבן אן.
 און ספינקלען אלע ליכטעלעך,
 באגריסן אלע געסט,
 דערמאנען אונדז די ווונדער,
 דערמאנען אונדז דעם נעם.

א ווונדער- פישעלע

כ'האב א פישעלע א קליין,
 אליין פארטרוי איך איר אליין,
 און דאס פישעלע פארשטייט,
 קוקט אין מויל מיר ווען איך רייד.
 גיט א פינטל מיטן אויג
 און א שאקל מיטן קאפ,
 דאן א פליעסקע מיטן עק,
 הערט מיך אויס און שווימט אוועק.
 און אין וואסער שטיל און שטום,
 קוקט דאס פישל זיך ארום.
 "זאלסט פאר קיינעם גאר ניט ריידן!"
 עס וועט בלייבן צווישן אונדז ביידן..."

אלע לערנען יידיש

ס'גייט אין שולע צירעלע
 און איר שוועסטער מירעלע
 און דער קליינער הערשעלע,
 מיט אויגן צוויי, ווי קערשעלעך.
 ס'לערנט יידיש צירעלע
 און איר שוועסטער מירעלע
 און דער קליינער הערשעלע,
 מיט אויגן, ווי צוויי קערשעלעך,
 אלע לערנען יידיש.

לידער און פראזע

דער טאג און די נאכט

דער טאג און די נאכט האבן זיך פארטראכט:
וואס איז בעסער? שטענדיק ליכט, אדער
שטענדיק נאכט, פינצטער, מען זען נישט די שוין.
די נאכט איז געווען אייפערזיכטיק אויפן טאג,
אזויפיל ליכט, אזויפיל לעבן.
אלץ רוישט, אלץ בליט, אלץ באוועגט זיך,
און זינגט און שפרינגט און וויל נישט רוען,
די זון שיינט אין הימל בלויען.
דער טאג האט לאנג געטראכט,
נישט געוואלט באליידיקן די נאכט,
איר פראכט, די שטילקייט פון דער נאכט.
"זיי נישט טרויעריק, נאכט,
נישט שטענדיק שיינט די זון בייטאג.
אפט גיסט א רעגן, כמארעס באדעקן דעם
בלויען הימל און לאזן דער זון נישט שיינען,
דער ווינט בלאזט, קינדער קענען נישט שפילן
אין גאס, לוזשעס ארום, אלץ איז פון רעגן נאס,
מען זעט נישט קיין נפש אין גאס.
דו ביסט די קעניגין-נאכט, יונגע פארלעד
שפאצירן ביז שפעט אין דער נאכט,
דערקלערן זיך אין ליבע. ביסט אזוי ראמאנטיש,
די לבנה שיינט און די שטערן, מען האט פארגעניגן,
ס'קלינגט מוזיק, א שיינער ניגון.
לאמיר לעבן ב'שלום, ביידע זענען מיר וויכטיק:
סיי דער טאג און סיי די נאכט,
יעדער אין זיין פראכט.

דעם 22-סטן יאנואר, 2013.

א טייבעלע

כ'האב א טייבעלע א קליינע
היינט אין גאס באטראכט,
ווי זי קלייבט די ברעקעלעך,
פון פרי ביז שפעט פארנאכט.
א שטילע טייבעלע, א שיינע,
האט פאר מיר גארניט קיין מורא.
ווארף איך ברויט איר ברעקעלעך,
קומט זי צו מיר נענטער.
אזא טייבעלע, א שיינס,
מיט א שנאבעלע, א קליינס.
קלייבט אויף יעדעס ברעקעלע,
וואס איך ווארף פון זעקעלע.
ווי גוט איז דיר, מיין טייבעלע,
באגנוגסט זיך מיט א ברעקעלע,
דארפסט קיין הייזער ניט קיין גרויסע,
נישט קיין שוויצבעדער קיין הייסע,
טרינקען טרינקסטו וואסער פריש,
פון א זונענשטראל געניסט.
רוסט די נאכט אונטער א דאך,
פארלאנגסט פון לעבן ניט קיין סך.
טיילסט דיין "וויינונג" מיט דיין פריינד,
און טוליעסט זיך צו אים און ווארקעסט שטיל.
נעמט ער פריינדלעך דיך ארום
און קושט דיך און פארוויגט דיך.
ס'איז אייך ביידן אזוי גוט,
ווי ליבשאפט הערשט, די שכנה רוט.

דעם 3-טן פעברואר, 2013

פּרילינג

ווי ביסטו, פּרילינג ליבער,
פארהאלטן זיך אין וועג?
אפשר האסטו זיך פארבלאנדזשעט?
ס'וועט באווייזן דיר דעם וועג,
א פויער, וואס וויל אקערן און זייען
און קען זיך אויף דיר ניט דערווארטן.
אין וואלד די בוימער טראכטן:
"וואס איז מיטן פּרילינג געשען?
האט אים ווער געזען?"
"כ'האב אים געזען! כ'האב אים געזען!
באלד וועט ער קומען," שרייט דער ווינט
און ס'טאנצט פאר פרייד דאס קינד.
פּרילינג, ליבער, קום וואס גיכער,
מיר ווארטן שוין אויף דיר,
פאר דיר איז אפן יעדע טיר.
מיר וועלן דיך באזינגען,
ווייט אין הימל וועט עס קלינגען.
קום שוין, פּרילינג, קום!
נעם אונדז ארום
מיט דיין ווארעמקייט און פראכט,
ס'איז אזוי גוט, ס'איז אזוי גוט,
דו בריינגסט אונדז פרייד,
דו גיסט צו מוט,
קום וואס גיכער, פּרילינג ליבער,
ווארעם אויס אונדז אלע גלידער.

דעם 21-סטן אפריל, 2013

יוגנט מיינע

יוגנט שיינע, יוגנט מיינע,
אזוי שנעל ביסטו פארביי
ס'בענקט זיך נאך דיר, יוגנט ליבע,
נאך דעם דופט פון צוויט אין מאי.

ס'בענקט מיין זינדיקע נשמה,
נאך דיין צויבער, נאך דיין ליכט,
נאך די ווונדער, יוגנט זיסע,
נאך דעם שיין פון דיין געזיכט.

פארלארענע יוגנט, דו גייסט זיך דיין גאנג
און איך – אן אפגעשניטן זאנג,
א צעבלוטקטע, בלייב איינזאם ליגן,
און קיינער הערט ניט מיין געוויין
און קיינער זעט ניט די יתורים.

און דאך, און דאך, הויב איך זיך אויף,
און שפאן און שפאן אין אלע ווייטן –
שטארק איז מיין ווילן, כ'בין דא,
איך בין געבליבן...

און קוק איך זיך ארום,
זע איך דעם שמייכל פון א בלום,
איך הער דעם ניגון, וואס ס'זינגט דער ווינט,
פאלג נאך דעם שאטן, ווי א קינד.

און ס'דאכט זיך מיר, כ'בין ווידער יונג,
איך פיל גאר ניט די לאסט פון מיינע יארן
ווער זאגט: "ביסט אלט געווארן",
גלויב ניט, יוגנט, ניין!

כ'בין יונג, און יונג איז מיין נשמה,
און אליץ ארום זע איך אין העלע פארבן.
ס'איז אזא גליק! ס'איז אזא גליק!
פארויס צו שפאנען, ניט צוריק...

באלאדע

פון א יידישן פארטיזאן

געווידמעט מיין מאן נחום קאהן

האסט געקעמפט, ווי א העלד, אין די וועלדער,
ווען געגאסן האט זיך יידיש בלוט.
נאקעט, בארוועס, געשפאנט דורך די פעלדער,
ניט פארלארן האסט קיינמאל דעם מוט.

ביסט געשלאפן אויף צווייגן און בלעטער,
ס'האט באשיצט דיך פון שונא דער בוים.
אין א פראסט, אין א רעגנדיק וועטער,
ווען פארווונדעט געקראכן ביסט קוים.

נישט געקענט האט דער הונגער דיך בויגן,
נישט די קעלט, נישט דער פראסט, נישט די נויט.
ס'האט דער פיינט יידיש בלוט פיל געזויגן,
דו געקעמפט האסט אויף לעבן און טויט.

פינף פונט זאלץ, פאר דיין לייב, פאר דיין טויט,
זענען מערדער דעווען צאלן גרייט.
צען פונט זאלץ – אויב מען כאפט דיך ביים לעבן,
צוגעזאגט האט דער פיינט צו געבן.

ביסט פארבליבן אליין נאך דעם קריג,
דאך גענומען זיך באלד אין די הענט.
ס'האט "צו טייער" געקאסט דיר דער זיג...
אנדערש האט אזא העלד ניט געקענט.

מיר באגריסן דיך היינט, אונדזער העלד,
אונדזער טאטע און זיידע און פריינט,
ס'קלינגט "דיין שטימע פון וואלד" אין די וועלט,
א געשטאלט, וואס פאר אלעמען שיינט.

50 יאר נאך דער חתונה, מאנטרעאל, 2000

ליכטיקע באגערן

כ'האב ניט ליב צו באוויינען כסדר דעם געכטן,
ווי מיין שכנה, שטענדיק אליין, א פארוויינטע,
פארקלאגטע, פארזארגטע, ביז אויף די גאנצע
וועלט. ניין, איך האב ניט ליב צו זיין אליין.

כ'וויל א האנט א ווארעמע זאל מיין שולדער
גלעטן, אין א רעגנדיקן אוונט א שפעטן.
כ'וויל אויסטרינקען מיט א גוטן פריינד,
א ביסעלע וויין, א גלעזעלע טיי, מיט
א שטיקל עפל-שטרודל א געשמאקן,
פריש פון אויוון, אליין געבאקן.

כ'וויל פארגעסן אלע שמערצן,
אלע זארגן, לאזן אויף מארגן.
איך וויל ניט זיין פארביטערט, ניין!
כ'וויל דערמאנען מיט א פריינד,
א פארגעסן יידיש ניגון.
מיט דעם ניגון פלעגט א מאמע
אירע קינדערלעך פארווייגן.

כ'בין דאנקבאר ג-ט, איך זע די ליכטיקע
שיין, כ'האב פריינט, כ'בין ניט אליין,
כ'קוק אין א בוך אריין און אין א צייטונג,
כ'קען שאפן יידישע לידער, פאר קינדער
און פאר מיינע שוועסטער-ברידער.
כ'בין אדורך אזויפיל ליידן,
געארבעט שווער, אין אוונט געלערנט,
געהונגערט, געפרוירן, אלעמען פארלוירן,
אלץ איז פארשוונדן אין רויך און פייער.

כ'האב אויסגעטאנצט מיין פיין ווייט אין סיביר,
מיין ווייטיק האב איך אויסגעזונגען,
געקריצט מיט די ציין און געזונגען,
די ווייטע קברים האט מיין ליד באזונגען
און דאס אש, צעשאטן אויף פרעמדע פעלדער.
דעם טויט האב איך פאריאגט,
"איך האב פאר דיר קיין מורא ניט,
האסט צוגערויבט מיין גרעסטן פארמעגן,
מיינע ליבע, מיין דור. אזויפיל יידיש בלוט
האסטו פארגאסן, אלץ נאך ניט גענוג?
ס'באשיצט מיך פון דיר, טויט,
מיין שטארקער ווילן, כ'קען אן דיר
מיין ווייטיק שטילן, העלף מיר ג-ט!

דעם מוט כ'האב קיינמאל נישט פארלארן,
אוועק אזויפיל יארן... איך גלויב גאר נישט,
איך בין שוין אלט געווארן.
עס שרעקט מיך נישט די עלטער, ניין!

מיט א שמייכל גיי איך דער וועלט אנטקעגן,
דער גרויזאמער וועלט, און די וועלט שמייכלט
צו מיר, די פאלשע וועלט.
"קענסט נאך האבן פארגעניגן, טראכט נישט וועגן
נעכטן, לעב מיטן היינט!"

"א גוט מארגן דיר, היינט!
כ'וועל גיין מיט דיר אויף א שפאציר,
איך וויל קיין רגע נישט פארלירן."
לאזט נישט קיינעם דעם היינט פארשטערן!
די זון שיינט, אלץ בליט, אלץ לעבט,
און איך לעב מיט מיינע ליכטיקע באגערן...
דעם 19-טן יולי, 2013

פּרילינג

א, שטראל פון מיין האפענונג! פּרילינג!
קוקסט ווידער אריין אין מיין פענצטער.
א, קנאספעלע! עפן זיך שנעלער
און ווייז מיר דיין צארטעס געזיכט.
קומט, פייגעלעך ליבינקע, ווידער צופליען!
שענק, זונעלע, ווידער א ביסעלע ליכט!

זינג, נאכטיגאל! פריי זיך מיט מיר דא אינאיינעם!
כ'וויל הערן, ווי סקלינגט פרי-פארטאג דיין געזאנג,
און איינזאפן וויל איך די טרעלך, די זיסע,
און פארוויגן וועט מיך איך דער שטילקייט דיין קלאנג.

עפן, פּרילינג, פאר מיר אלע פענצטער און טירן!
ווארעם אן, גיב מיר, פּרילינג, א גלעט!
ס'בענקט נאך דיר מיין צעווייטיקט נשמה,
קום וואס שנעלער! פארנעם מיין געבעט!

אלע סודות וועסטו מיר פארטרויען,
וועסט ארומנעמען מיך מיט דיין פראכט,
און פאר פרייד וועל איך דיר, ווי א מאמע,
לידער זינגען ביז שפעט אין דער נאכט.

1995

די קאלירן

ס'האבן זיך געטראפן פיר קאלירן:
ווייס, רויט, געל און גרין,
און יעדער בארימט זיך:
"מיט מיר קענט איר שטאלצירן."
"איך בין ווייס און איידל,
א כלה טראגט א ווייס חופה-קליידל,
ווייסע רויזן ליבן אלע, נישט נאר חתן-כלה.
איר קענט מיט מיר שטאלצירן."
"איך בין רויט, ווי פיער,
רויטע רויזן קאסטן טייער.
כ'קום אריין אין יעדעס הויז,
ווען ס'איז א שמחה גאר א גרויס,
אויף שבת און אויף יום-טוב,
בין איך אויך געלאדן.
איר קענט מיט מיר שטאלצירן."
"איך בין געל, שטענדיק ליכטיק,
שטענדיק העל.
כ'וואקס אין וואלד און כ'וואקס
אין פעלד, ליב איז מיר די גאנצע וועלט.
איר קענט מיט מיר שטאלצירן."
"איך בין גרין, כ'נעם ארום די
גאנצע נאטור: ווייסע רויזן און
רויטע און געלע.
כ'באשיין איך פון אלע זייטן,
איר קענט מיט מיר שטאלצירן."
"איך בין גרוי, כ'בין אויך וויכטיק,"
"איך בין ווי דער הימל בלוי."
"וואס לויבט איר זיך אזוי?"
"מיר קענען שטאלצירן מיט אלע
קאלירן, אלע זייט איר וויכטיק."

אפריל, 2013

זומער

דער זומער האט באשלאסן צו באווייזן,
ער האט אונדז נישט פארגעסן.
ס'איז שייך אין דרויסן, די היץ איז גרויס,
די זון פארוויגט די פויגל אין איר שויס,
דער ווינט האט זיך באהאלטן
אין אלע שאלטן, ס'איז אים צו הייס,
ס'גיסט פון יעדערן דער שווייס.
"איר האט זיך, טייערע, באקלאגט כסדר,
רעכן איך זיך אפ מיט אייך פאר אלע
קאלטע, רעגנדיקע טעג.
געניסט דעם זומער, האט פארגעניגן,
ווארעמט אויס אייערע גלידער.
באדן קענט איר זיך אין טייכל,
שענקט דער זון א שמייכל,
זייט צופרידן, זעצט זיך אנדער
אין שאטן, וועט די זון אזוי נישט בראטן.
וואסער טרינקט וואס מער,
זומער איז אין גאנצן ברען.
ס'וועט נישט נעמען לאנג,
קלייבן וועל איך מוזן זיך אין וועג,
ס'לויפן שנעל די טעג.
דער הארבסט וועט קומען,
פארוויאניעט וועלן ווערן די בלומען,
ס'וועט קאלט ווערן אין דרויסן באלד,
פארשטומט ווערט דער געזאנג אין וואלד,
איר וועט נישט שוויצן, נישט באקלאגן זיך אויף היצן,
די קעלט קענט איר אויך נישט פארטראגן.
וואס זאל איך אייך זאגן, ליבע פריינט,
דער מענטש איז קיינמאל נישט צופרידן,
פון וויגל ביז צום גריבל..."

דעם 17-טן יולי, 2013

די געארגינע און דער פיאן

כ'האב צוויי בלומען פארזייט
אויף דער זעלבן בייט –
א געארגינע און א פיאן.
א גאנצן זומער זיי באגאסן,
ס'האט דער געארגינע דאס פארדראסן,
פארוואס באגיס איך דעם פיאן,
און דער פיאן איז, ווי די שטאלצע
געארגינע, אזוי שיין אנגעטאן.
"זיי ניט אייפערזיכטיק, געארגינע,
מאך ניט אזא קרומע מינע.
ביידע זייט איר מיר ליב,
איר זייט דאך מיינע קווייטן,
אויסגעוואקסן אויף מיינע בייטן,
ביידע באשיינט איר זומער מיין שטוב.
ווינטער מוז איך, געארגינע, דיך באהאלטן,
דו האסט ניט ליב די קעלט.
דער פיאן בלייבט אין מיין גארטן,
מיט די נארציזן, טולפאנען און פלאקסן,
ס'באשיצט זיי די ערד פון קעלט.
אין פרילינג רוקן זיי די קעפעלעך ארויס,
און וואקסן ווידער שיין און גרויס.
דיך, געארגינע, "קאפריזנע קוזינע",
מוז איך ווידער אין מיין גארטן פלאנצן.
דאן בליסטו אויך, ווי דער פיאן,
אין די זעלבע קליידער אנגעטאן,
און מען באוונדערט דיך: "א צווילינג
א שיינער וואקסט אין גארטן".
זיי צופרידן, געארגינע, מאך ניט אזא
קרומע מינע. ביידע זייט איר זומער
שיין, נישט נאר דו אליין..."

דעם 12-טן יולי, 2013

א רעגנדיקער טאג

ס'רעגנט, ס'רעגנט, קאלט אין גרויסן,
ס'וויילט זיך נישט ארויס פון הויז.
וויפל קען מען גיסן, רעגן?
האסט פארפלייצט שוין אלע וועגן,
האסט מיין גארטן רואינירט,
ווי כ'האב יעדן טאג שפאצירט.
צעשטערט האסטו מיין שמחה, רעגן,
באקלאגט זיך די מלכה
"שיין אויף, זונעלע, שיין אויף!
מיינע רויזן ווארטן אויף דיין שיין,
זיי וועלן אויפהויבן די קעפלעך
און דיך הארציק באגריסן."
ס'האט די זון דערהערט דער מלכה'ס געבעט
און זי געטרייסט: "וויין נישט, מלכה,
פארגיס קיין טרערן, באלד וועסטו א כלה ווערן.
כ'וועל אויסטריקענען אלע לויזשעס אויף די וועגן,
וועסטו קענען זיך באוועגן.
דיין געליבטער איז שוין דא, ער איז געקומען
און ווארט אויף דיר. מיר וועלן באלד דיין קאפ
באפוצן מיט די שענסטע בלומען
און דיך צו דער חופה פירן.
ווייסינקע ראמאשקעלעך און מיינע גאלדענע
שטראלן וועלן דיך באגלייטן און ווינטשן דיר
מזל און גליק.
א גרויסער ארקעסטער וועט פאר אייך שפילן,
אלע פייגעלעך וועלן זינגען,
די שענסטע ניגונים וועלן אין דיין גארטן קלינגען.
אזא שמחה האט די וועלט נאך נישט געזען.
מזל טוב דיר, מלכה, מזל טוב!
די זון באגריסט דיך מיט איר פראכט,
האסט לאנג געווארט און זיך דערווארט.

יולי, 2014

איך האב ניט ליב די נאכט

איך האב ניט ליב די נאכט,
כ'בין מיד פון טראכטן
און ס'קוקן טרויעריק אויף מיר
די זומערדיקע פארנאכטן:
"וועגן וואס טראכט א יידישער פאעט?"
"ס'איז דא וועגן וואס צו טראכטן..."

איך האב ניט ליב די שווארצע כמארעס,
ס'דערמאנט מיר: "באלד וועט גיין א שלאקס-רעגן,
יידיש בלוט וועט זיך גיסן אויף די וועגן,
טייכן בלוט און טייכן טרערן.

איך האב ניט ליב צו הערן,
ווי די קראען קראקען,
און ס'וויילט זיך שרייען, יאגן זיי:
"אוועק פון דאנען, דארשטיקע גזלנים,
ס'פעלט אן אייך ביי יידן ניט קיין שונאים..."
דעם 14-טן יולי, 2013

א תפילה

ליבער ג-ט,
איך שטיי פאר דיין געריכט און בעט:
זיי ניט שטרענג, דו ביסט דאך ג-ט.
איך בין א יידישער פאעט,
זעלטן שיינט די זון אריין צו מיר
און ווארעמט.

פון אלטן שניט בין איך, מיין ג-ט,
פון אלטן שניט –
אן ערלעכע יידישע טאכטער,
א מענטש מיט הארץ און מיט געפיל.
לאז מיר זיך אנווארעמען אין גן-עדן,
אין גיהנום בין איך שוין געווען...

גיב מיר א ביסעלע פרייד,
כ'בעט נישט קיין סך, ג-טעניו,
די קלענסטע מאס.
שענק מיר א ביסל ליכט,
דעם לעצטן שטראל, א פונק פון האפן.
איך גלויב אין דיר, מיין ג-ט,
וועסט ניט פארגעסן א יידישן פאעט,
איך גלויב...

2011

הארבסט

א גאנצן זומער האט גערעגנט,
ניט צופיל האט געווארעמט אונדז די זון.
דער זומער האט מיט אונדז זיך שוין געזעגנט
און קאלט געווארן איז אין דרויסן און ארום.

אזוי שנעל ענדערט זיך דאס וועטער,
ערשט גרין זענען געווען די בלעטער,
און שוין געווארן געל,
אראפגעלאזט די קעפ און שווייגן,
קיינער זעט ניט, ווי זיי ליידן.
די בלעטער ווילן מיטן אלטן בוים זיך
נאך ניט שיידן, פארגיסן טרערן ביידע.

דער ווינט וויל קיין געוויין ניט הערן,
נישט זען קיין טרערן,
יאגט ער און ער יאגט די בלעטער
און אלע טרעטן אויף זיי מיט די פיס,
דאס איז דער גורל פון די בלעטער.

נישט בעסער איז דער גורל פון א מענטש.
עס קומט זיין צייט א ביסל שפעטער,
און די נשמה געזעגנט זיך מיט אים.
פון טויט קען מען זיך ניט באהאלטן
און זיך ניט אויסקויפן פאר געלט,
דער טויט געפינט זיין קארבן אין אלע שפאלטן...

דעם 22-סטן אקטאבער, 2013

דער פראסט און דער שניי

"איך בין דער פראסט, כ'בין זייער שטארק,
כ'בין שטארקער פון אייזן.
יעדערער האט מורא פאר מיר,
וונדער קען איך באווייזן.
כ'פארפרייר די גאנצע נאטור, די טייכן,
קיינער קען מיט מיר זיך נישט פארגלייכן.
אפילו דער קעניג שטעקט נישט ארויס די נאז
ווען איך קום, ארום און ארום בלייבט אלץ שטום.
זעסטו, שניי, ווי מען ציטערט פאר מיין כוח?
כ'פארפרייר אפילו דעם מוח."
ס'האט אויסגעהערט דעם פראסט דער שניי,
און זאגט צו אים אזוי:
"בארים זיך נישט אומזיסט, איך ווייס ווער דו ביסט –
אן עגאסט. קיין ביסעלע רחמנות האסטו נישט
אויף קיין זקן, אויף קיין קינד,
אזוי צו האנדלען איז א גרויסע זינד.
איך בין איידל, ווייך און מילד,
ס'שפילט זיך אין שניי אפילו א קינד,
מאכט א שניי-מענטש, שליטלט זיך,
טאטע-מאמע פרייען זיך.
כ'באדעק מיט ווייסן שניי די דעכער,
זעען זיי אויס א סך, א סך העכער.
כ'באדעק מיט שניי די סטעזשקעלעך,
די וועגן אלע, און די יאדלע און די סאסנע,
זעען אויס, ווי א שיינע כלה.
כ'ברענג אריין פרייד און גליק,
אפילו צו א קינד אין וויג.
כ'באווייז נישט מיין כוח, כ'פארפרייר נישט דעם מוח,
קיינער האט פאר מיר קיין מורא,
פאעטן באזינגען מיין פראכט.
א שמייכל רופ איך ארויס אויפן פנים,
אפילו ביי קבצנים. איך גיי מיט דיר אין
כוח זיך נישט פארגלייכן און כ'דארף זיך
נישט לערנען ביי דיר קיין שכל,
קליין און גרויס נעמט מיך אויף מיט א שמייכל.

דעם 31-סטן דעצעמבער, 2012

צו דיינע 90 יאר זיי געגריסט!!

פאליא, טייערער פריינד,
דו ביסט געווארן 90 היינט.
ווער קען דאס גלויבן?
האסט א ליכטיקן פנים,
א פאר קלוגע אויגן,
און גאלדענע הענט.
ווער וואלט דאס אלץ באווייזן געקענט?
געארבעט האסטו זייער שווער,
געהונגערט נאך מער,
און שטענדיק מיט א שמייכל,
מען קען זיך לערנען ביי דיר שכל.
דיינע בילדער באשיינען ביי דיינע קינדער
די ווענט, אויסגענויט מיט דיינע מידע,
אויסגעהארעוועטע הענט.
א בילדער אויסשטעלונג,
א זעלטענער טאלאנט.
כ' באוונדער דיר, פאליא,
דיין ארבעט איז אונדז גוט באקאנט.
און א גרויסע באלעבאסטע נאך דערצו,
וואס דו מאכסט האט טויזנט טעמים,
מען לעקט די פינגער און מען בעט נאך,
גרייסט טאקע צו אויף א גאנצע וואך.
האסט נישט קיין מורא פארן פראסט, פאר דער קעלט,
ביסט איינע, פאליא, אין דער וועלט.
מיט נסים ביסטו לעבן געבליבן,
איבערגעלעבט דעם חורבן,
געשאפן פאר די קינדער א ווארעמע היים.
קלייבסט נחת פון די קינדער און פון די אייניקלעך,
נישט צו פארזינדיקן.
דיך באגריסן צו דיין יוביליי זענען מיר געקומען,
געבראכט דיר די שענסטע פריילינגס-בלומען,
אבער מיט דיינע בלומען קענען זיי זיך נישט פארגלייכן,
דיינע בלומען וויאנען נישט, זיי לעבן אייביק.
באגריס איך דיר הארציק צו דיינע 90 יאר,
און ווינטשט דיר, פאליא, ביז 125 זאל דער קאפ
דיר דינען און דיינע גאלדענע הענט.
פאר די שווערע מלחמה – יארן קומט דיר דאך אויך עפעס.
לאמיר אויסטרינקען א כוסה,
נישט קיין קליינע, נאר א גרויסע,
פאר דיר, פאליא, פאר דיין יוביליי,
פאר דיין מענטשלעכקייט און פריינדשאפט.
איך בין געווען גערירט נאך מער,
ווען כ'האב דיר לעם מיין טיר דערזען,
אין א שניי-שטורעם, אין אזא קעלט,

מיט דיין ווונדערבארן האניק-קוכן
און א מתנה צו מיין געבורטסטאג.
ווי קען מען נישט ווינטשן אזא גוטן פריינד:
געזונט און פרייד און לאנגע, גוטע,
געזונטע יארן?
לחיים, פאליא, פאר דיר!
היינט איז דיין יום-טוב, דיין יוביליי,
לחיים!

אין לעבן קען אלץ פאסירן

ס'האט מיר דערציילט א גרויס גביר,
וואס ס'האט מיט אים פאסירט.
שטאמען שטאמט ער פון מאראקא,
געלעבט אין לאנדאן, אין פאריז,
וואו דאס לעבן איז צוקער-זיס.
יונגע פרויען, אויסגעלאסן,
פארפלייצן אין פאריז די גאסן.
פארגעניגן קאסט דארט טייער,
זייער טייער, נישט קיין "דרייער".
שנעל פארשוונדן איז דאס געלט,
אן געלט ביסטו שוין נישט קיין העלד.
פון פאריז מוז ער אנטלויפן,
גענוג צו הוליען און צו זויפן.
וואו-זשע פארט מען? קיין ניו-יארק,
ס'איז ביליקער דאס לעבן דארט.
פארקאטשעט די ארבל, געארבעט שווער,
נישט געהוליעט, טרינקט נישט מער,
געלט אין באנק גענומען שפארן
און ווידער איז ער רייך געווארן.
ער קען זיך אפילו דערלויבן,
צו עסן געבראטענע טויבן,
און טרינקען א גלעזעלע וויסקי,
עסן א גוטן סטעיק, ווי אמעריקאנער,
ער איז שוין נישט קיין ארעמאן.
סערווירט האט אים א גאליציאנער,
א שיינע מויד, נישט אויסגעלאסן,
ווי אין פאריז, א מיידל פול מיט חן.
באטראכט ער זי פון אלע זייטן,
א מויד צו ג-ט און צו לייטן.
ס'געפעלט אים דאס יידיש מיידל,
מיט איר שמייכל, שוין און איידל.

האט ער לאנג שוין נישט געטראכט,
וויפל קען מען קלייבן?
כ'וועל, חלילה, מיט מיין געלט,
אן אלטער קאוואליר פארבלייבן.
"דו געפעלסט מיר", זאגט ער איר,
"קום מיט מיר אויף א שפאציר.
האב פאר מיר קיין מורא,
כ'זוך נישט קיין "ביליקע סחורה."
ס'וועט ביי מיר דיר גארנישט פעלן,
קענסט אלץ האבן, וואס וועסט וועלן.
לאמיר אויסטרינקען א כוסה
און א חופה שטעלן. מסכים?"
האט זי אויך נישט לאנג געטראכט
און א כלה געווארן איבער נאכט.
אזא שמחה, אזא פרייד,
דאס גאנצע הויז אויף רעדלעך גייט.
ס'טראגט די גאליציאנער מויד,
א מאראקען חפה-קלייד.
מזל טוב! מזל טוב! שרייען אלע,
מזל טוב! אייך, חתן-כלה!
איצט לויפן זיבן קינדערלעך
ארום ביי אים אין הויז.
וונדער איבער וונדער,
יידיש ריידן אלע קינדער,
און אפילו דער מאראקאנער,
רעדט מיט זיין ווייבל,
דער גאליציאנער – יידיש.
זעט איר שוין, וואס ס'קען פאסירן?
די האפענונג טאר מען נישט פארלירן...

דעם 2-טן פעברואר, 2013

לאכן איז געזונט

לאכן איז געזונט, זאגן די דאקטוירים,
לאכט, מיינע פריינט, האט נישט קיין מורא.
ווער עס לאכט, דער לעבט לענגער און זעט
אויס שענער, סיי די פרויען, סיי די מענער.
לעצטנס איז לאכן געווארן א פרנסה,
כ'האב דאס טאקע אליין געזען.
א ליידיקגייט איז ארויף אויף דער בינע
און אנגעהויבן צו לאכן, ער רעדט גארניט,
ער לאכט און אלע לאכן מיט. זיי ווייסן אפילו נישט
פון וואס זיי לאכן. אפשר לאכן זיי פון זיך אליין,
ווי דער פארשוין? פרעגט מען אים: פון וואס ביסטו
געווארן אזוי דיק, פון דיינע פוילע שטיק?
זאגט ער: ניין, פון לאכן. ווען איך לאך, פארגעס איך
צו עסן, איך ווער זאט פון לאכן. א גאנצע טאג לאכסטו?
ווערסט גאר נישט מיד? חלשט נישט? חלילה, איך גיי
פון דער בינע נישט אראפ, דאס איז געווארן מיין פרנסה,
און ס'גייט מיר גאנץ נישקאשע. פארדריי מיר נישט מיין
קאפ מיט דיינע פוסטע רייד. די ווייב איז פון דיר אנטלאפן,
געפונען א צווייטן, נישט אזא ווי דו, א צעדרייטן,
און דו לאכסט? ווען דאס הארץ וויינט, לאך איך נאך מער,
און אלע לאכן מיט. דאס איז געווארן מיין פאך, איך לאך.
לאך, ברידערל, לאך! פון וויינען וועסטו קיין פרנסה נישט מאכן...

דעם 20-סטן אויגוסט, 2011

א בארימער

ער איז שוין ניט קיין יונגער מאן,
זיין שווארצע טשופרינע איז שוין
געמישט מיט זילבער, און ער זוכט
נאך אלץ זיין "גליק".
"איך בין א מאן זייער א שיינער,
אלע ליבן זיך אין מיר."
וואס ער טוט, ווייס ניט קיינער.

זוכן זוכט ער א יונגע, א שיינע,
מיט א סך געלט.
"אויף געלט שטייט די וועלט."
כ'האב צו אים קיין צוטרוי ניט,
נישט נאר איך. ער זאגט אליין:
"מען טאר היינט קיינעם ניט גלויבן,
אפילו מיר." דאס איז אמת.
"פארוואס קוקט איר אויף מיר קרום?"
פרעגט ער מיך. "איך קוק ביכלאל ניט
אויף דיר. מיט וואס בארימסטו זיך?

נישט קיין ווייב, נישט קיין משפחה,
נישט קיין קינד, נישט קיין הצלחה.
פאר מיר בארים זיך ניט, ס'איז
געשריבן אויף דיין פנים, ווער
דו ביסט, א ליגנער און אן עגאיסט.
האסט אפילו ניט ווו דעם קאפ צו לייגן,
שלאפסט אין דיין אלטע, צעבראכענע קאר,
אין דיינע יארן, ביסט דאך שוין אריבער
זעכציק. קארג, א שנארער און א ליגנער."
"לאז אים לויפן, פאר א גראשן, וועט
ער טאטע-מאמע פארקויפן,"
זאגט מיין פריינדיגע.
יענער לעץ, זאל זיך אזוי ניט טרעפן,
ווי עס טרעפט זיך...

דעם 15-טן אפריל, 2013

דער ביטערער טראפן און דער זיסער וויין

דער ביטערער טראפן,
האט אלץ פארשלאפן.
כאפט ער זיך אויף און זעט,
ווי ס'פארוויילט זיך דער זיסער וויין.
"וואס טוסטו דא? ווו זיינען
אלע מיינע פריינט?"
"געשלאפן, ווי דו, ביז היינט.
פארווייל איך די געסט,
און אלע געניסן,
א ביסעלע וויין א זיסן.
קיינער ווערט נישט שיקער און
שלאפט נישט איין פון זיסן וויין.
זעסט, ווי איך שייך?
א פארגעניגן, ס'קלינגט א
יידיש ניגון.
אלע זענען לוסטיק, פריילעך,
יעדער גאסט איז היינט א מלך
פון מיין זיסן וויין.
לאמיר זיך נישט קריגן,
ביטערער טראפן, ביסט אין דיין
טאטן געראטן.
האב אויף מיר נישט קיין פארדרוס,
טרינקען דארף מען מיט א מאס...
וועסטו זיך אויך גוט פארוויילן
און נישט פרעגן מער קיין שאלות."

דעם 10-טן פעברואר, 2013,
ביינאכט

א ווייבל מיט אן "אויעררינגל"

דאס איז א ווייבל מיט אן אויעררינגל,
זי גייט אין אלע קלייטן און זוכט מציות.
דא קויפט זי א ביליק טעפל, דארט א קנעפל,
א פלאסטיק "דיש", אריינצולייגן פיש,
אבער פארן האטעל צאלט זי זייער טייער.
"איך האב ליב א גרויס צימער מיט צוויי פענצטער,
מיין צימער איז אין האטעל דאס שענסטע,
מיט צוויי גרויסע בעטן. מיין דריטער מאן איז
שוין אויך געשטארבן, איך זוך שוין א פרישן קרבן.
כ'בין יונג, כ'בין בלויז 85 יאר אלט.
כ'האב ליב צו טאנצן, זיך צו פארוויילן און האבן
"א גוט טיים". פון יעדער מאן בלייבט מיר א סך זאכן,
זאלט איר פון מיר נישט לאזן, איך ווארף די זאכן נישט ארויס,
גאנצע דריי שאפעס מיט מענער-זאכן אין הויז.
איך גיי זיך נישט בארימען, די שענסטע קאסטוימען.
כ'בין רייך, איך קען זיך אלץ ערלויבן,
איר מעגט מיר גלויבן. כ'האב גרויס דערפאלג
ביי מענער, מענער האבן ליב א רייכע פרוי,
און איך האב ליב רייכע מענער, נישט קיין קבצנים.
רייכע מענער קוקן מיר אין פנים, מאכן מיר קאמפלימענטן,
באוונדערן מיר: "דו ביסט דא די שענסטע."
א נארישע וועלט, מען גיט אפ כבוד מיין געלט
און דאס געלט גיט אפ כבוד מיר, ווען איך פארמאך די טיר
און צייל. מיט יעדן טאג ווערט די סומע גרעסער
און איך לעב בעסער. זיך טיילן מיט מיין פארמעגן
בין איך נאך נישט גרייט, ס'מאכט מיר פרייד.
דאס רעדעלע דרייט זיך: דו-דו-דו,
זייט מיר געזונט, איך אייל זיך אויף א ראנדעוועו.
איך זע גאר נישט אויס אויף מיינע יארן,
פון מאסאזשן און גימנאסטיק בין איך יינגער געווארן.
כ'האב א שיינע פיגור, כ'שמיר זיך א ביסעלע צו.
איר וועט מיר נישט דערקענען, ווען כ'גיי ארויס פון הויז,
איך זע זייער עלעגאנט אויס.
כ'טראכט צופיל נישט אריין, יעדער טאג איז מיין..."

פֿעברואַר, 2013. (אן אמתע געשיכטע)

שבת פארנאכט

א שטילער אוונט, ס'איז שבת פארנאכט,
איך זיין אין גארטן אויף א באנק, אליין,
באוונדער די שיינע נאטור, איר פראכט,
און טראכט און טראכט, וואס קען זיין שענער
פון זומערדיקע פארנאכטן?
אן עלטערע פרוי פירט איר הינטל פארן שלאף
אויף א שפאציר, א קליינעם שווארצן פודל.
קומט עס פריינדלעך צולויפן צו מיר,
כ'באגריס דעם הינטל, דעם שווארצן,
און ס'ווערט מיר פריילעכער אויפן הארצן.
די אלטיטשקע שמייכלט צופרידן, שטאלץ מיט איר פודל.
איך שמייכל אויך, איך וויל ניט ווייזן קיין פארקרימטן פנים,
קיינער האט דאס ניט ליב. מען דארף קענען שמייכלען,
ווען ס'איז טרויעריק אויפן הארצן אויך.
וואס איז שולדיק דאס שווארצע הינטל, א שפילעוודיק,
גוטמוטיקער פודל, אין מיין שטימונג?
קיין חכים קען מען ניט זיין,
יעדער מענטש מיט זיין גורל, מיט זיינע פראבלעמען.
אלץ אין איינעם, איז נישטא ביי קיינעם,
אבער די זון שיינט פאר יעדן גלייך, ארעם און רייך.
געניס אירע גאלדענע שטראלן, דעם זונענאונטערגאנג.
די קינדערלעך, וואס קומען און שפילן זיך אין גארטן,
און לויפן צופרידן ארום, באוונדערן יעדע בלום.
געניס דעם שיינעם, שטילן אוונט, דעם שבת פארנאכט,
וואס שמייכלט צו דיר אזוי צארט,
געזעגנט זיך מיט דיר, ווינטשט דיר: "א גוטע וואך",
און ווארט א מידער אויף דער נאכט.
באלד וועט דער אוונט פארשווינדן, ווייט, ווייט,
ס'איז צייט א ביסעלע צו רוען...

דעם 14-טן אויגוסט, 2010

פ.ס. אויפן הימל האבן זיך באוויזן די ערשטע שטערן,
די אלטיטשקע באבע האט דעם סידורל פארמאכט,
א קוש געגעבן, די אויגן פול מיט טרערן.
"זאל זיין א גוטע וואך, ג-טעניו, א גוטע וואך"...

גראבע יונגען

איך האב נישט ליב קיין גראבע יונגען
מיט זייערע שארפע, גראבע צונגען.
זיי האבן ליב צו זיצן הויבן אן און
זיך בארימען, וואס זיי האבן פאר דער
וועלט אויפגעטאן.
"מיר זיינען גאלדענע זאנגען",
אן אונדז וואלט די וועלט אונטערגעגאנגען.
ס'וואלט נישט געווען וואס צו טרינקען און
וואס צו עסן, זאלט איר דאס נישט פארגעסן.
איר מעגט אונדז קרוינען.
ווער דארף אייערע אונטערשיטעטן
מיט פיזיק און מאטעמאטיק?
פארלירן אזויפיל צייט און נישט קענען
פארדינען שפעטער אויף א שטיקל ברויט,
לעבן אין גרויס נויט.
איר ווילט נישט פארשטיין,
ציילן געלט קען מען זיך אויסלערנען אליין.
איך דארף נישט זארגן, נישט קומען צו אייך
בארגן, נישט אויף היינט און נישט אויף מארגן.
איך ווארט נישט אויף קיין נסים, פון הימל פאלט
גארניט אראפ, פארדרייט זיך נישט דעם קאפ.
איר וואנדערט שוין נישט אין מדבר, היינט איז
א וועלט פון ביזנעס. אז מען איז נישט פויל,
האט מען וואס צו לייגן אין מויל, און אז מען
איז רייך, איז קיינער צו אייך נישט גלייך,
איר וועט נישט דארפן בארגן און זארגן:
ווי נעמט מען אויף מארגן?
צופיל געלערנטע היינט אויף דער וועלט.
מיר, די פראסטע, גראבע יונגען, פראווען
מיט דער וועלט, נישט איר, געלערנטע-אריסטאקראטן,
קיינעם אינטערעסירן היינט נישט אייערע רעפערענצן.
"ווער עס האט די מאה, האט די דעה".

דעם 30-סטן אפריל, 2013

א באבעס צער

די באבע האט צוויי אייניקלעך דערלעבט צו זען,
צוויי יינגעלעך, א צווילינגל, ברוך השם.
א גרויסע פרייד, א שמחה, איז ביי דער באבען דאס געווען.
יעדן טאג געזונגען זיי א שיינעם יידיש ניגון,
מיט א יידיש ניגונדל די אייניקלעך פארוויגן.
עס וואקסן די צוויי אייניקלעך
און שמייכלען צו דער באבען.
די באבע קוועלט און זיי געפעלט
די שפילעכלעך, די נייע,
געקויפט מיט ליבשאפט האט פאר זיי,
די באבע, די געטרייע.
דערזען דעם ערשטן ציינדעלע,
"א געזונט אייך אין די ביינדעלעך."
און ס'ברענגט די גוטע באבע,
יעדן טאג מתנות.
דעם ערשטן טראט געשטעלט האט לייזער,
אזא שמחה, אזא פרייד, קוקן, ווי דאס קינד שוין גייט.
גרשון האט נאך מורא אין הויז אליין שפאצירן,
מען דארף דעם שיינעם "בחר" פאר א הענטעלע נאך פירן.
ווי שנעל עס לויפט די צייט, אין קינדער-גארטן גיין שוין גרייט.
"מען טאר זיך ניט פארזאמען", זאגט די גוטע מאמע.
צו זעקס יאר גייען זיי אין ערשטן קלאס,
די ביכלעך ליגן שוין אין טאש,
צוויי העפטן און צוויי בלייערס, אלע זאכן נייע.
צופרידן קומען זיי אהיים, שרייבן לערנט מען זיי שוין,
און לייענען פאוואלע. האט ליגט פאר זיי דער אלף-בעיז,
זיי ווייסן יעדער אות ווי ס'הייסט.
אזוי זיינען די אייניקלעך געוואקסן, געלערנט גערן,
ליב געהאט א מעשהלע צו הערן.
ס'האט די באבע יעדן טאג, דערציילט א מעשהלע זיי
פארן שלאף, א לידעלע געזונגען,
אין גאנצן הויז האט עס געקלונגען.
ס'לויפט די צייט, אויסגעוואקסן שנעל זענען
די אייניקלעך, די צוויי, פון מיטל-שולע גראדואירט
און באשלאסן צו שטודירן אין ישיבה, אין ישראל.
פארענדיקט לערנען אין ניו יארק,
ס'געפעלט זיי די ישיבה דארט.
צוריק אהיים ווילן זיי ניט קומען,
געבליבן איז די קראנקע מאמע דא אליין,
ס'העלפט ניט קיין געוויין.

אויסגעוואקסן זענען די פייגעלעך
און פון נעסטעלע ארויסגעפלויגן,
שנעלער, ווי א פיל פון בויגן,
ווייט, ווייט פארפלויגן.
זיי בויען דארט פאר זיך א נעסט,
און ס'קומען צו זיי געסט.
בלויז די אלטיטשקע באבע קען דער מאמעס
צער פארשטיין, זי בענקט נאך די אייניקלעך אליין.
"די היים זאלט איר, קינדער, ניט פארגעסן,
ווי איר זענט געבוירן, געשטעלט די ערשטע טריט,
אין שול געגאנגען, זיך צעבליט.
די מאמע האט פאר אייך געזארגט,
די באבע מיטן זיידן, געליבט האבן אייך ביידן.
קומט וואס אפטער אונדז באזוכן,
מיר בענקען נאך אייך, געדענקט!"
קינדער וואקסן אויס און פארלאזן די היים.
נייע צייטן, נייע צייטן --
ס'איז ניט, ווי מען וויל,
דאס גאנצע לעבן איז א שפיל...

יום כיפור

ווידער איז דער הארבסט געקומען,
קאלט געווארן איז אין דרויסן,
ס'הוילעט דער רעגן אויף די וועגן.
דער ווינט קוקט אריין אין יעדעס שטיבל,
"ס'איז יום-כיפור היינט ביי יידן,
מען פארגיסט אזויפיל טרערן,
ג-ט אין הימל קען דאס הערן."
כ'בין דער ווינט, איך לויף געשווינד.
איך האב דאס אליין געזען,
וואס ס'איז מיט די קינדערלעך געשען –
א שחיטה, א שרעקלעכע שחיטה.
"רוט, עופעלעך קלייניקע, רוט,
פארגאסן האבן מערדער אייער בלוט,
טייכן אומשולדיק בלוט.
נעם אויף, ג-ט, נשמהלעך רייניקע,
פון יידישע קינדערלעך, ליבינקע, שייניקע:
פון אוישוויץ, טרעבלינקע, באבי-יאר און
פאנאר, פון אלע טויט-לאגערן און אלע געטאס.
ס'באוויינט זיי די גאנצע נאטור:
"פון יידישע קינדערלעך ניט פארבליבן קיין שפור."
די מאמע-ערד קלאגט: "א שחיטה איז דא געווען,
א גרויסע שחיטה!" א מלך פון הימל קדיש דא זאגט,
ס'איז יום-כיפור היינט ביי יידן, דער הייליקסטער טאג.
יידן בעטן מחילה ביי פריינט, ביי דער קהילה,

ס'קלינגען תפילות צו ג-ט: זיי אונדז מוחל,
 פארגיב אונדז, ג-טעניו, אונדזערע זינד.
 מען שלאגט זיך על-חטא.
 יום כיפור איז א טאג פון תשובה און געבעט,
 פארגעבונג און האפענונג, א הייליקער טאג.
 זאל זיין א גוט, געבענטשט און גליקלעך יאר.

דעם 15-טן סעפטעמבער, 2013

קעמפ בני ברית

ס'איז דא א ווונדער לאנד
 ניט ווייט פון מאנטרעאל,
 דו פילסט זיך דארט, ווי אין גן-עדן.
 א ברייטער, טיפער טייך פליסט דארט א שיינער,
 עס שפיגלען זיך אין אים די ביימער.
 געדיכטע וועלדער, הויכע בערג פון ביידע זייטן,
 די שיפלעך אויפן טייך באגלייטן.
 די זון שיינט, א פארגעניגן זיך צו שיפלען היינט.
 געניס די פרישע לופט, די פראכט ארום,
 די ווילדע בלומען און די גראזן
 שמייכלען צו דיר שטום,
 באגריסן דיך און נעמען דיך ארום,
 און ס'ווילט זיך גאר ניט גלויבן,
 ביסט אין גן-עדן.
 פון אלע זייטן רינגלט דיך ארום
 די ווונדערבארע נאטור.
 א שמעטערלינג רוט אויף א צווייגעלע
 פארליבט אין מארגן-טוי,
 א וועוערקע קלייבט ניסעלעך
 און פרייט זיך דארט אזוי,
 און איך פריי זיך מיט איר,
 און ס'איז מיר אזוי גוט,
 אין יעדן ווינקעלע די שכינה רוט
 אין קעמפ בני ברית.
 דארט רוט מיין מידער גוף,
 מיין הארץ און מיין נשמה.
 ס'איז דא א ווונדער-לאנד,
 ניט ווייט פון מאנטרעאל,
 אן אמתר גן-עדן,
 און ס'איז דארט אזוי גוט,
 אין יעדן ווינקעלע די שכינה רוט...
 אויגוסט, 2013

די נאכטיגאל און די קרא

דערהערט האט א קרא די נאכטיגאל זינגען,
א וונדערבאר ליד האט אין וואלד ווייט געקלונגען,
א ניגון פון בענקשאפט, א הארציקער ניגון,
געוואלט האט דער פויגל מיט זיין ליד אונז פארוויגן.
עס האבן זיך טרעלן צעגאסן ארום
און פארלעך פארליבטע זיך צוגעהערט שטום.

די קרא איז געווארן פארביטערט פון צארן
און קראקעט און קראקעט און דרייט מיטן שנאבל.
צעלאזן די פליגלען — א קרא איז א קרא,
און, ברוך הבא, די קרא איז שוין דא.
זי האט די נאכטיגאל פון אלע זייטן באטראכט,
און זיך צעלאכט: "כא-כא-כא-כא,
ביסט אזוי קליין, דו זינגסט ניט שוין,
כ'קען ניט פארטראגן. ס'געפעלט מיר ניט דוין:
טרא-טרא-לא, ס'קלינגט א סך שענער:
קרא-קרא-קרא."

"זע נאר, ווער ס'האט זיך צערעזט,
א שווארצע קרא, א שרעק," צעוויינט
זיך די נאכטיגאל און קלייבט זיך אין וועג.
"זינג, נאכטיגאל, פלי נישט אוועק!
א קרא ווייסט נישט וואס זי רעדט" ...

1998

די נאדל און דער פאדעם

די נאדל מיטן פאדעם זיינען א צוגעפאסטע פאר,
זיי פארשטייען זיך ביז גאר.
די נאדל האט א קעפעלע א קליינס,
איין אויג, א שיינס,
א שלאנקע פיגור, ווו זי קומט, לאזט זי א שפור..
דער פאדעם גייט דער נאדל נאך, ווי א שאטן,
קריכט דער נאדל אין אויג אריין,
ער וויל נאר מיט דער נאדל זיין.
"א קליינע נאדעלע פארניצט אזויפיל פאדעם."
"ווי א מאל, טייערע, ווי א מאל."
אויף א חופה-קלייד דארף מען פאדעם א סך,
ס'איז נישט קיין פראסטע זאך, ס'איז א דעליקאטע זאך.
א שטאך נאך א שטאך, און דער פאדעם לויפט מיר נאך.
מיר ארבעטן ביידע זייער שווער, ביז עס ווערט א שיינער מלבוש.
ווען ס'איז שוין פארטיק דאס חופה-קלייד, און די כלה טוט עס אן,
באוונדערן אלע דעם שיינעם פאסאן, די באפוצונג, דעם גלאנץ,
די כלה אין חופה-קלייד איז גרייט שוין צום טאנץ
און קיינער באדאנקט נישט דער נאדל מיטן פאדעם,
וואס האבן צוזאמענגענייט די שטיקעלעך סאמעט און זייד,
אויפגענייט דאס גאנצע קלייד, שווער געארבעט א גאנצע וואך,
פארדינט בלויז א בייגל מיט א לאך.
און צוגעטוליעט האט זיך די נאדעלע צום פאדעם,
און דער פאדעם האט צערטלעך ארומגענומען די נאדעלע
און זי געגעבן א קוש. "טייערע, האב נישט קיין פארדרוס.
דו זעסט, וויפל פרייד מיר ברענגען אריין אין לעבן?
ג-ט אליין האט אונדז געבענטשט:
"שטענדיק זאלט איר זיין אין איינעם, קיינמאל זיך נישט שיידן."
איז דאס נישט דאס גרעסטע גליק?
די בעסטע מתנה, וואס ג-ט האט געגעבן אונדז ביידן?"

דעם 14-טן יאנואר, 2013

ווא זאל איך גיין אויף קבר-אבות?

יידיש לשון, מאמע-לשון,
דו ביסט מיר ליב און טייער.
איך וויל נישט וויסן,
ווער ס'וועט זיך באזינגען נאך
מיין טויט,
נאר שווערן בין איך גרייט –
דו וועסט נישט שטארבן.
ווי קען דאס יידיש לשון שטארבן?
ביסט די ירושה פון אן אויסגעקוילעט
פאלק, אין אלע שטעט און שטעטלעך
אין אייראפע, ווו ס'האט אמאל געלעבט
א ייד: אין ווארשע, לאדזש, אין ביאליסטאק
און גראדנע, אין ראוונע, קאוונע, אין אונדזער
"קרין-שטאט" – ווילנע, "ירושלים ד'ליטע".
(דער ערשטער קרבן איז מיין באבע דארט געווען,
אין ווילנער שחיטה)
ווא געשטאנען איז מיין טאטנ'ס וויגל,
געקלונגען יידיש לשון, יידיש ניגון.
און כ'ווייס נישט, ווא מיין טאטנ'ס ביינער רוען, -
"ביינער?" "אין אש פארוואנדלט זיינע ביינער,
אין אש."
ווא רוט זיין אש? ווא האט איר, מערדער,
מיין טאטנ'ס אש צעשטאן? איר שווייגט?
דעם אמת ווילט איר מיר נישט זאגן?"
ווא זאל איך גיין אויף קבר-אבות? ווא?
אין אוישוויץ?
דארט איז דער פייער מיד געווארן ברענען,
"אויסגעגאנגען", ווי די קרבנות זיינע,
"אויסגעלאשן."
שטיל געווארן איז אין אוישוויץ, שטיל ...
היינט ווערן טרערן דארט פארגאסן,
אזוי פיל טרערן ...
יידיש לשון! האסט זיך געראטעוועט פון פלאם און
פייער, און בלאנדשעסט איינזאם דורך דער וועלט,
דו זוכסט א "זכר", א ווייטן "קרוב", "א פריינד".
א שוואכניק'ס "פייערל" האסטו געפונען,
האלט אים אן! זאל עס "לויכטן!"
דערלאז נישט אויסלעשן דאס "פייערל",
דאס שוואכע "ליכט", - די שפראך פון מיין
פארשניטן דור – דאס יידיש לשון, דעם יידישן ניגון,
זאל עס "לייכטן", זאל עס "לייכטן" ...

מיינ צוואה

טייערע אייניקלעך,
ס'ווערן שיטערער די רייען פון מיינ
געליטענעם, ניט דערשניטענעם דור:
פון יאר צו יאר, דערמאנען מיר די 6 מיליאן.
ס'איז מער, ווי 6 מיליאן, א סך מער,
ווער האט געציילט די יידישע קרבנות? ווער?
די שונאים לייקענען שוין היינט דעם חורבן,
זיי קענען ניט פארטראגן א יידישע מדינה,
און ס'וואקסט צו אונדז דער האס, די קנאה
און די שנאה. ווידער גיסט זיך יידיש בלוט,
פאר אלץ באשולדיקט מען די יידן.
טייערע אייניקלעך,
שטייט אויף דער וואך! דערלאזט ניט, חס-ושלים,
א צווייטן חורבן. קעמפט מיטן אנטיסעמיטיזם,
דערציילט די קינדער אייערע און די קינדס-קינדער,
די טרויעריקע געשיכטע פון אונדזער חורבן.
פארגעסט ניט באבי-יאר, פאנאר, דעם אויפשטאנד
אין ווארשעווער געטא, אין די טויט-לאגערן,
דערמאנט זיי, די יידישע העלדן, ווי מען דערמאנט
פסח ביים סדר די באפרייאונג פון מצרים, פון פרעה'ן,
פון שקלאפעריי, ווי איר דערמאנט דעם נס פון חנוכה
און פורים, הרשע המן, כמעלניטסקעס פאגראמען,
דעם גזלן היטלער: דערמאנט דעם שרעקלעכסטן,
דעם 20-סטן יארהונדערט, א מיליאן פינף הונדערט
טויזנט קינדער, אויסגעשאכטן, ווי די רינדער.
פארגעסט ניט, מיינע אייניקלעך,
זאגט קדיש!
זייט שטאלץ איר האט א העלד א זיידן, איר
האט א באבע, מיליאנען האבן ניט דערלעבט.
געדענקט! איך בעט אייך, פארגעסט ניט!
דאס איז מיינ צוואה.

אייער באבע,

גרוניא סלוצקי-קאהן.
דעם 24-סטן מערץ, 2004
115

לידער מיינע

א, לידער מיינע, זארגט זיך ניט,
איר וועט ניט שטארבן,
אויב אויף דער וועלט פארבליבן איז א ייד,
וועט ער די לידער מיינע זינגען,
ס'וועט א ליד, א יידיש קלינגען.

א, לידער מיינע, כ'האב אייך צעשטאן
אין א ווייטן לאבירינט,
ווי ס'וויינט פאריתומט א יידיש קינד.
זאל דאס קינד א ליד א יידיש הערן,
ס'וועט אויסטריקענען זיינע טרערן.

א, לידער מיינע, זייט ניט טרויעריק,
ס'וועט אויפשניינען פאר אייך די זון,
און זאגן פריינדלעך: קומט נענטער,
קינדער ליבע, קומט! מיר וועלן זינגען
אירע לידער, ס'וועט זיין א כאר, א פראכט,
זינגען וועלן מיר פון פרי ביז שפעט פארנאכט.

זאל מאמע-לשון ווידער קלינגען,
יידישע קינדער וועלן די לידער זינגען.
איר וועט ניט שטארבן, לידער מיינע,
זארגט זיך ניט, ביז אויף דער ערד
פארבלייבן וועט א ייד.

ס'איז אונדזער שטאלץ, ס'איז אונדזער פאן,
א יידיש ליד געזונגען האט מיין דור,
אין די געטאס, אין די טויט-לאגערן,
מיט נומערן אויף די הענט, פארשמאכט,
פארשעמט. דאס ליד גערופן האט צום קאמף,
דאס ליד האט צוגעגעבן מוט.

פארגעס ניט, ברודער מיינער,
ביסט א ייד!
א, לידער מיינע, זארגט זיך ניט,
איר וועט ניט שטארבן!
איר וועט ניט שטארבן!

דעם 15-טן יולי, 2013

פראזע

שוין 70 יאר נאכן אויפשטאנד אין ווארשעווער געטא.

שוין 70 יאר פארפלוין, שוין 70 יאר. וויפל בלוט איז אין ווארשעווער געטא פארגאסן געווארן? וויפל העלדישקייט, וויפל גבורה האט א גרופע א קליינע דעם שונא באוויזן? ווי העלדן געקעמפט פארן כבוד פון יידישן פאלק און ווי העלדן געפאלן. יונגע, דרייסטע, שטאלצע יידן, איר האט געוואלט, איר וועט דעם שונא ניט באזיגן. א גאנצער באטאליאן עס-עס, מיט מאשינען-געווער, ארטילעריע, 337 אוקראינער נאציאנאליסטן און לאטישן, האבן זיך א לאז געטאן אין ווארשעווער געטא אומצוברענגען די רעשטלעך יידן. וויפל האס, וויפל האס...

אלע אנפירער פון אויפשטאנד זענען אומגעקומען און 7 טויזנט יידישע העלדן, אין קאמף מיטן שונא, 6 טויזנט העלדן זענען פארברענט דעווארן אין די שטיבער, וואס די דייטשן האבן אונטערגעצונדן, די איבעריקע האבן די פאשיסטן נאך א קאמף פון 5 וואכן דעפארטירט קיין טרעמבלימקע און דארט זיי אומגעבראכט. ווי האט איר געזען אזא העלדישקייט, ווי אין ווארשעווער געטא?

היינט שטייען מיר און באוויינען אייך, גיבן אייך אפ דעם גרעסטן כבוד, פאר אייער העלדישקייט, טייערע ברידער און שוועסטער. אין אלע עקן וועלט דערמאנט מען אייערע הייליקע נעמען, און אויך דא, אין מאנטרעאל. פאעטן באזינגען אייך. אין ישראל שטעלט זיך אפ די באוועגונג אויף צוויי מינוט, אלע יידן גיבן אייך אפ כבוד, געפאלענע העלדן אין ווארשעווער געטא. מיר מוזן שטיין וואך, נישט דערלאזן מער אזא חורבן.

ס'וואקסט דער אנטיסעמיטיזם אין דער גאנצער וועלט. נאך אלץ ניט גענוג פארגאסן אומשולדיק, יידיש בלוט. לאמיר האפן, ג-ט וועט באשטראפן אונדזערע שונאים, לאמיר האפן, ס'וועט ניט פארגאסן ווערן מער אזויפיל אומשולדיק יידיש בלוט...

נחום קאהן – דער מאדערנער "בר כוכב"

1949

נחום קאהן שטאמט פון זייער א רעליגיעזער משפחה. זיין פאטער יעקב-שמחה קאהן ע"ה איז געווען א גערער חסיד, געהאט סמיכה אויף רבנות. דער זיידע הרב ר' אברהם צבי פערלמוטער ז"ל איז געווען דער הויפט-רב פון פוילן, א מיטגליד אין פוילישן סעים (פארלאמענט), 30 יאר בית-דין אין ווארשע. לאנג און שווער איז געווען נחום קאהן'ס וועג פון שטעטעלע שטראסן אין פוילן.

פארוואגלט געווארן קיין וואלין, לוצק. גענומען נקמה פאר זיין פארשניטענע משפחה, פאר זיינע פריינט, פאר זיין פאלק. נאך דער מלחמה ווידער אויפגעבויט א נעסט, ביז דער גורל האט אים געבראכט קיין מאנטרעאל. ער פלעגט קריגן בריוו פון לוצק, אוקראינע, פון א קריסט, א ווונדערבארן מענטש, פיליוק אלעקסאנדער פעדעראוויטש, וועלכער האט אים געראטעוועט דאס לעבן, ווען נחום איז געווארן פארווונדעט. אין יאר 1980 איז דערשינען אין דער ענגלישער שפראך דאס בוך פון נחום קאהן און פראפ. הארווארד רויטער: "א שטימע פון וואלד", מעמוארן פון א יידישן פארטיזאן. אין זיינע מעמוארן האט יעקב ראבינאוויטש ע"ה געשריבן אין 1979: "נחום קאהן – דער מאדערנער בר כוכב". "עס לעבט אין מאנטרעאל א יידישער העלד, וואס נאר געציילטע ווייסן וועגן אים. ער איז א באשיידענער מענטש. איך האב געלייענט דע מאנוסקריפט, עס איז א מאנוסקריפט אין פאשוטע ווערטער, וואס מוז דערגרייכן צו דער וועלט. דער מאנוסקריפט הויבט אויף דעם פארהאנג פון אן אומבאקאנטער בלוטיקער דראמע, וואס האט זיך אפגעשפיגלט אין די טיפענישן פון א פינצטערן וואלד, וואס נאר געציילטע האבן דערווארט דאס ליכט."

אין דעצעמבער, 1980, איז פארגעקומען אן אוונט אין קאנאדער יידישן קאנגרעס לכבוד דער דערשיינונג פון בוך: "א קול פון וואלד". פאל טרעפמאן ע"ה האט ווארעם באגריסט דעם מחבר. "צווישן אונדז דרייט זיך ארום א העלד אין פולן זין פון ווארט, וועלכער וואלט ביי אנדערע פעלקער באזונגען געווארן און פאר וועמען מען וואלט מאנומענטן געשטעלט, און דא ביי אונדז, זיצט ער אומבאמערקט, לעבט שטיל און צוריקגעהאלטן ערגעץ

אין מאנטרעאל, וויל איך אייך זאגן: נחום קאהן, מיר זיינען בארייכערט געווארן פון אייערע מעשים קעגן היטלעריזם."

חיים שפילבערג, וועלכער איז געבוירן געווארן אין א קליין שטעטל קאלק נישט ווייט פון לוצק, האט געשריבן אין "קאנאדער אדלער", דעם 19-טן דעצעמבער, 1980: "שוין אין די ערשטע שורות פון נחום קאהן'ס דערציילונג טרעפן מיר זיך אן אויפן ציל פון בוך: "איך וועל דא דערציילן וועגן א וועלט, וואס איז משוגע געווארן, ווען דער מענטש איז פארוואנדלט געווארן אין א חיה, ווען מענטשלעך לעבן איז געווען אויסזיכטלאז און דער וואלד איז געווארן א "היים."

אן איבערבליק וועגן בוך האט אויך געגעבן י.שמועלעוויטש אין "פארווערטס", דעם 19-טן דעצעמבער, 1980. "עס דארף מער געשריבן און דערציילט ווערן וועגן העראישן קאמף פון יידישע פארטיזאנער קעגן די נאציס, כל-זמן עס לעבן נאך מיט אונדז די עדות. דאס איז א בוך, וואס לייענט זיך מיט א פארכאפטן אטעם פון אנהויב ביזן סוף."

א סך איז געשריבן געווארן וועגן בוך אין די יידישע צייטונגען און אין די ענגלישע. דוגלאס טאטל, דער רעדאקטאר פון זשורנאל "אטאלוק", האט צופעליק געטראפן אין וואנקאווער אוקראינישע טוריסטן פון ראוווע, געשמועסט מיט זיי. די טוריסטן האבן זייער ווארעם גערעדט וועגן נחום קאהן, גערציילט, אז זיי קענען אים פערזענלעך. "ער איז א העלד, מען געדענקט אים אין ראוווע." "נחום קאהן און אנדערע יידישע פארטיזאנער האבן באוויזן דער וועלט, אז די יידן זענען נישט געגאנגען, ווי שעפעלעך דער שרעקלעכער שחיטה." (אקטאבער, 1989).

אומערווארטט האט נחום קאהן דערהאלטן א בריוו פון לאס-אנדזשעלעס, אין מאי, 1989, געשריבן אין ענגליש, פון א יונגן סטודענט פיל צוקערמאן, 19 יאר אלט: "איך האב געלייענט א סך ביכער וועגן אומקום פון די מזרח-אייראפעישע יידן, אבער אייער בוך איז פון מיט קוראזש, האפענונג און יושר. איך וויל אייך הארציק באדאנקען פארן אנשרייבן דאס בוך. עס האט מיר באוויזן, אז יונגע בחורים אין מיינע יארן האבן אפגעגעבן זייער לעבן אפצושטעלן דעם נאצי-מערדער. אייער געשיכטע האט מיר געהאלפן פארשטיין און זיך דערוויסן מער וועגן האלאקאוסט. איר זענט א גרויסער העלד. א דאנק אייך פאר אייער בוך. איך האף, אז די יוגנט וועט עס שטענדיק לייענען."

די סאוויעטישע רעגירונג האט אפגעשאצט די פארדינסטן פון נחום קאהן. ער איז באלוינט געווארן מיט מערערע אויסצייכענונגען, געווען איינגעלאדן קיין מאסקווע מיט א גרופע געוועזענע פארטיזאנער פון ראוווע אין יאר 1972. דער סאוויעטישער וועטעראנען-קאמיטעט האט אים איינגעלאדן, נישט קוקנדיק אויף דעם, וואס קאהן האט איינגעגעבן די פאפירן מיט א ביטע צו דערלויבן אונדז ארויספארן קיין קאנאדע. אויך דא, אין מאנטרעאל, באגריסט דער רוסישער קאנסולאט יעדעס יאר נחום קאהן צום טאג פון זיג. ער ווערט איינגעלאדן צוזאמען מיט אנדערע רוסישע וועטעראנען אין רוסישן קאנסולאט דעם 9-טן מאי, צו פייערן דעם זיג איבער דעם פאשיסטישן דייטשלאנד. אין יאר 1996 איז נחום קאהן באלוינט געווארן מיט דער ג. זשוקאוויטש מעדאל. נחום קאהן לעבט שוין ניט, ער איז אוועק אין די אייביקייט דעם 11-טן פעברואר, 2010, אין מאנטרעאל.

מיאמי ביטש, 1992

א פארשטערטע שמחה

אמאליקע צייטן האט מען זיך נישט געאיילט חתונה האבן, ווי היינט, מען האט געווארט ביז דער חתון וועט זיך איינארדענען און קענען מאכן פרנסה, אדער דער כלה'ס טאטע פלעגט אים נעמען אויף קעסט. אז ס'איז געווען א שמחה אין די יידישע שטעטלעך, פלעגט מען איינלאדן דאס גאנצע שטעטל, אלע האבן זיך געפרייט. די קלעזמארים פלעגן שפילן א פריילעכס, די יידישע פידעלע פלעגט אויסשפילן דאס שווערע לעבן אין די יידישע שטעטלעך און דאס ביסעלע פרייד, אלע געפילן האט די פידעלע געקענט אויסשפילן, אויסזינגען, אויסוויינען און גלייכצייטיק זיך פרייען צוזאמען מיט די געסט, און נאך א גלעזעלע משקה פלעגט ווערן גאר פריילעך און מען פלעגט כאפן א טענצל.

"אט גייט די באבע שאשע אין "סאמעט און אין זייד", זי טאנצט נאך גאנץ נישקאשע, געזונט זאל זי אונדז זיין." אלע קרובים פלעגט מען באגלייטן מיט א וויץ. קיין טייערע פרעזענטן, ווי היינט, פלעגן חתון-כלה נישט קריגן. דאס וויכטיקסטע איז געווען בעדגעוואנט, נאך. א גאנצן ווינטער פלעגן מיידלעך זיצן און פליקן פעדערן, פוך פון גענדז, מאכן גרויסע קישנס און פערענעס, דערביי אפט זינגען: "מיר פליקן ווייסע פעדערן, בייטאג און סיי ביינאכט, און האבן נאך פאר זיך אליין קיין קישן נישט געמאכט." ווינטער איז געווען זייער קאלט, קיין באהייצונג, ווי היינט, איז אין די שטעטלעך נישט געווען. האלץ האט געקאסט זייער טייער, פלעגט מען זיך דערווארעמען אונטער דער פערענע. יעדער גאסט פלעגט ברענגען א מתנה צו דער חתונה. די באבע – א פאר מעשענע אדער זילבערנע לייכטער צו בענטשן ליכט. מיט יעדער קלייניקייט איז מען געווען צופרידן. וועגן קיין רעסטאראנען האט מען נישט געחלומט און נישט געטראכט. די מאמע פלעגט לערנען די טעכטער קאכן פון קליינעווייז אן. צו דער חתונה האבן צוגעהאלפן קאכן די קרובים און שכנים. קיין גרויסע מארציפאנעס איז נישט געווען פארוואס צו קויפן, און אזוי פלעגט מען זיך אויסלעבן שטיל די יארן, אויסהאדעווען קינדער, זיי לערנען א פאך. זעלטן פלעגט מען זיך גטן אין די יידישע שטעטלעך. היינט, עפעס וואס נישט אזוי, גט מען זיך גלייך, אפילו נאך 30 יאר, ס'וואקסן שוין אייניקלעך, גט מען זיך אויך, מען לאדעט נאך די קינדער צו דער צווייטער און דריטער הייראט און זיי קומען.

א נייע וועלט. אבער א מאמע זאל נישט קומען צו א זונס חתונה, געדענק איך נישט. היינט איז דאס שוין נישט קיין פראבלעם, צי ס'געפעלט דער מאמע דעם זונס כלה, צי דער טאכטערס חתון, צי נישט, קינדער טוען וואס זיי ווילן. מען בעט זיך שפעטער איבער און דאס לעבן גייט אן ווייטער. א ביסל אנדערש איז נאך היינט אויך ביי רעליגיעזע משפחות, מען הערט זיך נאך צו צו טאטע-מאמע. ס'זענען נאך דא שדכנים, אדער א פריינט באקאנט א פרומן בחור מיט א פרומ מיידל און ס'ווערט א שידוך. לאנג טראכט מען נישט אריין, דאס פארל האט חתונה. דאס איז אבער געווען א זעלטענער פאל.

טאטע-מאמע זענען געווען צעשיידט, די מאמע האט אליין געהאדעוועט די קינדער, געשיקט זיי לערנען אין א יידישע שולע, אפגעגעבן זיי דאס לעבן. דער טאטע האט נישט געוואלט קיין יידישע שולע און נישט געצאלט פאר דער שולע, ער איז נישט געווען קיין פרומער ייד. א לאנגע צייט איז אנגעגאנגען א מלחמה צווישן טאטע-מאמע פאר די קינדער און פארן דערציען די קינדער. ס'האט אפגעקאסט א פארמעגן. אן אדוואקאטן און געריכט האבן די עלטערן זיך נישט געקענט דעריידן.

דער טאטע איז יונג געשטארבן. די קינדער זענען געווארן זייער פרומ, געלערנט אין ישיבה, און איידער דער יינגערער זון האט פארענדיקט די ישיבה האט מען אים באקאנט מיט א רעליגיעז מיידל און ס'איז געווארן א שידוך. די מאמע האט געוואלט איר זון זאל שטודירן ווייטער, האבן א גוט פאך, ער זאל קענען אויסהאלטן א משפחה, נישט "כאפ-לאפ". דער מיידלס טאטע-מאמע האבן דערווען א שיינעם, קלוגן בחור, נישט קיין צעלאזענער, א פיאיקער פרומער יונגער מאן, האט מען צוגעהיילט די שמחה. פאר דער מאמע איז דאס געווען א גרויסע טראגעדיע, זי איז קראנק געווארן.

ווער וועט פירן דעם חתון צו דער חופה? דער טאטע איז טויט, דער זיידע איז פאר דער חתונה געשטארבן, קיין גרויסע משפחה האט דער חתון נישט. געבליבן בלויז די אלטיטשקע באבע. די באבע האט נישט געוואלט פארשטערן איר אייניקלס שמחה, זי האט אין דער מלחמה פארלארן איר גאנצע משפחה, און כאטש זי האט אויך געוואלט ער זאל צוערשט ענדיקן שטודירן, געפרעגט דעם אייניקל, ווי וועט ער אויסהאלטן א ווייב, צאלן דירה-געלט און פאר לערנען אין דער ישיבה? האט ער געענטפערט: "כ'וועל ארבעטן און שטודירן". מער האט די באבע קיין שאלות שוין נישט געפרעגט.

אלע האבן שוין מיט אומגעדולד אויף איר געווארט. די באבע האט אראפגעשלונגען אלע אבידעס, זיך פארפוצט, ווי עס פאסט פאר א שמחה, ארויס צו די געסט, מיט א שמייכל, געוונטשן דעם אייניקל: מזל טוב! און געפירט איר אייניקל צו דער חופה. ס'איז געווארן זייער שטיל, די מוזיק האט אויך שטיל געשפילט, ווי די מוזיקאנטן וואלטן פארשטאנען, וואס דא קומט פאר. אלע האבן געקוקט אויפן חתון מיט דער אלטיטשקער באבע. דער אייניקל איז געווען גליקלעך. ער האט ארומגענומען די באבע, זי געקושט און געדאנקט, וואס זי איז געקומען און נאך געבראכט א שיינע מתונה אויך. די באבע באמירט זיך אויסגלייכן די סיטואציע. ס'וועט נעמען צייט. וויפל געזונט האט דאס אפגעקאסט, וויפל עגמת נפש. מען קען די מאמע נישט דערקענען. ס'האט אויף איר שטארק געווינקט. יעדע ביסל פרייד, אפילו א שמחה, איז באגלייט מיט צער און טרויער... אלץ אין איינעם איז נישטא ביי קיינעם.

"אי, די מאדע! וואס טוט מען מיט דער מאדע?"

ס'איז ניט, ווי אמאל. אמעריקע איז אמעריקע, ס'איז ניט "בערדיטשעוו", "קאסרילאווקע" אדער "באיבעריק". אלע ווילן זיין שיין, מאדערן, און די מאדע ליידיקט אויס די קעשענעס ביים יונגן דור און אפילו ביי א סך פרויען פון עלטערן דור. ווער האט אמאל אין די ארעמע, יידישע שטעטלעך געטראכט וועגן דער מאדע? מען האט געטראכט, ווו נעמט מען אויף שבת?! א מאנטל האט די מאמע געטראגן 20 יאר, שפעטער איבערגעליצט אויף דער לינקער זייט, אדער אידערגענייט פאר א טאכטער. א קליידל האט געטראגן די עלטערע טאכטער, אויסגעוואקסן, איז דאס קליידל אריבער צו דער יינגערער, פון איינער צו דער צווייטער. קיין קינדער האט ביי יידן ניט געפעלט, ביז עס איז צעריסן געווארן האט די מאמע נאך ניט ארויסגעווארפן: "ס'וועט זיין א שמאטע צו וואשן די פאדלאגע." מען איז געווען מיט אלץ צופרידן.

היינט ענדערט זיך די מאדע יעדעס יאר, צי דו ווילסט, צי דו ווילסט ניט. נאכפאלגן דער מאדע איז טאקע זייער שווער. די יונגע מיידלעך ארבעטן שווער און צאלן פאר א קליידל ביז צום פופיק נאך מער. ס'איז די מאדע. מען וויל אויסזען מאדערן, שיין, וואס עס זאל ניט זיין. רעליגיעזע מיידלעך פאלגן נאך ניט נאך דער מאדע, אבער עלטערע יידישע פרויען אין אמעריקע ווילן אויך ניט אפשטיין פון דער מאדע, און אז די קעשענע דערלויבט, אפגעשפארט אויף דער עלטער, טראכט מען צופיל ניט אריין.

מען פארגעסט, מען איז שוין ניט קיין זעכצן, און פון די הויכע קנאפל, די פיס, נעבעך קרעכצן. די פיגור ווערט אויף דער עלטער רונדער, מען נעמט צו וואג, נאך א פאר פונט און נאך א פאר. דער בויך וויל אויך באווייזן, ער עסט די בעסטע שפיין, רוקט ער זיך ארויס פאראויס. זיין חוצפה איז זייער גרויס. און דער פנים זאגט: "מיר קענט איר ניט נארן, איך ווייס, ווען איר זייט געבוירן געווארן, כ'בין שטאלץ מיט מיינע יארן." די צונג וויל אויך ניט שווייגן: "איך בין די צונג, איך זאג דעם אמת. קוקט אריין אין שפיגל, דער שפיגל זאגט קיין ליגן. איר זייט שוין ניט יונג, לויפט ניט נאך דער מאדע. ס'פאסט ניט פאר א דיקע פרוי מיט גראבע פיס, צו טראגן א קורץ קליידל, ס'איז ניט שיין, האט רעספעקט פאר זיך אליין. צירונג מעגט איר טראגן, קיינער וועט אייך גארניט זאגן, אבער אזא גרויסן דעקאלטע... די מאדע טראכט וועגן אייך אויך. ס'איז א פארגעניגן צו קוקן אויף א פרוי, אנגעטאן לויט אירע יארן. "האט אויף מיר ניט קיין פארדרוס, אלץ איז גוט, מיט א מאס..."

דעם 21-סטן יאנואר, 2013. (איינדרוקן פון מיאמי ביטש)

זאל זיך אזוי ניט טרעפן, ווי עס טרעפט זיך.

די פרוי איז מיט א קורצער צייט צוריק געקומען קיין קאנאדע. געלעבט 16 יאר אין ישראל, זיך דארט געגט, דער געוועזענער מאן איז געקומען קיין מאנטרעאל א סך פריער פון זיין פרוי. דער זון, נאך ניט קיין 13 יאר אלט, לעבט מיטן טאטן. די מאמע האט זיך פארבענקט נאכן זון, פארקויפט זי דאס הויז אין ירושלים, קויפט א בילעט און ברוד הבא, זי איז דא אין מאנטרעאל. די שפראך קען זי ניט, דא דארף מען נאך צוויי שפראכן, האט זי גענומען זוכן אן אויסוועג, ווי צו בלייבן אין מאנטרעאל. "לאמיר אנהויבן צו לערנען פראנצויזיש. געזאגט, געטאן. זי האט זיך פארשריבן אין אוניווערסיטעט צו שטודירן פראנצויזיש, געפונען א פלאץ, ווו צו וווינען, ווייס, ווו מען קען עסן א מאלצייט אן געלט, און צוארבעטן פריוואט ביי עלטערע קראנקע מענטשן. איך גלויב, אן געלט איז זי ניט געקומען. מען דארף פאר אלץ צאלן, אומזיסט גיט מען גאר ניט. קיין גרויסע קראסאוויצע איז זי ניט. א דיקע, מיט א קיילעכדיק בייכל, קליין פון ווקס, מיט א פאר קורצע, גראבע פיס און א סך חוצפה.

צופעליק האב איך זי געטראפן אין א הויז, ווו א פרוי איז נאר וואס געקומען פון שפיטאל נאך אן אפעראציע און זיך דעררעדט מיט איר א ביסל ארויסצוהעלפן די ערשטע צייט, נישט געוואלט זיך פארלאזן אויף איר אלטע, קראנקע מאמע. די חוצפה פון דער "רוסישער באראנעסע" איז נישט צו באשרייבן. א גאנצע נאכט איז זי געשמאק געשלאפן און געכראפט ביז 9 אזייגער אינדערפרי, אפילו ניט א קוק געטאן אויף דער קראנקער פרוי, נישט געפרעגט, צי זי דארף עפעס. די קראנקע האט געמוזט זיך אליין באדינען ביינאכט, נישט געקענט אויפשטיין גיין אין טואלעט, האט זי זיך באנוצט מיט א נאכטאפ, נישט געוואלט וועקן די "רוסישע באראנעסע". אינדערפרי האט זי ניט געהאלפן דער קראנקער פרוי זיך א ביסל אפפרישן, ארומוואשן. די אלטע מאמע האט ארויסגעטראגן דעם נאכטאפ, צוגעגרייט פרישטיק פאר דער טאכטער און פאר דער "באראנעסע", און דא האט זי ארויסגעוויזן איר "חזיר פיסל", ווער זי ווירקלעך איז. "דער קעז איז נישט קיין גוטער קעז, אזא קעז עס איך ניט, עס האט גאר ניט קיין טעם, נישט ווי אין ישראל. דאס ברויט האב איך ניט ליב, די קאווע טרינק איך ניט". זי האט אויסגעגאסן די קאווע שוין מיט צוקער און מיט מילך, דעם טעלער מיטן קעז האט זי אריינגעווארפן אין מיסטקאסטן. דער קוס-קוס איז נישט, ווי מען קאכט אין ישראל, דאס וועט זי ניט עסן.

צום סוף האט שוין די מאמע נישט אויסגעהאלטן, איר געדולד האט געפלאצט, זאגט זי: "כ'האב נישט געוואלט, אז דו ביסט א באראנעסע. מיין טאכטער איז נישט קיין פרינצעסע, איך אויך ניט. איך בין א לעבנעגליכענע פון חורבן און ווארף ניט אלץ אין מיסטקאסטן. מיר דאנקען ג-ט, ס'איז דא וואס צו עסן, מיליאנען זענען געשטארבן פון הונגער אין דער מלחמה. האסט געהערט וועגן אויפשטאנד אין ווארשעווער געטא? ניין. ווי קומט דאס, דו זאגסט, ביסט א געלערנטע פרוי, 16 יאר געלעבט אין ישראל און האסט קיינמאל ניט געהערט וועגן חורבן? איצט איז נישט קיין מלחמה. דו קריגסט באצאלט און מיין קראנקע טאכטער העלפט דיר נאך ארויס צו מאכן דיינע איבונגען אין פראנצויזיש, פארלאנגסט, איך זאל דיר שבת

אויספילן דיינע פאפירן אין ענגליש, דו פארלירסט נישט קיין מינוט. ביסט געקומען ארויסהעלפן א קראנקער, צום סוף דארף מען דיר ארויסהעלפן און באדינען, דו האסט נאר זיך אין זינען.
 ס'איז נישט קיין געלעכטער, מענטשן לעבן היינט לענגער, קינדער זיינען פארנומען, זיי ארבעטן אדער זיי לעבן אין אן אנדער שטאט, די ארויסהעלפערין נוצט אויס די געלעגנהייט און קריגט נאך באצאלט פאר איר חוצפה. ס'איז אן אנגעווייטיקטע פראגע. זאל ג-ט געבן מען זאל נישט דארפן אנקומען צו קיינעם און אויב איר דארפט שוין יא א ביסל הילף, געפינט אויס, ווער די פרוי איז, וואס וועט אייך ארויסהעלפן, איר זאלט נישט דארפן אומזיסט צאלן, זי באדינען און האבן עגמת-נפש.

דער ארבעטער רינג אין מאנטרעאל

דער ארבעטער רינג אין מאנטרע אשטייט מערסטן טייל פון פוילישע יידן, ווו מען לעבט זיך אויס אין מאמע-לשון, יידיש. פון די אלטע מיטגלידער איז ווייניק ווער געבליבן, אויסגעשטארבן. אויף דער געשיכטע פון ארבעטער רינג וועל איך זיך נישט אפשטעלן, דאס גייט נישט אריין אין מיינע פונקציעס נישט אין מיינע פלענער. איך וויל בלויז דערמאנען אייניגע פון די, מיט וועמען ס'איז מיר אויסגעקומען צו ארבעטן און זיך צו טרעפן פאר די לעצטע 12 יאר.

נאך דעם ווי פרץ זילבערבערג און דער פארזיצער י. פאלק האבן פארלאזן די פירערשאפט פון ארבעטער רינג, האט איבערגענומען די פירערשאפט יצחק הערצמאן ע"ה. הערצמאן איז געקומען קיין קאנאדע אין יאר 1933, שווער געארבעט, ביז מען האט אים פארגעשלאגן א פאסטן אין דער יוניען, (שניידער פאריין). נאך 27 יאר פארלאזט הערצמאן די יוניען צוליב געזונט צושטאנד און ווערט פרייוויליק דער פארזיצער פון ארבעטער רינג אין מאנטרעאל. די קאסע פון ארבעטער רינג איז געווען אויסגעליידיקט, און כאטש הערצמאן האט מיר צוגעזאגט צו צאלן 200 דאלאר א וואך, האב איך אנגעהויבן בלויז מיט 150 דאלאר. (אויפן פארשלאג פון חיים ניסענבוים). איך האב דאס געטאן צוליב צוויי סיבות: ערשטס – געליטענע, "אייגענע" חברה, (איך בין קיינמאל נישט געווען קיין בונדיסטקע), צווייטנס – האט אויף מיר געמאכט א גוטן איינדרוק דער נייער פארזיצער פון ארבעטער רינג, יצחק הערצמאן, א געלאסענער, שטילער מענטש, מיט א גוטן חוש פאר הומאר.

הערצמאן טוט די גאנצע ארבעט פרייוויליק, אפילו דער געוועזענער דירעקטאר פון ארבעטער רינג א. אירליכט האט קיינמאל אליין נישט אנגעשריבן קיין ענגלישן ביוו. די גאנצע 16 יאר פלעגט דאס טאן פאר אים י. הערצמאן. א מענטש מיט א סך אמביציע, פלעגט הערצמאן בייטאג ארבעטן און ביינאכט גיין זיך לערנען ענגליש. מען גיט אים אפ רעספעקט, ער האט אבער אויך א סך געגנער, די "אפאזיציע", ווי הערצמאן רופט זיי, וועלכע וואלטן שוין לאנג געוואלט פטור ווערן פון אים. און ווער פירט אן מיט דער "אפאזיציע"? שרה ראזענפעלד. אזוי ארום בין איך געווען פון אלע זייטן אומגערינגלט מיט "אייגענע" חברה.

שרה האט זיך נישט פארגעשטעלט, מען וועט מיר ווידער פארשלאגן צו ארבעטן אלס סעקרעטארין אין ארבעטער רינג. זי איז געווען זיכער, אן איר צווייטן מאן פרץ זילבערבערג וועט מען זיך נישט קענען באגיין. איז זי טאקע געווען זייער אנטוישט, ביטער, און דעם גאנצן כעס און ביטערניש אויסגעלאזט צו מיר. די "אפאזיציע" האט שטילערהייט אונטערגעהאלטן שרה. איך בין דאך געווען "די נייאיינקע", "די רוסישע", ווי זיי פלעגן מיך רופן. ס'איז נישט געווען מיר גרינג צו ארבעטן אין אזא אטמאספערע. אכזר דעם האבן די מאשינען שוין אפגעדינט, אויסגעלעבט זייערע יארן.

"פון וואנען האט איר אויסגעשריבן די אנטיקן?" פרעגט מיך דער מעכאניק, א וווילער פראנצויז. "עס לוינט זיך אפילו נישט זיי צו פאריכטן." דער מעכאניק איז אוועק און איך בין געבליבן מיט די "אנטיקן", בלייבן שעהען לאנג, איבערמאכן די צעריסענע סטענסלס און מאכן נייע בריוו, געהאט אייזערנע געדולד. קיין האניק האב איך אין ארבעטער רינג, צווישן "אייגענע חברה" נישט געלעקט. נישט לאנג אין לאנד, געקומען פון סאוועטן פארבאנד מיט צוויי קינדער, צוויי סטודענטן, געדארפט די פאר דאלאר, האב איך געשלונגען און געשוויגן. זיך צוגעקוקט צו די "גרויסע פירער" פון די מאסן, צו מיינע ברויטגעבער, מיט זייער חוצפה, צו זייערע ברויטעלעך מיט צענדליקער גרייזן, וואס זיי פלעגן מיר ברענגען צו מאכן. און קיינער האט קיין צייט נישט צו ווארטן, אלע דארפן שוין די בריוו. עס האט גענומען יארן ביז דער פרעזידיום האט באשלאסן צו קויפן א קאפיט מאשין. צופרידנשטעלן צוויי לאגערן און גראבע יונגען איז נישט געווען גרינג. איך בין נישט געווען צוגעוויינט צו אזא אטמאספערע, צו אזא באציאונג און צו אינטעריגעס. איך די ברענטשעס זענען נאך געווען שטילע, געלאסענע מענטשן. אבער זיי האט מען נישט צוגעלאזט צום "בענקל". איך פלעג ארבעטן בלויז 7 מאנאטן אין יאר. קיין פארמעגן פון אזא געהאלט האב איך נישט געמאכט, גלויבט מיר. ווינטער פארט דער עולם קיין מיאמי, גיט מען מיר א לאנגע "וואקאציע", נישט קיין באצאלטע פארשטייט זיך. זומער איז איינגענעמער צו שפילן קארטן אויף דער פרישער לופט אין פארק, און ווען ס'ווערט קילער, שפילט מען שוין קארטן אין ארבעטער רינג. מען ארבעט זייער "שווער" אויף די עלטערע יארן. אלע אקטיוויטעטן הויבן זיך אן אין סעפטעמבער. דאן האב איך טאקע א סך ארבעט. דער טעלעפאן רוט נישט קיין מינוט, ער האלט אין איין קלינגען: "זייער וויכטיק, מרס. קאהן, איך מוז רייידן מיט מיין מאן". איר מאן איז נאר וואס געקומען פון דער היים. כ'האב געמוזט אויסהערן נארישע מעשות, פוסטע רייד, צופרידנשטעלן אויך די ווייבער. וויבאלד מען האט געקויפט א קאפיט-מאשין און ס'איז געווארן לייכטער צו ארבעטן, איז געקומען שרה ראזענפעלד און פארגעשלאגן: "איך וועל אריינקומען די צוויי טעג אין וואך אנשטאט גרוניא קאהן". די לעצטע יארן פלעג איך ארבעטן בלויז צוויי טעג אין וואך, אבער מאכן די ארבעט פאר א גאנצע וואך. אויף דעם איז הערצמאן נישט געווען מסכים. ער האט פארשטאנען – שרה'ס ציל איז איבערגעמען "די מאכט", ווערן פארזיצער פון ארבעטער רינג. א. אירליכט האט נאך אליץ געטרוימט צו ווערן דירעקטאר פון ארבעטער רינג, ווי אין די אלטע, גוטע צייטן. ס'איז אים אויך נישט געלונגען. צופיל צוטרוי האט מען צו אים נישט געהאט. זונטיק פלעג איך ארבעטן א האלבן טאג.

ס'האט זיך געפונען א דריטער קאנדידאט, דער "פינאנס מיניסטער" פון ארבעטער רינג, - אונגאר. א כיטרער, געלט-גייציקער יידל פון 75 יאר. זיין "קרעמעלע", "טאראנטא דאמיניום לאון" האט זיך פארמאכט. דערשמעקט ער קען ארויסרייסן דאס שטיקל קעז ביי דער קרא פון מויל, האט ער צעלאזן די פליגלען, אנגעשארפט זיין שנאבל און גענומען "פיקן". אליין קען ער זיין ציל נישט דערגרייכן, האט אונגאר "אנגאזשירט" זיין בעסטן פריינט סאפראן. א גוטער "שידוך".

איצט האט סאפרא געהאט א מעגלעכקייט צו נעמען נקמה. ס'איז געווען א קאנדידאט, זיינס א "מענטש", אויף מיין פלאץ. ווער עס קען נישט סאפראנען האט גאר נישט פארלוירן. איך בין אויף אים א מבין, נישט נאר איך, ס'האבן זיך געפונען מערערע. א גרויסער אינטריגאנט, א גראבער יונג און א נידעריקער נפש. די פען "הינקט" אונטער ביי סאפראנען אויף ביידע פיס. ווען ער האט נאך "די פען" איך האנט, וואלט מען נישט געקענט שטיין נאענט לעם אים. ער האט אזוי ליב כבוד, זיצן אויפן בענקל פון פארזיצער. דעם מענטש איז נישט צו דערקענען. קליינע מענטשעלעך האבן זייער ליב גרויסע טיטולן. ס'איז ממש קאמיש זיך צוקוקן ווי זיי שטופן זיך, קלעטערן, נוצן אויס די קלענסטע געלעגנהייט צו דערמאנען, וואס פאר א וואזשנע ראלע זיי שפילן. אן זיי וואלט די וועלט שוין לאנג אונטערגעגאנגען, מען וואלט געדארפט אנטאן א שלאס אויפן ארבעטער רינג. די "מענטשעלעך" לאזן קיינעם נישט צו צום פרעזידיום. ס'איז געווארן איין קליקע. וויפל זיי זאלן זיך נישט ארומקריגן צווישן זיך, בעט מען זיך איבער פארן ביסעלע כבוד. א סך מיטגלידער פון ארבעטער רינג געפעלט נישט די פירונג פון פרעזידיום, נישט איינער האט זיך פאר מיר באקלאגט, אבער ווער וויל זיך אנהויבן מיט אזא קליקע?

"וואס האט ער צו איך, סאפראן?" פרעגט מיך הערצאמאן. "פארוואס איז ער אזוי געגן אייך?" "איר ווייסט נישט פארוואס? סאפראנען איז נישט געלונגען אויף דער עלטער א פלירט צו טאן מיט דער סעקרעטארין פון ארבעטער רינג." דערצו האב איך נאך "געזינדיקט", געמאכט דעם קארגן, גייציקן אינטריגאנט א באמערקונג. זייער דעליקאט זאג איך צו אים: "די סטאראזשיכע באקלאגט זיך אפט פאר מיר, איר לאזט איר קיינמאל גאר נישט איבער נאך א מיטינג. זי וואשט די טעלער, זי ראמט. עס פאסט נישט." כ'האב חס וחלילה נישט דערמאנט: "די סטאראזשיכע דערציילט: "פעטיט, פעטיט, גראב, גראב, גראב, (דער "קלייניקער" כאפט, כאפט, כאפט. סאפראן איז געווען קליין פון ווקס, דעריבער פלעגט זי אים רופן: פעטיט, פעטיט) און טראגט עס אהיים נאך יעדער פארזאמלונג דורך די הינטערשטע טיר." ס'איז נישט אירע ביזנעס, מיר האבן דאס רעכט צו טאן וואס מיר ווילן. עטלעכע טעג האט זיך סאפראן נישט באוויזן אין ארבעטער רינג, ס'האט אין אים געקאכט. פון דעמאלט אן איז ער געווארן מיין "וועכטער", ער וואלט מיך דערטרונקען אין א לעפל וואסער. קאנטראלירן ווען איך קום און ווען איך גיי אוועק, טעלעפאנירן אינדערפרי און פיר אזיגער נ.מ., ענטפערן גראב. זי חוצפה פון "פעטיט", "פעטיט", איז געוואקסן מיט יעדן טאג. ער האט זיך שוין נישט געקענט באהערשן. ווי א מאניאק איז ער מיר נאכגעגאנגען און נאכגעקוקט. איך האב געפילט זיין שנאה אין אלע מיינע אדערן. זעלטן פלעג איך אויסטרינקען א הייסע גלאז קאווע מיטאג צייט. "פארוואס ענטפערט זי נישט דעם טעלעפאן? וואו איז די אנגעשטעלטע?" "ביי מיר איז איצט מיטאג צייט, איך קריג נישט באצאלט פאר דער שעה."

"נישט וויכטיק." "גיי אוועק", זאגט מיין מאן. "מיר וועלן ניט פארפאלן ווערן. צוליב אזא גראבן יונג פארלירן אזויפיל געזונט לוינט זיך ניט." "לייגט ניט קיין אכט אויף אים? ער איז א שלעכטער מענטש, בארואיקט מיך הערצמאן. "א דאנק, מער וויל איך ניט, גענוג." "פארענדיקט כאטש דעם סעזאן און גייט אוועק מיט כבוד", בעט מיך הערצמאן. כ'האב דאס געטאן פאר הערצמאנען, געבליבן ארבעטן די פאר מאנאטן. און אט מאך איך שוין דעם לעצטן בריוו. איך סטארע זיך ווי אם בעסטן. לאמיר זיך צעגייין אויף א שיינעם אופן. אבער אונגאר זוכט נאך אלץ חסרונות. "די שורה איז צו נאענט", זאגט אונגאר. "וויפל פלאץ דארפט איר?" פרעג איך איראניש. "נאך א האלבן אינש". "גוט". אז מען קען א מענטשן צופרידנשטעלן מיט "נאך א האלבן אינש", פארוואס ניט... (א אינש איז צוויי און א האלב סענטימעטערס). "פארגעסט ניט אפצוגעבן די שליסלעך", לויפט ער מיר נאך. "זארגט זיך ניט, אונגאר, איך וועל ניט פארגעסן". כ'האב פארענדיקט די ארבעט, זיך געזעגנט מיט הערצמאנען, אפגעגעבן אים די שליסלעך און אוועק. "איר מעגט זיי האלטן", זאגט הערצמאן, "און איר מעגט אריינקומען ווען איר ווילט". "א דאנק".

כ'בין אוועק מיט כבוד, ווי הערצמאן האט געבעטן, אבער באצאלט א טייערן פרייז פאר מיין כבוד. אונגאר האט מיר ניט געקענט שענקען די דריי "איבעריקע" מאנאטן, וואס כ'האב געארבעט, צוגענומען זיין "פרנסה", און אפגעטאן א שמוציקע שטיקל ארבעט שוין נאך דעם, ווי ער האט דערגרייכט זיין ציל. איך האב פארלארן א סך מער, ווי איך האב פארדינט פאר א יאר. כ'האב פארלאנגט א דין תורה מיטן פרעזידיום. הערצמאן האט נישט געוואלט עס זאל בלייבן א סימן, וואס זאל אים קאמפראמיטירן. פון א גוטן פריינד האב דאס ניט דערווארט. פארן ביסעלעכע כבוד פארראטן א פריינד... אויסגענוצט די "גרינע" פון אנהייב ביז צום סוף.

"אפגעברענט", זאגט מיין מאן, ס'האט אויף אים שטארק געווינקט. וואס קען מען דערווארטן פון סאפראנ'ס בעסטן פריינט? אונגאר האט גאר ניט געלערנט פון זיין שוואגער סאלאמאן בוש, א שטילער, געלאסענער מענטש, פון די גערטלערס, פייגעלזאן, יאסקע בוים, פון זיין פריינט ראטענבערג און אנדערע ערלעכע מענטשן אין ארבעטער רינג. דער עיקר איז פאר אונגארן – געלט, פינאנסן. אזא קליין יידל און אזא גרויס אפעטיט. ער איז שוין א מענטש אין די יארן. אונגאר ארבעט בלויז צוויי שעה א טאג, וויי מאל אין וואך. חס וחלילה נישט אומזיסט און ניט די טעג, ווען מען שפילט קארטן. די ווייבלעך דרייען אים נישט דעם קאפ, ווי מיר, אויסגערעכנט יעדער טראט. ער ארבעט דינסטיק און דאנערשטיק, ווען ס'קומען פאר מערסטן טייל זיצונגען פון שטאט קאמיטעט, פון עקזעקוטיוו, אדער פון פרעזידיום. אזוי ארום ארבעט ער קיין פיר שעה אויך ניט. פאר זיך איז ער ניט קארג. א "פינאנס-מיניסטער" קען זיך דערלויבן צו בעטן פאר "זיין צייט" א גרעסערן געהאלט, א סך א גרעסער... פארוואס נישט, ער איז דאך שוין איצט א מיטגליד אין פרעזידיום אויך. ווער וועט זיך דאס דערלויבן אין דער "קליקע" אים אפצוזאגן? "וואס קען איך טאן? גיין זיך שלאגן מיט זיי?" זאגט הערצמאן. ווער זוכט גערעכטיקייט, קיין ביסעלע מענטשלעכקייט איז אויך נישטא אין פרעזידיום פון ארבעטער רינג.

די גאנצע ארבעט טוט הערצמאן, די מיטגלידער פון פרעזידיום ענטפערן דעם טעלעפאן, און אונגאר שרייבט זיך אויס די טשעקס פאר זיין "שווערע" ארבעט. 12 אזייגער לויפט ער טרינקען קאווע אהיים. עס מעג דונערן און בליצן, אונגאר וועט נישט בלייבן. קיינער קאנטראלירט נישט ווען ער קומט און ווען ער גייט אוועק. א גן-עדן. קיין גרויסע אקטיוויטעטן קומען איצט אויך נישט פאר, זעלטן. דער עיקר – סאפראן איז פטור געווארן פון אן עדות, וואס האט אלץ געהערט, אלץ געזען און אלץ געוואוסט. ווער דארף אזא עדות?

בריוו מאכט אונגאר אויף איין פוס, מיט א סך גרייזן. דער צווייטער פוס לויפט שוין ווייטער. ער האט נישט קיין צייט צו מעסטן די "אינטשעס" אויף יעדן בריוו, ווי ביי מיר. אונגאר ארבעט אויף עטלעכע פלעצער, ער איז אפילו סעקרעטאר פון סעמעטערי דעפארטמענט ביי די אונגארישע יידן, ער העלפט זיי "באגראבן". איך פלעג מאכן פאר אים די בריוו, דאס פלעגט נישט אריין אין מיינע פונקציעס, אבער ווער וועט זיך אמפערן מיט אונגארן? ער און סאפראן קריגן 1 000 דאלאר א יאר פון סעמעטערי קאמיטעט און אויך פאר אנדערע פונקציעס אין די אלטע ברענטשעס קריגט אונגאר באצאלט די "גרינע" איז צונויף געקומען אין ארבעטער רינג: צוערשט שרהן, ווען זי האט געדארפט פטור ווערן פון אירליכטן, שפעטער דעם פרעזידיום פון ארבעטער רינג, קיינער האט נישט געוואלט ארבעטן פאר אזא קליינעם געהאלט, און צום סוף דעם "פינאנס מיניסטער", (ער איז דאך דער בוכהאלטער פון ארבעטער רינג) נאך דעם, ווי ס'האט זיך פארמאכט "זיין קרעמל", "טאראנטא דאמיניום לאון". קיין בעסערן פלאץ וואלט אונגאר נישט געפונען אויף די עלטערע יארן. הערצמאן שווייגט ער איז א גוטער גיפלאמאט. "מיר פאסט נישט, איך בין דאך דער פארזיצער פון ארבעטער רינג. איך וואלט שוין לאנג אוועק, ווען נישט די "אפאזיציע", זאגט הערצמאן. דאס איז נאר געזאגט. הערצמאן וועט פרייוויליק נישט אוועקגיין. וואס וועט א מענטש, ווי הערצמאן, טאן אין הייז אין זיינע 85 יאר? איז שוין בעסער זיצן אויף א האלבן בענקל און שווייגן. נישט קיין גרויסער כבוד. ער איז ארומגערינגלט מיט אינטריגאנטן, געלטגייציקע חברה, ס'איז נישטא מיט וועמען צו גיין צום טיש.

אפט פרעגט מען מיך: "פארוואס זייט איר אוועק? אזויפיל יארן געארבעט און פלוצלינג אוועק?" "גענוג", ענטפער איך. "מיר ווייסן אלץ, זיי דערגייען אייך די יארן, האט איר באשלאסן: "ס'איז גענוג". הערצמאן טרעפט זיך מיט די חברה פון פרעזידיום יעדן טאג, איך ארבעט שוין נישט. וואס דארף ער זיך קריגן מיט זיי, זיך אנעמען פאר מיין קריוודע? כ'האב פארלארן מיין גאנצן רעספעקט צו הערצמאנען. מיר זיינען לאנגע יארן געווען גוטע פריינט. קיין סך האט זיך פאר די לעצטע יארן אין ארבעטער רינג נישט געביטן. מען רייסט זיך פאר די נעזער נאך מער, ווי פריער. איך קום אפילו נישט צו די מיטינגען פון ברענטש, וויפל מען זאל מיך און מיין מאן נישט בעטן. די אינטריגאנטן האבן מיר אפגעשלאגן דעם חשק צו קומען. וויבאלד סאפראן דערזעט מיך, לאזט ער אויס זיין כעס צו דער קאפיע-מאשין, דעקט זי צו מיט זיין שווערן מאנטל און מיט זיין אלטן הוט, איך זאל איר קיין עין-הרע נישט געבן.

אבער ס'איז גוט צו הערן פון ערלעכע מענטשן: "מען האט נישט אפגעשאצט גרונט קאהן, אן עוולה". דאס איז פאר מיר א גרויסע סאטיספאקציע. דער ארבעטער רינג קומט מיר א סך. זאל איבערגיין מיינס.

אזוי זעט אויס די "פראטערנעלע" ארגאניזאציע אין מאנטרעאל, וועלכע איז געגרינדעט געווארן מיט 90 יאר צוריק. די גרינדער פון ארבעטער רינג האבן זיך נישט פארגעשטעלט, עס וועט קומען א צייט פון קנאה און שנאה. די אלטע מיטגלידער שטארבן ביסלעכווייז אויס, קיין סך נייע קומען נישט צו. מיינע געוועזענע ברויטגעבער גלויבן נישט אין ג-ט. קיין דין וחשבון וועלן זיי ג-ט נישט אפגעבן. (אזוי טראכטן זיי). איך בין אוועק פון ארבעטער רינג מיט א שווער הארץ, פארלארן צוויי באצאלטע פלעצער אויפן הייליקן ארט. איך וויל אפילו נאכן טויט נישט ליגן מיט די אינטריגאנטן אויפן זעלבן בית עולם. מיר האבן געקויפט צוויי פלעצער ווייט, ווייט פון די "אייגענע חברה", איך וויל זיך מיט זיי אויף יענער וועלט אויך נישט טרעפן.

שוין אוועק אין די אייביקייט: גערטלער, הערצמאן, ראטענבערג און אנדערע געלאסענע מענטשן. סאפראן געפינט וועמען צו פארקויפן די ליידיקע פלעצער אויפן ארבעטער רינג בית עולם צו מענטשן, וואס זענען נישט קיין מיטגלידער. פארשטייט זיך פאר א הויכן פרייז. מיינ מאנס חבר, נישט קיין מיטגליד פון ארבעטער רינג, פרידמאן נאטע, ליגט אויך אויפן בית עולם פון ארבעטער רינג און אנדערע. כ'האב א סך געלערנט פאר די יארן, ס'איז געווען פאר מיר א "גוטע" שולע. וויפל א מענטש לערנט, איז נישט גענוג. מען לעבט, מען לערנט און מען שטארבט, ווי א נאר.

א מאן וואס שפייזט 20 קעץ

יעדער מענטש האט זיין שוואכקייט. ס'פעלט נישט קיין ליבהאבער פון קעץ, אבער זיך פארנעמען מיט 20 קעץ טרעפט זיך זעלטן. כ'האב געקענט זיין מאמע, אן עלטערע יידישע, קראנקע פרוי, א ליבהאבערין פון יידיש און יידישע פאעזיע, אליין פלעגט זי אויך שרייבן לידער אין די יונגע יארן. זי האט אפילו ארויסגעגעבן א פאר ביכער מיט אירע שאפונגען. פון צייט צו צייט פלעגט זי מיר טעלעפאנירן, איך פלעג זי באזוכן, ברענגען א יידישן זשורנאל, א יידישע צייטונג, א בוך פון דער ביבליאטעק, וואס זי פלעגט בעטן. גיין איינקויפן האט זיין מאמע שוין נישט געקענט, אבער צוגרייטן א מאלצייט פאר זיך מיטן זון פלעגט זי אליין.

מיר האבן זיך באפריינדעט. זי האט מיר דערציילט איר לעבנס-געשיכטע, געזארגט, וואס וועט זיין מיט איר זון נאך איר טויט. כ'האב געהאט רחמנות אויף דער עלטערער, קראנקער פרוי. דער זון האט נישט געארבעט, קיין פאך האט ער נישט געהאט, געווען בלויז א וואלאנטיר אין יידישע ארגאניזאציעס, ווו זיין מאמע איז געווען אקטיוו אין די יונגע יארן. די מאמע האט אים אויסגעלערנט לייענען און שרייבן יידיש. כ'האב זיך צוגעקוקט צום זון, מען זעט גלייך, ער איז נישט קיין געזונטער מענטש, אבער א מאמע איז א מאמע, און וואס טוט נישט א יידישע מאמע פאר איר קינד? זיינע עלטערן האבן זיך געגט, ווען ער איז געווען א קליין קינד, א יאר אלט. דער פאטער איז געווען לינק געשטימט פאר דער מלחמה ווי א סך יידן אין אייראפע און זיך געחברט מיט יידישסטן, געשריבן יידיש אויך. ער פלעגט מיטנעמען דעם זון צו זיינע באקאנטע יידישע שרייבער און פאעטן, וועלכע דער זון דערמאנט ביזן היינטיקן טאג. כל-זמן די מאמע האט געלעבט, האט ער געהאט א היים. דער טאטע איז יונג דעשטארבן. נאך דער מאמעס טויט איז ער געבליבן זייער איינזאם, געמוזט אויפגעבן די גרויסע דירה און זיך באזעצן אין א קלענערער. ער האט צעטיילט דער מאמעס ביסל באלעבאטישקייט און נישט געוואסט מיט וואס זיך צו פארנעמען, האט ער אנגעפאנגען צו זארגן פאר היימלאזע קעץ, צוגרייטן פאר זיי שפייז צוויי מאל א טאג, וואסער צו טרינקען. ווינטער האט ער באשטעלט פאר די קעץ קליינע בודקעלעך, ווי הייזקעלעך, (שעלטערס רופט ער דאס), אריינגעלייגט דארט שטרוי, די קעץ זאלן האבן ווו צו שלאפן און זיך באהאלטן פון רעגן. ביסלעכווייז האבן זיך צוגעפונקעליבן 16 קעץ. אזוי לעבן זיי הינטער זיין הויז ביז היינט. א יאר נאך דער מאמעס טויט האט ער חתונה געהאט מיט א געטע פרוי פון צוויי דערוואקסענע קינדער, אויך נישט קיין געזונטע. אין הויז האבן זיי פיר קעץ. מענטשן ווונדערן זיך, מאכן חזק פון אים, באקלאגט ער זיך פאר מיר. מען דארף נישט מאכן חזק פון עלנטע, איינזאמע מענטשן מיט דעפעקטן. ער איז שוין אין די יארן, די מאמע האט אים א ביסל פארזארגט. איצט קריגט ער שוין א פענסיע, די ווייב זיינע אויך.

זיי לעבן אין א געדונגען הויז, ארומגערינגלט פון 4 קעץ און 16 קעץ אין דרויסן, וועלכע זיי שפייזן צוויי מאל אין טאג. ער לעבט מיט די ערינערונגען וועגן זיין מאמע. פון צייט צו צייט קלינגט ער מיר, בעט מיך זיך טרעפן מיט אים. איך האב אויף אים רחמנות. שעהענווייז זיצט ער און דערמאנט מיט מיר זיין מאמע און איז אזוי צופרידן. "דו האסט דאך זי געקענט, זי פלעגט דיך אפט דערמאנען." ער איז שוין גרוי, צעשויבערט די לאנגע, גרויע האר. אומעטום גייט ער אליין, די פרוי בלייבט מיט די קעץ.

"מען שליסט שוין באלד דעם צענטער, מיר קענען דא מער ניט בלייבן." ס'האט זיך אים אזוי ניט געוואלט גיין אהיים. "ווען קען איך דיך ווידער זען? כ'וועל דיר ברענגען מיין מאמעס ביכער. איצט קלייב איך אלץ וועגן מיינע עלטערן. איך האב שוין א סך דערמאנונגען וועגן מיין מאמע. וועגן מיין טאטן האב איך גאר ווייניק. האסט געקענט מיין טאטן?" "ניין". כ'האב אים צוגעזאגט זיך מיט אים צו טרעפן, געגעבן א מתנה פאר חנוכה און זיך מיט אים געזעגנט. ס'האט אויף מיר שטארק געווינקט. יעדעס מאל, ווען איך טרעף זיך מיט אים, ווירקט עס אויף מיר.

דער גוירל פון א מענטשן איז אמאל אזוי טרויעריק. אט דרייט זיך ארומ א מענטש שוין אין די יארן, מיט גרויע, צעשויבערטע האר, און זוכט א באקאנטן, וואס האט געקענט זיין אלטיטשקע מאמע, אדער זיין טאטן, און אלץ, וואס איז אים געבליבן אין לעבן איז אפילו נישט זיין פרוי, מיט וועלכער ער האט חתונה געהאט מיט זעקס יאר צוריק, נאר צוואנציק היימלאזע קעץ. איך דערמאן זיך מיין מאמעס רייד: "קוק ניט ארויף, קוק אראפ! וועסט שטענדיק געפינען מענטשן, וועמעס לאגע איז ערגער פון דיינער. זיי צופרידן מיט דעם, וואס דו האסט."

בראנקע קליבאנסקי

בראנקע קליבאנסקי איז געבוירן געווארן אין גראדנע, געלערנט אין רעאל גימנאזיע. זי איז געווען א שיין יונג מיידל, 18 יאר אלט, מיט א פאר לאנגע, בלאנדע צעפ, בלויע אויגן, גאר נישט געראטן אין קיין יידיש קינד. אין יוני, 1941, דעם ערשטן טאג פון מלחמה, האבן די דייטשן אקופירט גראדנע און פארשפארט די יידן אין צוויי געטאס. אין יאנואר, 1942, איז געקומען פון ווילנע קיין גראדנע אויף פאלשע פאפירן ווי א קאראימער מרדכי טענענבוים און געבעטן בראנקען ארגאניזירן א געהיימע באגעגענונג אין געטא נומער צוויי מיט חברים פון "דרור" און "שמר – הצעיר". ער האט דערציילט וועגן די שחיתות אין פאנאר. זי איז געווען א פארשטייער פון "דרור" און דאס איז געווען פאר איר זייער וויכטיק. דאס וועט אויך געשען אין גראדנע. פון גראדנע איז מרדכי טענענבוים געפארן קיין ביאליסטאק און אין ביאליסטאק אויך דערציילט וועגן די שחיתות אין פאנאר. בראנקע איז מיטגעפארן.

זי האט געלעבט אויף דער איירישער זייט, געהייסן יאדוויגא סקיבעל. בראנקע פלעגט העלפן אריינשמוגלען געווער אין געטא, ארגאניזירן און שטעלן א ווידערשטאנד קעגן די דייטשן אין ביאליסטאק. פון די דייטשן האט בראנקע באקומען א צייגעניש, אז זי איז א פויליש מיידל און ארבעט ווי א באדינערין ביי דריי דייטשן, פאראנטווארטלעכט פאר דער באן-באוועגונג אין ביאליסטאק. דורך דער פארבינדונג מיט דער פירערשאפט פון דער פוילישער אונטערגרונט באוועגונג פלעגט זי באקומען וויכטיקע אינפארמאציע און איבערגעבן די אינפארמאציע צו מרדכי טענענבוים, דעם אנפירער פון דער "אונטערגרונט" אין ביאליסטאקער געטא. בראנקען איז געלונגען צו געפינען א קריסט, פילפאווסקי, א פוילישער אפיציר, וועלכער האט באגראבן דעם ארכיוו פון ביאליסטאקער געטא, וויכטיקע היסטארישע דאקומענטן און שאפונגען, געשריבן אין געטא. נאכן קריג האט מען דעם ארכיוו אויסגעגראבן, א טייל פון דעם ארכיוו געפינט זיך אין ייווא אין ניו יארק, א טייל אין "יד – ושם", אין ירושלים, און א טייל אין מוזיי פון קיבוץ לוחמי-הגטאות אין גליל.

דעם 5-טן פעברואר, 1943, זענען צען טויזנט יידן (10 000) פארשיקט געווארן פון ביאליסטאק אין די טויט-לאגערן און דעם 15-טן אויגוסט, 1943, פערציק טויזנט יידן. (40 000) מרדכי טענענבוים איז באשטימט געווארן ווי דער אנפירער פון באוואפנטן אויפשטאנד. זיי האבן געקעמפט ביז דער לעצטער קויל. צווישן די געפאלענע איז אויך געווען דער אנפירער פון דעם אויפשטאנד מרדכי טענענבוים. דריי וואכן האט געדויערט דער אויפשטאנד. די לעצטע קעמפער האט מען אומגעבראכט אין די טויט-לאגערן: טרעבלינקע, מיידאנעק און אנדערע טויט-לאגערן.

אין 2002 האט בראנקע קליבאנסקי ארויסגעגעבן א בוך: "אריאדנע", זכרונות וועגן אירע איבערלעבונגען אין יענע יארן, בריוו, וואס זי האט באקומען פון מרדכי טענענבוים און אירע בריוו צו אים. ליידער האט ער זיי נישט באקומען. אין 1949 איז בראנקע געקומען קיין ישראל און מיטגענומען מיט זיך די בריוו. נישט געקוקט אויף די שווערע צייטן האבן זיי נישט פארלוירן זייער מוט, געפונען צייט אויסצודריקן זייערע טיפע געפילן איינער צום צווייטן. בראנקע פלעגט ברענגען מרדכען בלומען אין געטא, וועלכע ער האט זייער אפגעשאצט. דאס בוך איז איבערזעצט אין ענגליש, פראנצויזיש און אנדערע שפראכן.

אלע יארן האט בראנקע מיטגעארבעט מיט "יד-ושם" אין ירושלים, זי איז געווען א מיטגלידערין פון קולטור-געזעלשאפט, א וויכטיקער פארשער פון חורבן תקופה. א סך פון אירע ארבעטן זענען איבערזעצט אין ענגליש, פראנצויזיש, דייטש און אנדערע שפראכן. זי איז געשטארבן אין ירושלים, אין פעברואר, 2011.

אלס א גראדנער, בין איך זייער שטאלץ מיט בראנקע און אנדערע יונגע גראדנער מיידלעך, וואס האבן באוויזן העלדישקייט אין א צייט, ווען יידן זענען אומגעבראכט געווארן בלויז דערפאר, וואס זיי זענען יידן. יידיש בלוט האט זיך געגאסן אומבאשטראפט און יידישע קינדערלעך זענען אומגעבראכט געווארן נאך אין די ווינדעלעך. און דאך האבן יידן געקעמפט, באוויזן העלדישקייט, וואס מען טרעפט נישט ביי אנדערע פעלקער, און נישט פארלוירן דעם מוט צו לעבן און קעמפן.

כבוד איר ליכטיקן אנדיינק.

א געשפרעך מיט מיין שכנה

"איר ווייסט," זאגט מיין שכנה, שוין א פרוי אין די יארן. "ווער ס'האט ליב דעם זומער, איך האב ליב דעם ווינטער. ווינטער דארף איך ניט אויפשטיין פרי, כ'קען שלאפן וויפל איך וויל. זומער וועקן מיך מינע פריינט, כ'מוז גיין מיט זיי שפאצירן, מיין הינטל אין פארק פירן, מאכן גימנאסטיק מיט מינע פריינט, היינט ווילן אלע לעבן לאנג.

ווינטער גיי אין ניט שפאצירן, ס'איז קאלט, מען קען זיך פארקילן, כ'נעם אזוי אויך א סך פילן. ווינטער שלאפט מיין הינטל אויך לענגער. כ'האב זיך דעררעדט מיט א יונג מיידל, פירט זי אין אוונט מיין הינטל שפאצירן. נישט אומזיסט, חלילה, איך באצאל. אויף געלט שטייט די וועלט.

ווינטער ברענט ניט די זון, כ'דארף זיך ניט באהאלטן א גאנצן טאג אין גארטן, שפילן מיט די ווייבער קארטן. ווינטער פארן זיי קיין מיאמי. איך האב ניט ליב מיאמי, כ'בין שוין דארט געווען. איך בלייב אין שטאט, כ'לייען א צייטונג, א זשורנאל, כ'נעם זיך אן מיט וויסן, טרעף באקאנטע, מיר טרינקען א גלעזלע טיי מיט א שטיקל געשמאקן קוכן. כ'באמערק אפילו ניט ווי דער טאג פארגייט. אדער איך פאר קיין שפאניע, כ'קוק זיך צו ווי א יונגער טארעאדאר רייצט זיך מיט א ווילדן ביק, א בויוואל, (בולפייט הייסט דאס ביי זיי), פאכעט מיט א רויטע שמאטע אזוי לאנג, ביז דער ביק ווערט מיד און דער טארעאדאר קוילעט אים און אלע שרייען, פרייען זיך און פאטשן בראווא. כ'האב רחמנות אויפן ביק, אן אומשולדיק באשעפעניש. האט איר געזען אזא ווילדע, משוגענע שפיל? ס'קען לאכן ווער עס וויל. איך לאך ניט, כ'באוונדער די גרויזאמקייט פון די מענטשן.

כ'האב געמיינט, דאס יאר וועט אין שפאניע זיין א פארמעסט צווישן די בעסטע אטלעטן. א נעכטיקער טאג. האב איך באשלאסן: קיין שפאניע פאר איך ניט. כ'וועל בלייבן אין דער היים. ס'איז ליכטיק, ציכטיק, ריין. איר ווייסט, מיין טייערע, אומעטום איז גוט און אין דער היים איז בעסער, "פארענדיקט מיין שכנה איר מאנאלאג. זי לאזט גאר ניט קומען צום ווארט. "מאיאמי געפעלט אייך ניט, קיין שפאניע ווילט איר אויך ניט פארן, פארוואס פארט איר קיינמאל ניט קיין ישראל? דארט פארנעמט מען זיך ניט מיט רייצן א ביק און אים שפעטער קוילענען. ס'איז נישט קיין יידישע פרנסה. פאלגט מיר," זאג איך צו מיין שכנה. "פארפאקט אייערע וואליזעס, באשטעלט א בילעט מיט א האטעל און פארט כאטש איינמאל קיין ישראל.

דארט קומען מענטשן פון דער גאנצער וועלט. פאר געלט וועט מען אייך באהאנדלען, ווי א פרינצעסין, איר וועט האבן גרויס פארגעניגן. אלץ בליט אין ישראל, די שענסטע בלומען, גרינסן, פרוכט, גאנץ אייראפע פאסמאקעוועט זיך מיט די פראדוקטן פון ישראל. איר קענט זיך גאר ניט פארשטעלן, וואס יידן האבן אויפגעבויט אין מדבר, אויף א קליין שטיקעלע פארוויסטער ערד. פארט, איר וועט קיין חרטה ניט האבן, איר וועט מיר נאך דאנקבאר זיין. מסכים? האט א גליקלעכע רייזע..."

א פארלארענע יוגנט

אין לעבן קען אלץ פאסירן. איך האב געקענט די פרוי א סך יארן. זי איז געווען יונג, שיין, פול מיט חן. די פרוי איז געבוירן געווארן אין מעקסיקע, געקומען קיין פאריז שטודירן, זי איז געווען טראדיציאנעל, נישט זייער רעליגיעז. אין פאריז האט זי געטראפן א געלערנטן, געגטן מאן פון סאוועטן פארבאנד. ביידע האבן זיי באשלאסן צו ווערן פרום, חתונה געהאט אין פאריז און זיך באזעצט אין מאנטרעאל. נאך דער חתונה האב איך אים אין די רוסישע קרייזן מער נישט געזען. ער פלעגט שוין נישט דאווענען מיט די אשכנזים, ווי פאר דער חתונה, נאר מיט די ספרדים.

פון צייט צו צייט פלעגן מיר זיך טרעפן, באגריסן, קיין איינצעלהייטן פון זיין לעבן פלעגט ער מיר נישט דערציילן און איך פלעג נישט פרעגן. עטלעכע מאל בין איך געווען געלאדן צו זיי אויף שבת, זיי האבן מיך זייער שיין אויפגענומען, ווי אן אייגענע. ביידע זענען מיר געווען אקטיוו אין קאמיטעט ביי די רוסישע יידן. כ'האב געקענט זיין ערשטע פרוי, זייער א שיינע, פון ישראל. איך האב קיין שאלות נישט געפרעגט, מיר זענען פארבליבן גוטע פריינט, כאטש איך בין א סך עלטער. ס'איז געבוירן געווארן ביי זיי איין קינד, נאך א קינד, פינף קינדערלעך, קיין עין הרע, און ער האט באשלאסן צו פארן קיין ישראל. א פאר יאר שפעטער זענען זיי צוריק געקומען קיין מאנטרעאל, ער האט זיי פאסטן נישט פארלארן. קיין נאענטע פרייגעשאפט, ווי פריער, איז צווישן אונדז שוין נישט געווען. ער איז געווען זייער פארנומען, זי אויך, א גרויסע משפחה, אבער א גוט יאר פלעגן מיר זיך ווינטשן.

צופעליק האב איך זיך דערוויסט, "עס קלאפט נישט" ביי מייענע געוועזענע פריינט. זיי האבן נישט געקענט זיך צופאסן איינער צום צווייטן, וויפל זי האט זיך נישט באמיט. נישט קיין ווונדער. ער איז א פיזיקער מענטש, א געלערנטער, אבער מיט א שווערן כאראקטער, א גרויסער עגאאיסט, זייער זיכער ביי זיך. ס'איז שווער געווען אים צופרידן צו שטעלן. ער האט זי זייער שלעכט באהאנדלט. די פרוי האט פון דעם געליטן און געשוויגן. זי פלעגט נאכגעבן אלע זיינע קאפריזן, די קינדער זאלן נישט ליידן, ווי זי, עס זאל זיין שלום בית אין דער משפחה. ס'איז געווען שווער די פרוי צו דערקענען. זי פלעגט זיך באמיען צו שמייכלען, נישט ארויסווייזן איר פיין, אבער איר פנים האט גערעדט פאר זיך אליין. קיינמאל האט זי זיך נישט באקלאגט, געלעבט פאר אירע קינדער און געווען שטאלץ מיט זיי.

די קינדער האבן געלערנט פריוואט רוסיש אויפן פארלאנג פון זייער פאטער. אליין האט זי אויך אויסגעלערנט די רוסישע שפראך, אבער אין פערזענלעכן לעבן האט זי קיין ביסעלע פרייד נישט געהאט, קיין גוט ווארט פון איר מאן קיינמאל נישט געהערט. אפילו א דינסט באהאנדלט מען בעסער, ווי ער האט באהאנדלט די מאמע פון זיינע פינף געראטענע קינדער. ער איז געווען א שטרענגער טאטע. כ'האב מיטלייד געהאט מיט דער גוטמוטיקער, הארציקער פרוי. צו מיר האט זי געהאט צוטרוי, צייטנווייז פלעגט זי זיך אראפריידן פאר פון הארצן און בעטן קיינעם נישט דערציילן. מיך דארף מען נישט בעטן, איך פארשטיי דאס אליין.

דרייסיק יאר האט די פרוי געליטן און געשוויגן. עטלעכע מאל איז איר מאן אוועק פון הויז, שפעטער זיך צוריק געקערט. פון די פינף קינדער האט קיין איין קינד נישט חתונה געהאט, אלע געראטענע קינדער. איך גלויב, ס'האט אויף זיי געווינקט די באציאונגען צווישן טאטע-מאמע. ענדלעך האט זי באשלאסן זיך צו גטן, זיין פריי, נישט קיין דינסט, נישט קיין שקלאף, ווי זי זאגט. זי האט נישט ליב ארויסצוטראגן "פון חדר". צוויי קינדער לעבן נאך מיט דער מאמען, די איבעריקע ארבעטן און לעבן באזונדער.

"מיר זענען נישט געווארן קיין שונאים, צוליב די קינדער זענען מיר אין קאנטאקט", דערציילט זי מיר. "איך בין געווארן פריי פון אלע דערנידערונגען, וואס כ'האב געליטן דרייסיק יאר. איך קען איצט טאן וואס איך וויל, גיין ווו איך וויל, ער קען מיר מער נישט דיקטירן, ווי זיך צו פירן. איך האב באשלאסן זיך צו גטן, נישט ער." "כ'האב דערזען אויף איר פנים א שמייכל פון סאטיספאקציע, זי איז צופרידן מיט איר באשלוס און זעט איצט אויס א סך בעסער. זי פארנעמט זיך מיט געזעלשאפטלעכע ארבעט, טוט זיך שוין אן. "נאך דרייסיק יאר בין איך געקומען צום שכל. איך בין שוין נישט קיין שקלאף, גענוג געליטן." אין לעבן קען אלץ פאסירן, די האפענונג טאר מען נישט פארלירן..."

איך בין געווארן אן עלטער-באבע

דעם 26-טן אויגוסט, 2014, קלינגט מיר מיין אייניקל פון אמעריקע און זאגט מיר אן א גוטע בשורה: "באבע, דו ביסט געווארן אן עלטער באבע, א מיידעלע. איך וועל דיר שיקן בילדער, קלייב נחת." " מוזל טוב!" זאג איך. "זאל זיין מיט מזל." איר קענט זיך פארשטעלן מיין פרייד. ליידער קען איך נישט פארן זיי באזוכן, זען מיין אור-אייניקל. אונערווארטעט בין איך געפאלן אין גאס און צעבראכן די רעכטע קני. ס'נעמט צייט ביז מען קען ווידער אנגיין מיטן לעבן. יעדן טאג שיקט מיר מיין אייניקל בילדער אין שפיטאל. א שוין קינד, קיין עין הרע, איך קלייב טאקע נחת.

ווער האט זיך געקענט פארשטעלן אין יענע שווערע מלחמה – יארן, אז איך, אן עלנט מיידל פון גראדנע, וואס האט איבערגעלעבט דעם חורבן, פארלארן די גאנצע משפחה און מיט נסים לעבן געבליבן, געחונגערט, געפרוירן, געארבעט שווער אין אמוניצע פאבריקן אין סיביר, וועט דערלעבן צו ווערן אן עלטער-באבע. איז דאס טאקע א נס, א מתנה פון ג-ט. ס'איז דעם שונא נישט געלונגען אומצוברענגען אלע יידן, אזא חורבן האט די וועלט נאך נישט געזען און נישט געהערט. א מיליאן פינף הונדערט יידישע קינדערלעך אומגעבראכט, איז אונז טאקע יעדעס יידיש קינד, וואס ווערט געבארן, ליב און טייער. וויפל מען שרייבט נישט און וויפל מען דערציילט נישט וועגן חורבן, וועט מען זיך קיינמאל נישט דערוויסן וועגן אלע טראגעדיעס, וואס זענען פארגעקומען אין דער צווייטער וועלט-מלחמה, אויף וואס עס זענען פינאיק געווען די דייטשישע מערדער און וואס פאר א פרייז ס'האט באצאלט מיין געליטן פאלק. אבער מיר, יידן, פארלירן נישט דעם מוט.

נאך דער מלחמה האבן די רעשטלעך, מיט נסים לעבן געבליבענע יידן, אין די טויט-לאגערן, אין באהעלטעניש, אין די וועלדער, יידישע פארטיזאנען, אויפגעבויט מיט די אייגענע הענט א יידישע מדינה, א קליין נעסטעלע, נאך צוויי טויזנט יאר, נאך אזויפיל וואנדערן, נאך אינקוויזיציעס און פאגראמען, נאך אזא שרעקלעכן חורבן, א לאנד א פראכט, פון שטיין און זאמד, און וואלטן מיר דאס נעסטעלע, דאס קליין לענדעלע, געהאט פאר דער מלחמה, וואלטן ניט אומגעקומען מער, ווי א דריטל פון מיין פאלק. עס פעלט היינט אויך ניט ביי יידן קיין שונאים.

זיי ווילן אומברענגען דאס קליין יידיש נעסטעלע. אבער יידן האבן געלערנט – מען טאר זיך אויף קיינעם ניט פארלאזן. זיי קעמפן מיט די שונאים, ווי לייבן, יידישע העלדן, און פארטיידיקן זייער שטיקעלע ערד. עס פאלן יונגע קרבנות, יידן לאזן זיך ניט אומברענגען, ווי אין דער צווייטער וועלט-מלחמה, און אויב שוין פאלן אין שלאכט, איז ווי העלדן, פאר זייער אייגן לאנד, פאר זייער נעסט. נישטא מער ווי צו לויפן, ווי זיך צו ראטעווען. דער אנטיסעמיטיזם איז גרויס נישט נאר אין אייראפע. מען לייקנט דעם חורבן, די מוסלמענער פארטראגן נישט קיין יידישע מדינה און דראען אומצוברענגען אלע יידן אין דער גאנצער וועלט. איך קוק אויף די בילדער פון מיין אור-אייניקל, וואס איז דריי טעג אלט, ווי רואיק זי שלאפט און שמייכלט, און ס'דאכט זיך מיר די גאנצע וועלט שפיגלט זיך אפ אין איר שמייכל. ס'באוועגן זיך אירע קליינע ליפעלעך, ווי זיי וואלטן געוואלט זאגן: "ס'איז מיר אזוי גוט!"

זיי געבענטשט מיין אור-אייניקל שרהלע. א נאמען טראגסטו נאך מיין בעסטן פריינט שרה פערשקא ע"ה, וואס האט פארלארן אין דער מלחמה די לינקע האנט און איר גאנצע משפחה אין לוצק. זי פלעגט מיך רופן: "מיין יינגערע שוועסטער", איר שוועסטער איז אומגעקומען. "דיינע אייניקלעך זענען מיינע אייניקלעך." קיינמאל זיי ניט געזען, בלויז בילדער פלעג איך איר ברענגען. שיקן זיי מתנות צום געבורטסטאג, א גאלדענע נשמה. זאל זי זיין א גוטע בעטערקע פאר דיר, מיין אור-אייניקל. לעבן זאלסטו אין שלום, זאלסט ניט וויסן פון קיין מלחמות, ליבשאפט און גוטסקייט זאל דיר ארומרינגלען, מזל און גליק זאל דיר אין לעבן באגלייטן. איך קוש דיר פון דערווייטן און קוק אויף דיין בילד און קלייב נחת. דו ביסט די שענסטע מתנה, די בעסטע מתנה, וואס ג-ט האט מיר געגעבן אויף די עלטערע יארן. א דאנק דיר, ג-ט. אז מען לעבט, דערלעבט מען...

געווינדמעט מיין אור-אייניקל שרהלע

א מתנה

א מתנה גאר א שיינע
האט מיר ג-ט געשענקט,
שייערער פון גאלד און געלט -
אן אור-אייניקל, א מיידעלע,
אינע אין דער וועלט.
מיט גרויסע, קלוגע אויגן,
א נעזעלע א קליינס.

די אויגן שיינען, ווי צוויי שטערן
און א פנימל א שיינס.
מיט א זיסן שמייכל,
בלויז דריי טעג איז זי אלט.
ווי נעמט עס זיך אזויפיל שכל,
ביי א קינד א קליינס.
אן אוצער ביסטו, שרהלע,
דו ביסט א גרויס פארמעגן.
בארייכערט האסטו די גאנצע משפחה,
קלייבן מיר נחת און ווינטשן דיר,
שרהלע, מזל און ברכה.
דיין עלטער-באבע גרוניא
קושט דייך פון דערווייטן,
זי וועט קומען דייך באזוכן
און אויף א פערדעלע מיט דיר רייטן.

אפשאצן אזא מתנה
איז מיר, ג-טעניו,
זייער שווער,
דאנק איך דיר נאך מער.
ס'איז די שענסטע מתנה
אויף די עלטערע יארן.
ווידער ווערן יידישע
קינדערלעך געבארן
און באשיינען די וועלט,
נאך אזא שרעקלעכן חורבן.
און וויפל קינדער האבן מיר
פארלארן, ווייסטו אליין נאר,
ג-ט.
איז לאז אונדז, ג-טעניו,
זיך מערן,
דערלאז ניט מער,
אונדזער שמחה פארשטערן.
זאל זיין שלום אויף דער וועלט,
זאלן קינדער רואיק שלאפן.
לאמיר האפן, ג-טעניו,
לאמיר האפן...

אויגוסט 29, 2014
Hospital Catherine Booth

Presentation of my 10th book in Yiddish:
“THE TWENTIETH CENTURY”
 June 25th, 2013
SHOLEM SHTERN YIDDISH GROUP

חשובער פארזיצער, באריס סעלא, מיטגלידער פון דער שלום שטערן גרופע, געסט, פריינט און באקאנטע. ס'איז פאר מיר היינט א גרויסע פרייד און א גרויסע איבערלעבונג, די פייערונג פון מיין 10-טן בוך אין יידיש: "דער צוואנציקסטער יארהונדערט". דאס מאל האב איך א קאפיטל אין ענגליש און אין רוסיש, און ס'איז געווארן 30 יאר, ווי איך שרייב יידיש אין קאנאדע, מאנטרעאל.

איך, א מיידל פון דער יידישער גאס אין גראדנע, די איינציק לעבן געבליבענע פון דער גאנצער משפחה אין גראדנע און ווילנע, א זעמדעלע, ווייט פון מיין היים פארטראגן, האט דערלעבט ארויסגעבן 10 ביכער פאעזיע און פראזע, דערמאנונגען וועגן אונדזער גרויסן בראך, דעם האלאקאוסט, אין יידיש. כ'האב וועגן דעם אפילו נישט געטרוימט אין סאוועטן פארבאנד, ווו איך האב געלעבט 35 יאר. מיר ווייסן, וואס עס האט פאסירט מיט די יידישע שרייבער און פאעטן, קולטור-טוער, דעם 12-טן אויגוסט, 1952.

Dear friends, ladies and gentlemen, guests, members of the Sholem Shtern group and leader of the group Boris Sela. Today is a special day for me, a celebration, I share with you, my friends, the publication of my 10th book: "The Twentieth Century." For a girl from Grodno, the only survivor from the family in Grodno and Vilno, a grain of sand, far away from mine home, to celebrate today the publication of ten books in Yiddish, is really a miracle. The last book has a chapter in English and in Russian. I would like to thank: The Jewish Community Foundation of Montreal, The David Azrieli Foundation, The Lainer brothers from Los Angeles, For their contributions.

Leonid Pulniy, for the front page,
My dear friend Sheva Honig, for advice,
Karen Biskin, David Smajowits, for the English translations,
Zinovi Rogov, Isaac Roukchine, Ella Baslov, for the translations in Russian.

Michael Malamud, for dedicating me a poem in Russian,
Marvin Ross, the publisher, he tried very hard to make all the corrections, the French worker doesn't know Yiddish, he made a lot of mistakes.

Thanks to Irwin Cotler, he congratulated me even in advance.
It takes a long time to publish a Yiddish book.

טייערע פריינט, איך האב ניט צופיל צייט זיך אפצושטעלן אויף יעדער בוך באזונדער. כ'וויל זיך בלויז טיילן מיט אייך: דאס ערשטע בוך: "לידער און פראזע", איז דערשינען אין 1987 און אין 1989 געוואנען דעם אינטערנאציאנאלן פערנאנדא יענא פריז פאר ליטעראטור אין מעקסיקע. אין יאר 1995 האט דאס פערטע בוך "קוק ניט טרויעריק אזוי אין פענצטער", געוואנען א פריז אין טאראנטא פון יידישן בוך קאמיטעט. דעמזעלבן יאר האב איך אנטיילגענומען אין פארמעסט פון פאעטן אין קוועבעק, אין פיר שפראכן, געווינדעט 3000 יאר ירושלים. אין יידיש האט געוואנען מיין פאעמע: "זיי געגריסט ירושלים!" איך שרייב אויך פאר קינדער. כ'האב ארויסגעגעבן דריי קינדער-ביכער. דאס ערשטע בוך: "לידער פאר קינדער", איז געווען געדרוקט א דאנק נוחם ווילטשעווסקי ע"ה, ביי דער יידישער שולע אין 1990, דאס צווייטע בוך פאר קינדער מיט מוזיק צו 20 לידער ביי שרה חזן: "זינגט, קינדער!" איז ארויס פון דרוק אין 1993 פאר מיין אייגן געלט. דאס דריטע בוך: "לידער און מעשיות פאר קינדער", געווינדעט נוחם ווילטשעווסקי ע"ה, איז דערשינען אין 2010. די מעשיות זיינען איבערזעצט אין ענגליש ביי פעיגי לאופער.

I'm the winner of 3 prizes. For my first book: "Poetry and Prose" I win The International Fernando Jeno Award of Literature in Mexico, in 1989. For my book: "Don't Look so Sad in the Window" – The Jewish Book Committees prize in Toronto, 1995, and the same year in Montreal, for my poem: "Salute to Jerusalem!"

מיין מאמע האט זייער שיינ געזונגען, די האט געהאט א שיינע סאפראנא שטימע. דער יידישער ניגון האט זיך איינגעקריצט אין מיין זכרון פון קליינווייז אן. "ווי דו זאלסט ניט זיין, מיין קינד, א בריוועלע זאלסטו מיר שרייבן אין יידיש."

ליבע מאמע, גוטע מאמע,
אויף א רגע קום צוריק.
ס'איז דאס גרעסטע גליק אין לעבן,
זען דיך ווידער, זען דיין בליק.

מיין מאמע

נישט געווארעמט האט מיין מאמע
לאנג מיך מיט איר בליק.
איך דערמאן די קינדער-יארן,
זיי קומען ניט צוריק...

ווי געזונגען האט מיין מאמע,
לידער מיר פארנאכט
"ס'איז ניטא נאך אזא מאמע,"
האב איך מיר געטראכט.

פארן שלאף ארומגענומען,
צוגעדריקט צו זיך,
צארט געגלעט, א קוש געגעבן,
אויסגעטאן די שיד.

און דערציילן פלעגט די מאמע,
מעשהלעך אן שיעור
ביז כ'פלעג איינשלאפן צופרידן,
שטיל פארמאכט די טיר.

אינדערפרי אין שול באגלייטן:
"גיי דעם גלייכן וועג"...
איך דערמאן די אלטע צייטן
און מיין מאמעס בליק...

אין 1941 האט אויסגעבראכן די צווייטע וועלט מלחמה און איך בין
מיט ניסים לעבן געבליבן, פארוואגלט צוערשט קיין קאזאכסטאן. 360
קילאמעטער געשפאנט צו פוס. כ'בין אנטלאפן מיט א גרופע גראדנער
מיידלעך, 8 זיינען מיר געווען, איך – די יינגסטע. ס'איז ניט געווען גרינג צו
וואנדערן דורך וועלדער, פעלדער, קרומע וועגן, צו 50 קילאמעטער א טאג.
כסדר האבן די דייטשן באמבארדירט די וועגן אין ווייסרוסלאנד. אזוי האבן
מיר זיך קוים דערשלעפט ביז קריטשעוו.
פון דארט האט מען שוין עוואקואירט די איינוווינער. אונדז, די פליטים,
האט מען אנגעפאקט ווי הערינג אין א פעסל, אין לעצטן פראכט-וואגאן פאר
בחמות. א מאנאט צייט אין וועג, כסדר האט מען באמבארדירט די באנען.
ענדע אויגוסט האט מען אונדז געבראכט קיין קאזאכסטאן, קוסטאנאייסקאיא
אבלאסט, פיארדארוסקי ראיאן, סאוואז טשיסטי טשענדאק.

שווער צו דערמאנען יענע צייטן. אונדז, יונגע מיידלעך, האט מען אוועקגעפירט 20 קילאמעטער פון סאוואז, אין א ווייטן הוטאר, ארבעטן אין פעלד. איך גיי זיך נישט אפשטעלן אויף אלע צרות, וואס כ'האב דארט איבערגעלעבט. די מיידלעך זיינען פון דארט אנטלאפן, איך האב מורא געהאט. דער בריגאדיר, א פארשיקטער אוקראינער, פלעגט אונדז כסדר שרעקן: "אטאדאם פאד סוד!" מען וועט אייך משפטן.

אין אפריל, 1942, בין איך געקומען קיין סיביר, סיעווערסק, געארבעט צוזאמען מיט די גראדנער מיידלעך אין א זאוואד, אין א צעך, ווו מען האט געמאכט האנטגראנאטן. קיין אוונט-שולע איז דארט נישט געווען און איך האב אזוי געוואלט זיך לערנען. כ'האב געבעטן די מיידלעך אפארבעטן פאר מיר 2 סמענס, כ'וועל זיי שפעטער פארטרעטן, געגאנגען אליין 60 קילאמעטער צו פוס דורך די טאיגא קיין סווערדלאווסק, אן דאקומענטן אויסגעהאלטן אלע עקזאמענס און געקומען קיין סווערדלאווסק. אין סווערדלאווסק געארבעט אין א זאוואד, ווו מען האט געמאכט טיילן צו עראפלאנען און געלערנט אין אן אוונט-שולע, איבערגעשפרונגען צוויי קלאסן. אין מאטעמאטיק בין איך געווען זייער גוט.

אין מיין עלנטקייט האב איך אנגעהויבן צו 15 יאר שרייבן לידער אין דער רוסישער שפראך. מייענע לידער פלעגט מען דרוקן אין די צייטונגען אויפן זאוואד, שפעטער אין אינסטיטוט, ווו כ'האב שטודירט נאך דער מלחמה. כ'האב פארענדיקט דעם אינסטיטוט אין יאר 1950. אין אינסטיטוט פלעג איך לערנען די גאנצע גרופע שרייבן זייער נאמען אויף דער טאוול אין יידיש. כ'האב נישט געטראכט, איך קען דערפאר גוט באצאלן אין יענע צייטן, 1948, יונג איז יונג. אלע האבן זיך אויסגעלערנט שרייבן זייער נאמען. ווען ס'איז געווען אן איבעררייס, פלעג איך זיי זינגען יידישע לידער און אלע רוסישע מיידלעך פלעגן אונטערזינגען.

נאכן פארענדיקן דעם אינסטיטוט האב איך געמוזט אפארבעטן אין פיערוואוראלסק, ווו מען פלעגט מאכן די קאטישעס, מען האט מיר נישט ערלויבט צו פארן מיט מיין מאן גלייך קיין אוקראינע, ווייל כ'האב חתונה געהאט אין סווערדלאווסק נאך דעם, ווי כ'האב אונטערגעשריבן, כ'וועל פארן ארבעטן, ווו מען וועט מיך שיקן, פאר דער לערע פלעגן מיר נישט צאלן. א יאר שפעטער בין איך געקומען קיין ראווני צו מיין מאן, געארבעט אין א רוסישער מיטל-שולע און אין א אוקראינישער, די לעצטע 16 יאר האב איך געארבעט אין א מעדיצינישער שולע און אין נאוועמבער, 1973, געקומען קיין מאנטרעאל, נאך 25 יאר אפזאג וויזאס, נאך געמוזט באצאלן פאר מיין דיפלאם אין יענע צייטן זעקס טויזנט אכט הונדערט רובל, דאס איז געווען א גרויסע סומע געלט, מיר האבן אליין אויספארקויפט און געקומען מיט צוויי וואליזקעס, און צוויי יונגע קינדער.

מער, ווי 20 יאר בין איך געווען אקטיוו ביי די רוסישע אימיגראנטן פון סאוועטן פארבאנד און אין יאר 1983 אנגעהויבן צו שרייבן יידישע לידער, ווען כ'האב דערהערט: דער צווייטער דור וועט דערמאנען דעם אויפשטאנד אין ווארשעווער געטא. עפעס האט זיך אין מיר א ריר געטאן, כ'האב א כאפ געטאן א שטיקל פאפיר און שנעל אנגעהויבן צו שרייבן: "איך בין נישט דער ערשטער דור און נישט דער צווייטער, איך בין דער דור, וואס לעבט נאך, נישט דער טויטער." א.א.וו. פון דעמאלט אן האט מיך שוין פארפאלגט דער יידישער ניגון פון מיין מאמען, די יידישע שפראך. 30 יאר שרייב איך שוין לידער און דערמאנונגען אין יידיש, כ'האב ארויסגעגעבן 10 ביכער, פאקטיש

11, דאס אכטע בוך, 605 זייטלעך, באשטייט פון צוויי טיילן, דאס צווייטע בוך הייסט: " דאס לעבן גייט אן ווייטער." איך שרייב יידיש אין אנדיינג פון מיין אומגעבראכטער משפחה און א סך מער, ווי 6 מיליאן אונדזערע טויערסטע און ליבסטע. מיט עטלעכע יאר צוריק האט ארויסגעטראגן אין מאנטרעאל א פראנצויזישער גלך דיובוא, ס'האט אים איינגעלאדן דוד אזריעלי. איך בין אויך דארט געווען. דער גלך האט דערציילט און באוויזן, אז ער מיט א גרופע וואלאנטירן האבן אנדעקט 850 קברים אין אוקראינער דערפער, ווו די דייטשן האבן דערשאסן קנאפע 2 מיליאן יידן. זיי האבן אויסגעגראבן די מסיים, דיובוא האט זיך געוואנדן אין אמעריקע צו רבנים, מען זאל זיי באערדיקן לויטן יידישן דין.

As a Holocaust survivor I was there when David Azrieli invited the French priest Dubua, who came to Ukraine to see where his grandfather was in exile, because he was against the fascists regime and he told him how the Germans were bringing all the time Jews and killing them in the villages. Priest Dubua spoke to old Ukrainian peasants and they showed him 850 places, where the Jews were killed, about 2 000 000 Jews. Recently the Germans finally let open the secret Hitler's archives. March 13, 2013, I read in the Jewish Journal in Miami an article: "THE NEW HOLOCAUST DISCOVERIES", I brought this article to Montreal and shared it with the group of Holocaust survivors.

More than 42,500 ghettos and concentration camps in Europe. It's taken more than 70 years to know the full facts. United States Holocaust Memorial Museum have just released documents about 42,500 Nazi ghettos and camps, 1,150 Jewish ghettos, 30,000 slave labor camps, 1000 prisoner of war camps, 500 brothels, filled with sex slaves and thousands of other camps, from 15 to 20 million people died. "Many people ignore or minimize the truth, the unspeakable crime of the 20th century," said Elie Wiesel.

איך שרייב א סך וועגן חורבן, אין יעדן בוך האב איך לידער, געווידמעט דעם חורבן. כ'וועל זיך אפשטעלן אויפן לעצטן בוך: "דער צוואנציקסטער יארהונדערט." דער נאמען פון בוך רעדט פאר זיך אליין. איך לייען די לידער: דער 20-סטער יארהונדערט, א זעמדעלע, מיין מאמע, ווילדע גראזן, געווידמעט מיין פריינד שרה פערשקא ע"ה, דער טאג פון זיג, א שמייכל, צו דינע 90 יאר, פאליא קאץ, דער פרילינג, א זעלטענער פויגל. איך שרייב אויך הומאר. אונדזער גרעסטער הומאריסט שלום עליכם פלעגט זאגן: "לאכן איז געזונט, לאכט!" אין די שווערסטע צייטן, אין די געטאס און אין די נאצישע טויט-לאגערן האבן הומאר און סאטירע נישט פארלאזן די יידן. ס'האט מיר דערציילט א ייד, וואס האט איבערגעלעבט די טויט לאגערן: "איינמאל ווינטער, אין די גרעסטע פרעסט, האבן זיי אריינגעשמוגלט אין באראק א ביסל קוילן און ביינאכט איינגעהייצט דעם אויוון. איז געקומען צולויפן אן סס-מאן און זיך צעשריען: "ווער האט דערלויבט איינצוהייצן דעם אויוון? פארוואס גייט א רויך פון קוימען?" ענטפערט שטיל דער ייד: "הער האבערסט, מיר האבן ניט איינגעהייצט דעם אויוון. דער אויוון האט היץ, ער איז קראנק." אפילו דער סס-מאן האט זיך צעלאכט און קיינעם ניט באשטראפט. דאס ביסעלע יידישע הומאר האט געראטעוועט די סיטואציע.

Winter, when it was very cold, some Jews steal a little coal and made fire at night in the barak. The SS-man run in the barak screaming: who gave you permission to make fire? The Jew said: "Herr Oberst, we didn't make fire, the oven is sick, it has fever." Even the SS-man started laughing. Jewish humor saved the situation. Nobody was punished.

איך וועל אייך פארלייענען עטלעכע פון מיינע הומאריסטישע לידער: די צונג, די שטאלצע גאנדז, בייגל דער בארימער. אלע לידער וועלן זיין געדרוקט צום סוף. איך פרוביר צו שרייבן א ביסעלע אין ענגליש אויך. כ'וועל פארלייענען נאך א יידיש ליד: "טרוים, פארלאז מיך נישט!"

א, זיסער טרוים, פארלאז מיך נישט!

לאמיר זיך נישט שיידן, זיסער טרוים
פון קינדער- יארן,
קוק נישט אויף מיין קאפ דעם גרויען,
כ'בין אין הארץ נישט אלט געווארן.
ס'טרוימט נאך אלץ מיין הארץ נאך
ליבשאפט, צארטע רויזן, גאלדן שטראלן,
נאך דער לאנקע, נאך דעם טייכל,
נאכן רויש פון וואסער-פאלן.
לאמיר זיך מיט דיר נישט שיידן,
לאמיר וואנדערן אין איינעם,
פון פארטאג ביז שפעט פארנאכט,
אין א וועלט פון פרייד און פראכט.
לאמיר שאפן א גן-עדן, נישט אין הימל,
אויף דער ערד,
לאמיר לעבן דא אין שלום,
וויפל עס איז אונדז באשערט.
נישט אין מורא, נישט אין פחד,
נישט אין שנאה, נישט אין האס,
לאמיר קיינמאל זיך נישט שיידן,
ליבשאפט פלאנצן אויף דער גאס.
טרוים, דו זאלסט מיך נישט פארלאזן,
אויסגיין וועל איך טרוים אן דיר,
ביסט מיין האפענונג, מיין חבר,
לעבן, שאפן העלפטו מיר.
איך וועל טרוים, זיך צארט באזינגען,
אין די הימלען וועט עס קלינגען.
זינגען וועט אפילו דער שטיין,
ווען מיין זון וועט שוין פארגיין.
זיסער טרוים, איך וועל נישט שטארבן,
לעבן וועט א טראפ פון מיר,
אין דיר, מיין טרוים, מיט דינע
וונדערבארע פארבן און אין מיינע לידער.

דעם 8-טן יוני, 2010, בין איך געווען געלאדן צוזאמען מיט 13 אנדערע וועטערעאנען פון דער צווייטער וועלט-מלחמה, אין מוניציפאליטעט פון מאנטרעאל, סיטי האל, ווו מען האט אונדז באגריסט און געדאנקט פאר מיטארבעטן מיט דער צייטונג: "גאלאס אבשציני" 15 יאר. ווער האט זיך דאס געקענט פארשטעלן, אין יענע שרעקלעכע מלחמה יארן, אז א מיידל פון גראדנער, וואס איז אדורך "קאלט און ווארעם", און מיט ניסים לעבן געבליבן, וועט מען בעטן אריינשרייבן איר נאמען אין "ערע בוך" פון

מאנטרעאל פאר איר בייטראג צו דער צייטונג "גאלאס אבשציני", נישט אין לאנד, ווו כ'בין געבוירן און אלעמען פארלוירן, ווו ס'האבן פון דור דורות געלעבט, געבויט און געשאפן מיין משפחה, מיין שטאם. א דאנק דיר, קאנאדע, א דאנק. האסט מיר געגעבן די מעגלעכקייט צו שאפן אין יידיש, ארויסגעבן 10 ביכער אין דער יידישער שפראך, זיך אויסלעבן, ווי א ייד, מיט ווירדע, מיט רעספעקט. 30 יאר שרייב איך שוין יידיש אין קאנאדע, א דאנק דיר, קאנאדע, א גרויסן דאנק.

Thank you Canada very much.

א, גראדנער ייד! הויבט זיך אויף פון די קברים, און גיט א קוק, ווי א גראדנער מיידל פון "טשארטקעס געסל", זיצט און שרייבט אריין איר נאמען אין "ערע- בוך" פון מאנטרעאל, נאך אזא חורבן, נאך אזויפיל ליידן, נאך אזויפיל איבערלעבונגען... ניין, אזא געליטן פאלק קען מען נישט אומברענגען. מיר הויבן זיך אויף ווידער און בויען און שאפן און אקערן און זייען. די רעשטלעך פון אונדזער פאלק, פון די טויט-לאגערן, די פארטיזאנען, די יידן פון די באעלטיגישן אין די לעכער, ווו ס'איז זיי געלונגען איבערצולעבן דעם חורבן, האבן מיט זייערע אייגענע, אויסגעמאטערטע הענט אויפגעבויט אן אייגן לאנד, פון שטיין און זאמד, א לאנד א פראכט, נישט פארשטערט זאלסטו אונדז ווערן. מען באוונדערט דאס לענדעלע אין דער גאנצער וועלט. וואלטן מיר דאס לענדעלע געהאט פאר דער מלחמה, וואלטן נישט אומגעקומען מער, ווי א דריטל פון אונדזער פאלק. א דאנק דיר, רבונן של עולם! האסט מיר געגעבן יארן, איך האב דערלעבט דאס צו זען. אם ישראל חי!

Thank you, God!

Спасибо вам всем, что пришли разделить мою радость. Merci. Refreshments are waiting for you.

לידער, וועלכע איך האב געלייענט אויף דער פרעזענטאציע:

זיי געגריסט, ירושלים! צוואנציקסטער יארהונדערט, א זעמדעלע, מיין מאמע, צו דייע 90 יאר זיי געגריסט, פאליא!
ווילדע גראזן, דער טאג פון זיג, געווידמעט שורה פערשקא ע"ה,
א שמייכל, פריילינג, א זעלטענער פויגל, די צונג, די שטאלצע
גאנדז, בייגל דער בארימער,

Shine, Sun, Shine!

Мечта моя, не покидай меня

О чем может мечтать поэтесса, представляющая читателям свою новую книгу? Пожалуй, о следующей книге.

Груня Кон пишет стихи на языке идиш уже более 30 лет. Презентация 10-й книги под названием «XX века» состоялась 25 июня в Еврейском центре. Было много приветствий и поздравлений. Конечно же, звучало много стихов. О нелегкой судьбе поэтессы и о трагической судьбе её народа. Но Груня своими неукротимым жизненным, ярким творчеством, несмотря ни на что, постоянно призывает: Будем жить! Будем жить!

А значит, будем жить! 11-ю книгу.

Мы с удовольствием присоединяемся к поздравлениям и публикуем стихотворение Груни Кон в авторизованном переводе с идиш Исаака Рукшина.

Релакция газеты
«Место встречи - Монреаль»
Фото Владимира Вандаковского

Дикая трава

Дикая трава! Пустое поле!
Неба свод прозрачен и высок.
Здесь безмолвно всё кричит от боли,
Каждой травки тонкий стебелёк.

Здесь одна огромная могила, -
Холопаста тяжкая беда, -
Только травы знают, как всё было,
Кто здесь похоронен и когда.

Чьи лежат здесь мамы, папы, дети.
Их вина лишь - идишская речё!
Люди всей земли, вы все в ответе,
Не смогли их жизни уберечь.

Деточки! Вы путь прошли кровавый.
Милые! Вы так хотели жить.
Реки крови протекли, и травы
Гуще поднялись, чтоб вас укрыть.

Как прекрасны были ваши лица.
В чём и перед кем была вина,
Что растёт трава через глазницы,
И над вами мрак и тишина.

На земле вас нет и всё иначе,
Ветра в поле траурный напев.
На дожди идут, а небо плачет,
Не громо гремят, грохочет гнев.

Воют жалко плакальщицы-вьюны
Долгою холодною зимой.
Здесь мои друзья, мои подруги,
Но не слышат слабый голос мой.

Покрывает скорбною вуалью
Их земля, накидкой травяной.
Не затанет временною далью,
Не ослепит памяти болью мой.

Память не померкла, не остыла,
Будто всё исполнилось вчера.
Безмянны братские могилы,
И над ними шестает ветер.

Не должно такое кануть в небыль
Или раствориться в пустоте.
Гнутся травинки-души в небо
Хрупкими ручонками детей.

Дикая трава! Пустое поле...

גרוניא קאָן
גרוניא קאָן

(514) 369-4494

5465 Queen Mary Rd., #310, Montreal H3X 1V5

Lccom@total.net

www.russianmontreal.co

БЫ

Эстера КУЗНЕЦОВА

Автор фразы, вынесенной мною в заголовок - человек, которого в нашей общине давно знают и любят, Груня Слуцкая-Кон - поэтесса и прозаик, переводчик, владеющая несколькими языками (идиш, русским, немецким, английским, французским, украинским, польским и чешским).

О родных, оставшихся в оккупированной Белоруссии, никаких сведений не было. И лишь после войны, побывав в родных краях, Груня Слуцкая узнала, что все они погибли. А где именно - неизвестно. Выяснила только, что увезли их в Освенцим, Майданек и Трельбику.

Я навестила край, где я росла,
Где первый шаг свой сделала несме-

ло,
Где так вкусна рассветная роса,
Где детство беззаботное летело.

И я попала будто в край чужой:
На месте дома, что стоял когда-то,
Глухой пустырь заросший лебедой,
И нет следа ни матери, ни брата.

Я начала соседей обходить,
Расспрашивать: что стало с род-
нею?

Как гибли все - не будем говорить.
Не только немцы мукам их виню.
Вот дом Степана, скрипка на стене...
Моя из детства!.. И оно ушло!

Заплакала, и в мертвой тишине
В ней каждая струна затрепетала...
(-Воспоминание, перевод с идиш Григория Финкеля)

Унесла вас, родные, черная сила,
И не знаю даже, где ваши могилы,
Куда мне камешек положить?
Кого спросить... Кого спросить...

Голос Общины

ЛЮДИ • СОБЫТИЯ • ФАКТЫ

24 июля - 7 августа 2013

«ДУША МОЯ РАДУЕТСЯ ВСЕМУ, ЧТО ЕСТЬ ХОРОШЕГО В МИРЕ»

Голос Общины

31 мая 2013

ПОЗДРАВЛЯЕМ

От имени Объединенной общины русскоговорящих евреев Квебека и редакции газеты «Голос Общины» поздравляем поэтессу, ветерана Второй мировой войны Груню Слуцкую-Кон с 30-летием её творческой деятельности и с выходом её 10-й книги «Двадцатый век».

Желаем дорогой Груне крепкого здоровья и долгих творческих лет! Мазел тов!

Спасибо Тебе, Боже, за все, за все:
За то, что я жива, что после столько
мук
Хожу свободно по земле,
И радостно мне на душе,
Что и сыта, что спас Ты меня от огня,
Жаловаться - грех, не смею.
Я дожила до глубоких лет,
Имее достойных звуков,
Увлекаются они Твоей наукой,
Идут по указанной Тобой дороге.
Благодарю Тебя, Господи!

И длился их счастливый союз 60 лет. Вырастили двух дочек, которые стали музыкантами. Одна из них сейчас живет в Израиле. Но в 2010-м Нухема не стало.

А на дворе опять весна,
Все цветет, поет, улыбается.
Жизнь продолжается.
Часто вижу я тебя во сне,
Молодого, живого,
Стоишь и ждешь меня.
Слышу тебе навестречу.
Открываю дверь - тебя уж нет...
Ищу тебе повсюду, зову - не нахожу.
Промолаю - страшно!
И слезы катятся невольно
На подушку, на кровать.
Их не сдержать.
Перед глазами - ты.
Все прожитые вместе годы
Делают радость и нежность.
Подругой верной я тебе была.
На душе так грустно, так одиноко...
Приди ко мне хотя бы во сне,
Хотя бы на мгновение ока.

В заключение, поблагодаря за внимание собравшихся, а также всех, кто помогал и продолжает помогать ей в создании и выпуске книг, что поддерживает ее в жизни и творчестве, писательница пригласила посмотреть фотосенд, посвященный жизненным пути ее и супруга Нухема Кон, и ответить устно, приготовленная к ней и организаторами встречи. Люди долго не расходились, вдовольно делясь впечатлениями и стремясь сфотографироваться с писательницей. Думается, желание людей запечатлеть себя на память рядом с таким человеком, как Груня Слуцкая-Кон, говорит о многом и дорогом стоит.

Grunia at the presentation of her book

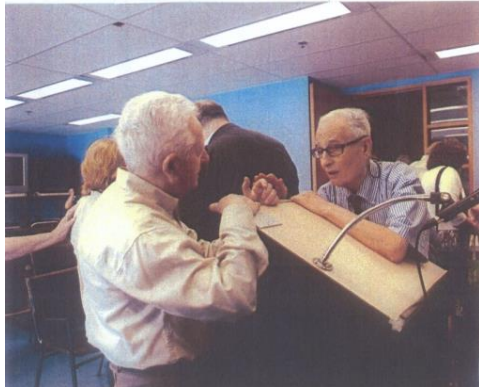
Grunia at the presentation of her book

Poula Katz, Grunia, Sheva and Chaya

Grunia and Boris Sela

Boris Sela (left) and Jack Wolofsky

**Grunia (left), Isaac Roukchine, Ella Bazlov,
June 25th, 2013**

Sholem Shtern Yiddish group

**Honorary Irwin Cotler, Minister of Justice of Canada
and Grunia Kohn. November 6, 2005.**

Grunia at the picture-stands

Grunia at the picture-stands.

Russian Poetry and Prose

МАМА

Мама, тебя уж нет давно,
А в памяти всё так свежо,
Так тепло становится от всех
Воспоминаний, так хорошо.
Какая ты была красивая,
Всеми любимая;
Как соловей ты песни пела,
Всё на свете ты умела:
И боль терпеть, и улыбаться,
Никто не мог с тобой сравняться.
Сколько выдержки было в тебе
И сколько силы -- не найдёшь такую
В целом мире!
Сиротой ты в десять лет осталась,
Потеряла маму, но не сломалась.
Своим трудом всего добилась.
Мне кажется, мама,
Я в тебя пошла.
Не баловала ты меня,
К труду с детства приучала.
Натура сильная, ты строгая была.
А вечером мне сказочки читала,
Нежно обнимала, целовала,
И под звуки твоих песен
Я так сладко засыпала.
Рано, как и ты, я сиротой осталась,
Но голос твой я никогда не забывала,
Воевала с судьбой и устояла.
Хотелось бы хоть на одно мгновенье
Увидеть милое твоё лицо -
И станет на душе так хорошо и так легко.
Услышать твою песню и всё бывшее:
И дом родной - там всё теперь чужое,
И я чужая стала.
Хочу лишь вспомнить, мама,
Как ты меня ласкала,
И сладость этих дней.

Я рада, что ты меня родила, вскормила,
Что мамой ты моей была.
Всё лучшее я от тебя впитала
И в память о тебе посеяла всё, что могла,
В правнуков твоих - двух соколов красивых,
Добрых и трудолюбивых, всеми любимых.
Не погас твой огонёк, мама,
Цепочкой тянутся твои посевы
Из поколения в поколение.
Ты стала путеводной мне звездой,
В душе и в сердце ты всегда со мной.

Спасибо, мама! Спасибо!

Ночь

Не люблю тебя, ночь,
Уходи прочь!
Не спится мне,
Устала я думать без конца.
Печально смотрит на меня луна:
“О чем ты думаешь, поэт?”
“Не скрою, скажу тебе, о чем.
За что так ненавидят мой народ?
За что?
Молчишь, не хочешь мне сказать?
Не знаешь? И я не знаю”.

Не люблю смотреть на черные тучи.
Напоминают мне они –
Сейчас будет проливной дождь –
Польется еврейская кровь,
Реки крови и реки слез.
Гудит вдали уж паровоз,
Газовые камеры готовы
Принять эшелон евреев новый.
На смерть тебя везут, мой народ,
Не знаешь даже, что тебя там ждет.
Сердце сжимается от боли
И от трагической еврейской доли.
А мир молчит. Лишь паровоз гудит,
Гудит. Вагоны быстро разгружают,
В газовые камеры народ мой загоняют,
отравляют, крики быстро замолкают.
За что народ мой убивают? За что?

Кому они мешают?
Осталось нас так мало на земле.
Опять война, летят ракеты,
Нет места нам на белом свете.
После двух тысяч лет,
После гонений, скитаний, Холокоста,
После такой страшной трагедии
евреи заимели свой клочок земли,
Маленький клочок пустыни,
И превратили этот клочок пустыни
в цветущий сад.

Опять разгорелась ненависть,
Опять народ мой убивают,
Во всем евреев обвиняют.
Пожар разгорелся по всей Европе,
А мир опять молчит.
За что ты, мир, так ненавидишь мой народ?
За что?
От многих недугов народ мой мир спасал,
А вы их в газовые камеры загоняли
и в пепел превращали.
Грабили еврейское добро,
Все у жертв своих пред смертью отнимали,
Голыми на смерть вы их гоняли,
А после смерти золото у них искали,
Золотые зубы вырывали, не уставали.
Какая ненависть!
Боже, дай мне силы!
Одной ногой стою уж я в могиле
И не пойму – за что так ненавидят мой народ?
За что?

Опомнитесь, вы, грешные рабы!
Вы временные гости на этой планете,
Как и мы.
А после смерти каждый из вас
Получит одинаковый удел земли.
Зачем народ мой убивать?
Зачем невинную кровь проливать?
Зачем???

Ночью, 15-го июля 2013г.

А Матоне

Перевод Исаака Рукшина с идиш
стихотворения Груни Слуцкой-Кон
в честь рождения у нее правнучки.

Ты прислал нам, Господь,
прибавленье в семью.
Дай мне слов, чтобы выразить
радость мою...
Я прабабушкой стала на старости
лет,
Свой оставила в жизни
немеркнущий след.
Изо всех я трудилась
отпущенных сил,
И Господь “а матоне”* меня
наградил.
Светлым именем – Сарра – её
нарекли,
Чтобы стала она украшеньем
земли.
Я всю жизнь свою честно и трудно
жила
И потомству большому дорогу
дала.
И храня маме-лошн, древнейший
язык,
Написала большое количество книг.
Ты прочтёшь их когда-то, о сложном пути,
Что по- жизни пришлось твоим
предкам пройти.
Я люблюсь тобою лишь издалека,
Мне принёс Интернет твои фото пока,
Но надеюсь, что скоро придут времена,
Испытаю я радость и счастье без дна.
Я приеду и стану малютку ласкать,
Твои звёздочки-глазки смогу целовать,
Ощутить на себе милых ручек тепло,
Помогу покататься взобраться в седло.
Помню, в детстве далёком как
навилось мне
На игрушечном детском кататься коне.

Столько лет пробежало, но помню с
тех пор,
Ту волшебную скорость,
Манящий простор.
Я надеюсь, что, гены мои сохранив,
Ты полюбишь влекущей дороги
мотив.
Гей, лошадка! Скачи и вези в
добрый путь!
Ведь в дорогу пускаться не
страшно ничуть,
Если рядом родные, большая
семья...
Нет прабабушки в мире
счастливей, чем я!
‘Нахес’*, ‘мазел’* унд
‘брохес’* желаем тебе,
Пусть идут они рядом в еврейской
судьбе.
Будь любима, родная, всегда и
везде,
Охраняема доброю дружбой
людей.

ПРИМЕЧАНИЯ:

А матоне – (евр.- награда)
Нахес – (евр. - радость)
Мазел – (евр.- счастье)
Брохес – (евр.- благословение)

Весна пришла

Пришла весна- веселая, нарядная,
Красивая, всеми любимая.
Увидела весна девушку у плетня,
Грустную, печальную, и удивилась:
"Почему столько грусти на твоём лице?
Почему не слышно задушевной песни?
Почему в глазах твоих печаль?
Почему безмолвно смотришь вдаль?
Сердце девичье любовью не согрето?
Может быть, влюбилась без ответа?
Не горюй, не грусти,
Весна пришла! Весна пришла!
Вокруг такая красота.
Посмотри в окно! Все зацвело.
Я, королева – весна,
Приветствую тебя.
Окружила я зеленью дома,
Всех обогрела, сады в цвету.
Прогнала я грусть и печаль,
Не смотри печально вдаль.
Будем веселиться! Музыка, играй!
Звените, колокольчики, звените,
На праздник весны всех зовите.
Радость-то какая, всех вас обнимаю.
Пришла я сюда издалека,
Щедрые дары вам принесла,
Весна- пора любви.
Выпьем, друзья!
За мир, за счастье, за любовь!
Пейте сладкое вино,
Всех вас угощаю.
Разве можно унывать,
Когда вокруг такая благодать?
В моем царстве царит радость и веселье,
Королева-весна любит мир.
Пусть песни звучат в эфир!
Желаю всем радости и счастья.
Улыбаются вам мои цветы,
Согревают вас золотые лучи,
Лучи весны, лучи любви.
Спокойной ночи желает всем луна,
Мирно спите до утра,
Охраняет вас весна.
"Какая тишина, - шепчет весна, -
Какая благодать!"

Апрель 2014г.

Воспоминания о первой любви

Я тебя увидела впервые,
И сама не знаю, почему
Сердце чаще так забилося,
Да и ты глаз не спускал с меня.

И вокруг я ничего уже не замечала,
И казалось, все это во сне –
Ты в любви признался мне,
И я поверила тебе.

Три года мы с тобой встречались,
Ходили на концерты и в кино,
Стихи тебе я посвящала,
И было нам вдвоем так хорошо.

Все женихом моим тебя считали,
И ты не отрицал,
Минуты встречи ждал.
И мы решили пожениться,
Как только сдам экзамены
И получу диплом.

Могла ли я себе представить,
Что судьба готовит мне сюрприз иной,
Неожиданный такой?
“Нет больше у тебя ни жениха, ни друга“, -
Шепнула с болью мне подруга.
Вот это да! Ошарашил он меня!

Дороги наши разошлись.
Как трудно в жизни выбрать
лишь одну дорогу и по одной
шагать, не сворачивать
ни налево, ни направо.
Как много неожиданной печали, боли!
Опомнился ты слишком поздно,
Вся жизнь твоя тревожно покатилась вниз.
Теперь преследуешь меня, зовешь:

“Не уходи, постой, дай объясниться!
Я виноват, прости, и я обманут,
Не только ты. Без тебя мне жизни нет,
Я так страдаю! Она меня в дом заманила,
Попросила что-то ей помочь, напоила.
Я опьянел, не помню, что со мной случилось.
Не суди меня ты слишком строго,
Стою перед тобой, как перед Богом,
И душу наболевшую свою я изливаю.
Вернись ко мне, умоляю, прости,
Во имя нашей первой любви.
В жизни все бывает, случается,
Конь и на четырех ногах спотыкается”.

Мне больно было слушать исповедь его,
Я в глубине души сама страдала,
Но мстить сопернице своей не стала ---
Нет хитрости и подлости во мне.

Ты сам разрушил счастье наше,
Наказал ты сам себя,
Заплатила дорого и я:
Боль глубокая осталась.
“Счастье было так возможно,
Так близко” --- не суждено...

Никогда я никого так не любила,
И за что, сама я не пойму.
Не большой красавец, лишь глаза живые,
Умный был, талантливый и мил,
С ним было интересно и легко.

Мы так нежно друг друга любили,
Никогда не грешили, знает Бог.
Понимали друг друга без слов,
Распутства мы не знали,
Любовь и скромность нас украшали.

У каждого свои воспоминания,
Свои страдания, своя любовь.
Первую любовь вспоминаешь
Вновь и вновь. Она не забывается...

Март 2011г.

Поздняя весна

Не расцвела еще сирень
Под моим окошком,
Не дала возможность мне
Понезиться немножко.

А дождик моет тротуар,
Встречать все рады гостя.
Бабулька ставит самовар
И пироги с картошкой.

"Заходи, весна, скорей!"--
Приглашает соловей.
Соскучились все по весне:
"Привет тебе, привет!"

И зацвела сирень,
Кругом весной запахло.
"Пой песни, соловей!
Будет всем нам веселей".

"Подпевать мы будем хором,
Согласились мухоморы. --
Как хорошо, что ты пришла,
Всех согрела, обняла".

Оживает вся природа
В это время года.
И от радости пчела
Унеслась за медом.

Шум устроили лягушки,
Выскочили из избушки.
Прибежала кенгуру,
Стало весело в лесу.

Лев собрал своих друзей,
Напоил он всех зверей.
Радость-то какая, праздник-то какой!
Посмотри, родная, как тебя встречают!

"Спасибо тебе, весна,
Не забыла ты меня".
Улыбается весна:
"Рада я, что к вам пришла."

14.02.2013

Я люблю

Я люблю все красивое,
Я люблю все правдивое:
И летние вечера, и золотую осень,
И снега.
Не люблю дожди и вьюги,
Не люблю, когда при детях ссорятся супруги,
Не люблю людей ленивых,
Не люблю друзей фальшивых.
Хочу, чтоб солнышко почаще нас ласкало,
Чтоб радость нас и счастье окружали,
И песня задушевная звучала,
Чтоб голова творить не уставала,
Чтоб чувства нежные меня не покидали,
А седина любить и радоваться жизнью не мешала.
Хочу до конца наслаждаться красотой,
Делить все хорошее с тобой.
Не вспоминать былое, не стоит --
К чему?
Не сбылась твоя мечта, --
Ты не одна...
Весна и лето пролетели,
На пороге осень и зима,
Жизнь дается нам одна.
Выбирай сама: жить, любить
Иль одиноко грустить, вспоминать былое,
Рыдать, сама себе жизнь отравлять.
Нет!
Я люблю все красивое, правдивое:
И летние вечера, и осень золотую, и снега,
И наслаждаться буду красками заката
до конца.
Былому нет возврата...

Август 4 2013г.

Кемпу посвящается

Какая красота! Вокруг тишина,
Травка дремлет, солнышко ласково греет,
Травку будить не смеет.
Летний ветерок никому не мешает,
Мужчины в шахматы играют.
Вечер близится, вдали песня слышится,
Нежная такая, за душу берет.
Кто поет, не знаю, слов не понимаю,
И неважно, кто вдали поет.
Песня нас насторожила,
Песня эта нас пленила.
И теплится в душе надежда,
И дорого тебе это мгновение,
И эта тишина, и летний ветерок,
И песня душевная, и все вокруг,
И кажется, все это сладкий сон,
Субботний вечер близится и задает свой тон.
Какая благодать здесь отдыхать,
Со всеми вместе Шабес отмечать,
Традиции своего народа не забывать.
Гут Шабес вам, гут Шабес!

2 августа 2013г.

Люблю тебя (перевод с английского)

Я люблю тебя, когда ты улыбаешься,
Я люблю тебя, когда в глазах твоих
слезинка появляется,
Когда ты меня обнимаешь, целуешь,
Ласкаешь и смотришь нежно мне в глаза.
Я все на свете забываю
И вижу лишь тебя, одну тебя.
Я люблю тебя с каждым днем все сильнее,
С каждым днем ты мне милей.
Сам не пойму, за что? Почему?
Не спрашивай меня, не скажу.
Но знаю: люблю тебя, лишь тебя,
Да, люблю!
Ноябрь 2013г.

Юность моя

Груня Слуцкая-Кон

Авторизованный перевод с идиш
Исаака Рукшина

Милая юность! Юность моя,
В дальние ты ускользнула края.
Так я скучаю сейчас по тебе...
Вихрем в моей пролетела судьбе.
Часто во сне, а порой наяву
По твоему я грущу волшебству,
Свет и тепло вспоминая,
Юность моя дорогая!
Может быть, грешной душою томлюсь,
Что никогда я к тебе не вернусь!?
Только душа молодая
Помнит цветение мая.
Лик твой прекрасный растаял вдали
На перепутьях родимой земли,
Ты потерялась, отстала в пути,
И нам друг друга уже не найти.
Спутником будет тебе молодёжь,
Ты с нею новой дорогой пойдёшь.
Знаю, путь будет и прям, и высок...
Я же, как в самом соку стебелёк,
Завистью срезан, как взмахом ножа,
Буду в крови одиноко лежать.
Только никто не услышит мой плач
И не узнает моих незадач,
И не узнает страданий моих,
Я в одиночку избавлюсь от них.
Встану! И новых исполнена сил,
/Сильною волей Господь наделил/
Двинусь вперёд! Я живая! Я здесь!
Передо мной мир распахнутый весь!
Слышу ребёнка залиvistый смех,
Солнышко вижу, что светит для всех.
Слушаю ветра весёлый напев,
Что он поёт, непогоду презрев.
Вижу цветок в нереальной красе.
Добрые люди вокруг /жаль не все!/.
Кажется мне, что я вновь молода,
Стала постарше чуть-чуть - не беда.
Не постарела я, юность, не верь.

Я для тебя приоткрытую дверь
Всё же держу! И прошу, не забудь
В мыслях и строчках ко мне заглянуть.
Вижу вокруг всё я в светлых тонах.
Знаю, перо не напрасно в руках.
Счастье – твержу я опять и опять -
Жить и творить, и шагать, не стоять.

Воспоминание о войне

Я- песчиночка, крупинка маленькая,
На земле одна осталась,
Я- веточка, отломлена от своего ствола,
Но все еще жива,
Травинка слабенькая я,
Детских слез немало повидала,
Наглotalась,
Слезинки детские я травкой вытирала.
Я - яма глубокая, широкая,
Ко мне живыми деточек бросали,
Злодеи Бога не побоялись,
Полтора миллиона детей набросали.
Детки в крови собственной купались,
Кричали, плакали, задыхались и замолкали.
Сколько крови детской пролито,
Сколько невинной крови,
Реки крови в море потекли.
Покраснело море, заплакало от боли, от печали.
Я - море, и реки крови – свидетели,
Сам Бог судить вас будет, палачи.
Не скроетесь вы на земле,
Ни под землей,
Ни в яме глубокой, широкой.
Гореть вам в огне
На той земле,
Где пролили вы столько крови.
Не примет вас земля, палачи,
Нет места вам на всей нашей планете,
За кровь детей невинных вы в ответе.

8-го мая 2014г.

День Победы

Я жизнь нелегкую познала
В те далекие, грозные годы,
Чувствительна я от природы.
Родных всех унесла война,
Осталась я одинешенька - одна.
Я начала писать стихи,
Они мне помогли с судьбой бороться,
Учиться, чего-то в жизни добиться.
Что заставило вас, палачи,
Кровь невинную проливать?
Умирать и гибнуть на чужой земле,
Уничтожать все на своем пути в огне?
Какая дьявольская сила
Заставила вас загонять людей
Живьем в могилы и убивать,
День и ночь стрелять, стрелять!
Вы Бога не боялись,
Ни суда, ни следствия.
И ваши мамы ждали сыновей,
Да не дождались.
Узнали и они боль утраты,
Гибли вы, незваные гости
На чужой земле.
Кто яму другому копает,
Сам в нее попадает.
Лишили вы и радости меня --
От ваших подлых, грязных рук
Погибла вся моя семья.
Не дожили вы, палачи, до дня Победы,
Я дождалась, встретила я
этот долгожданный день.
Горячие девичьи слезы
Из моих глаз потекли.
Где вы, родные мои? Куда мне идти?
Нет дома у меня, нет моей семьи!
Не забыть мне тебя,
Месяц май, день весны.
Кругом цветут цветы,
А я не знаю, где моих родных могилы,
Куда пойти и поклониться мне
Их праху и положить от слез
Горячих потемневшие цветы?

Какой ценой досталась нам Победа?
Реки крови пролиты,
И плачут наши матери и жены,
И дети, что остались без отца.
Вот что ты наделала война --
Лишила нас самых дорогих
Людей на свете.
За что? Ради чего?
Кому она нужна была, война?
Опомнитесь вы, люди!
Нет победителей в войне!
Победа стоит много жертв
И много крови.
Гибнут наши дорогие сыновья,
мужья, отцы и деды.
Да будет мир на всей земле!
Берегите мир, народы!
Берегите мир!

ПОБЕДА --- ты радость и слезы,
Ты смесь — счастья и горя,
Ты -- боль утраты.
Не забыть нам этой даты —
Девятое мая, 1945 год!
Честь и слава вам, русские солдаты,
и всем, кто боролся за мир!

Май 2014г.

Слева Др. Ида Глезер, Груня и Нухем Кон,
Др. Наум и Мира Фрейман,
в очках слева- Арон Тузман.

Приём в Генконсульстве России по случаю Дня Победы

Le Consul Général de la Fédération de Russie à Montréal
Monsieur Yuri V. Bedzhanyan
prie

уважаемую Г.Я.Кон

de lui faire l'honneur d'assister

принять приглашение на приём, который состоится

le 8 мая 2014 года à 17.00-19.00 heures

R.S.V.P.
(514) 843-5901 ou
consulat_mtl@bellnet.ca

3685, Avenue du Musée
Montréal, Québec
Veuillez présenter ce carton à l'entrée

День Победы в Русском консульстве, 2010.

Жена Генерального консула А. Исакова.

День Победы

“70 лет прошло со дня Великой Победы в Отечественной войне. И мы, Нухем Кон и я, его жена, Груня Слуцкая-Кон, внесли свою лепту в эту Победу. Н. Кон был партизаном-разведчиком, связным легендарного разведчика Николая Ивановича Кузнецова. Он до конца своих дней жил воспоминаниями о войне, особенно о Герое Советского Союза Николае Ивановиче Кузнецове. Я трудилась в Сибири и на Урале, работала на заводе в военном цеху. И молодые девушки старались – все для фронта! Все для Победы! Жаль, что Н. Кон не дожил до этого дня. С днем Победы в Великой Отечественной войне поздравил всех ветеранов Монреаля Генеральный консул Российской Федерации, Ю. В. БЕДЖАНИЯН и вручил им медали “70 лет Победы”.

Вручение медали
Груне Слуцкой-Кон

Вручение медали Сергею
Сафарову

Груня Слуцкая-Кон

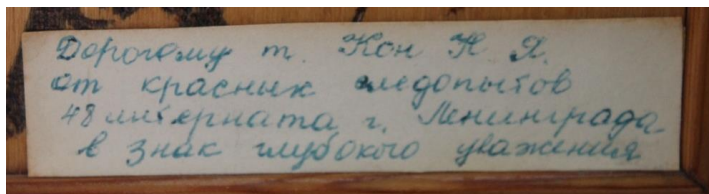
Сергей Сафаров, Груня Кон,
И. Рукшин, стоит Виолетта.

Празднование Дня Победы
у Виолетты в кафе 9 мая 2015г.

**Герой Советского Союза Николай Иванович Кузнецов.
Подарок Н. Кону от следопытов 48 интерната Ленинграда.**

**Груня Слуцкая-Кон (слева) Нухем Кон (справа)
и его награды.
День Победы у Груни Слуцкой-Кон дома.
8 мая 2015 Монреаль, Квебек, Канада.**

Уважаемому мамини Сувишину
портитизану Януу Якувлевну
Вз боевх друзе портитизан Фомини
Олександровича и Ульяна Олександровича
26/5 1990 року м.дуцик Олександр

Le Consul Général de la Fédération de Russie à Montréal
Monsieur Yuri V. Bedzhanyan
prie

уважаемую Гранию Якувлевну Кон

de lui faire l'honneur d'assister à une réception
на прием в ознаменование 70-й годовщины Победы
в Великой Отечественной войне

8 мая 2015 года à 17.00-19.00 heures

R.S.V.P.
(514) 843-5901 ou
consulat_mtl@bellnet.ca

3685, Avenue du Musée
Montréal, Québec
Veuillez présenter cette invitation à l'entrée

„70 ЛЕТ ПОБЕДЫ
В ВЕЛИКОЙ ОТЕЧЕСТВЕННОЙ ВОЙНЕ
1941 – 1945 гг.“

А № 0327679

Кон

Груня

Якувлевна

Указом
Президента Российской Федерации
от 21 декабря 2013 г.
награжден(а) юбилейной медалью

„70 ЛЕТ ПОБЕДЫ
В ВЕЛИКОЙ ОТЕЧЕСТВЕННОЙ
ВОЙНЕ 1941 – 1945 гг.“

От имени
Президента Российской Федерации
медаль вручена

8 мая 2015 г.

Генконсул России в Монреале

Ю.Белжанин

СВЕТИТ СОЛНЦЕ, ДА НЕ ГРЕЕТ

Светит солнце, да не греет,
И холодный ветер веет.
Под ногами снег трещит,
А в избе огонь горит.
Колыбельку мать колышет:
Спи, сыночек, Бог услышит
Тихие мои молитвы.
Твой отец вернется с битвы.
Колыхала и не знала:
Не вернулся он из боя.
А ты, моя кровиночка,
Остался сиротою...
Март 1984г.

Осень

Смесью серебра и злата
Осень в комнату глядится,
С нею призраком лохматым
Старость тихая стучится.
На лице моем морщины,
И глаза полны печали.
В волосы вплелись седины,
Краски с губ моих слиняли.
Не к концу ль мой путь подходит?
Не звезда ль моя погасла?
Кто у двери моей бродит?
Из лампы выпил масло?
Ты зачем по свету бродишь
От заката до заката?
Ты зачем людей уводишь
В мир, откуда нет возврата?
Ты злодейка, вор, грабитель,
Луч последний погасила.
Ты надежд моих губитель,
Ты мечты мои убила.
Осень серебром и златом
В мою комнату глядится,
Это призраком лохматым
Старость серая стучится.
Холодеет. Зябнут руки,
Пробирает дрожь и вялость.

Все по жизненной науке:
Нет, не призрак это – старость.
Перевод с идиш Григория Финкеля.
1997

Нежный цветок и грубый сапог

Она была нежна, свежа,
Благоухала издалека.
Все ею любовались,
Вниманием окружали.
Детишки ее обнимали,
Целовали, а она дарила
им сердечное тепло,
Песни с ними пела,
Развлекала деток, как умела.
И слава разнеслась о ней
По всей округе.
А красавицы дружок
Был грубый сапог,
Топтал нежный цветок
Сапогом своим, как мог.
Возненавидела его вся округа:
“Уходи отсюда поскорей,
Пасти тебе, грубиян, свиней.
Не достоин ты красы такой,
В прислуги поищи себе другую”.
Зачем тебе, милая, грубый сапог?
Не пускай ты его на порог!
Погубит он тебя, погубит,
Он тебя не любит!”
Не послушала красавица людей,
Пропустила все мимо ушей.
Красота ее скоро завяла,
На цветочек нежный
Похожей не стала.
“Ой вей! Ой вей!
Зачем грубиян был нужен ей?” --
Причитала тетя Маша.
“Ну и глупая была,
За принца приняла козла”, --
Сказала лиса.
“Да, да, да”, --
Подтвердила коза.

“Молодо – зелено.
Что с этой красоткой стало?
Не похожа на себя,
Куда девалась ее краса?”
Критиков нашлось немало.
А красотка недоумевала:
“Лишь недавно красотой моей
Все любовались.
Отцвела я, отцвела,
На все своя пора,
Насмехаться надо мной не надо”.
Молодость быстро проходит,
Как и весна.
Меняется наша природа,
Меняется и человек.
У каждого свой век,
Вечного нет ничего...

Апрель 24 2013г.

Осень

Осень наступила, близится зима,
Холода, морозы и снега.
Грусть они наводят, хочется тепла.
Солнышко не греет, скрылось далеко,
Ветры лишь бушуют и стучат в окно.
Дни короче стали, ночи так страшны,
Тревожные такие, мучают они.
И тебе не спится, в постели не лежится,
Встаешь усталая и ждешь утра.
Ты в комнате одна,
Не покидает грусть тебя.
Берешься за перо, стараешься --
Стих не получается.
Гонишь от себя печаль:
“Убирайся, мою душу не жаль!”
Печаль не отступает.
Надо мной лишь насмехается:
“Мириться надо со своей судьбой,
В жизни все бывает...”

2013г.

Дикая Трава

Груня Слуцкая-Кон

Авторизованный перевод с идиш

Исаака Рукшина

Дикая трава! Пустое поле!
Неба свод прозрачен и высок.
Здесь безмолвно все кричит от боли,
Каждой травки тонкий стебелек.

Здесь одна огромная могила --
Холокоста тяжкая беда,--
Только травы знают, как все было,
Кто здесь похоронен и когда.

Чьи лежат здесь мамы, папы, дети,
Их вина лишь – идишская речь!
Люди всей земли, вы все в ответе:
Не смогли их жизни уберечь.

Деточки! Вы путь прошли кровавый.
Милые! Вы так хотели жить.
Реки крови протекли, и травы
Гуще поднялись, чтоб вас укрыть.

Как прекрасны были ваши лица!
В чем и перед кем была вина,
Что растет трава через глазницы,
И над вами мрак и тишина?

На земле вас нет, и все иначе,
Ветра в поле траурный напев.
Не дожди идут, а небо плачет,
Не грома гремят - грохочет гнев.

Воют жалко плакальщицы-вьюги
Долгою холодной зимой.
Здесь мои друзья, мои подруги,
Но не слышат слабый голос мой.

Покрывает скорбною вуалью
Их земля накидкой травяной.
Не затянет временную далью,
Не осилит памяти больной .

Память не померкла, не остыла,
Будто все исполнилось вчера.
Безымянны братские могилы,
И над ними шелестят ветра.

Не должно такое кануть в небыль
И не раствориться в пустоте.
Тянутся травинки-души в небо
Хрупкими ручонками детей.

Дикая трава! Пустое поле...

Памяти Нухема Кона

На открытие памятника Нухему Кону,
партизану-подпольщику, связному
легендарного Николая Кузнецова

Груня Слуцкая-Кон

Авторизованный перевод Исаака Рукшина

ПОСВЯЩАЮ

моему мужу Нухему Кону

Цуманский лес опять зелёный,
Величьем радуя своим,
Листочком каждым, каждой кроной
Своим друзьям слагает гимн.
Цуманский лес гудит тревожно,
Ты в нём оставил скорбный след.
Поверить в это невозможно:
Героя с нами больше нет!
Весна сгоняет снег с пригорков,
На них проклюнулась трава.
Всё вспоминать настолько горько,
Что говорить могу едва.
Безмерно трудно говорить о том, -
Попавши к немцам, всё перенесли.
И в ночь перед расстрелом вы вдвоём
Решётки разломали и ушли.
Стреляли немцы вслед, срывая злость.
Ты раненый, но всё-таки сбежал,
А другу твоему не удалось.

Вас разделила смертная межа.
А ты упал в лесу, лишившись сил,
Родной Цуманский лес тебя укрыл
И выходил, и раны залечил.
И омывался ты живой росой,
И пил её целительный бальзам,
И встал, идти готовый снова в бой,
В подмогу боевым своим друзьям.
Ты снова стал в неколебимый строй,
Воюющих за жизнь, свободу, честь.
Народный мститель, партизан, герой,
Несущий в сердце пламенную месть.
Когда-то на глаза попало мне
(Как истины правдивы и просты):
“ Разведчик стоит армий на войне!”
И это, Нухем, о таких, как ты!
Рассказывать о подвигах своих
Ты не любил, следы скрывая ран.
Узнала много позже я о них
За праздничным столом от партизан,
С которыми ты хлеб делил и кров,
С которыми прошёл и Крым, и Рим.
Среди друзей, отчаянных голов,
Ты был своим, надёжен и любим.
Я часто вижу, словно наяву,
Приходишь ты живым ко мне во сне.
Ты так любил зелёную траву
И так любил в лесу купаться в ней.
Ты выжил, ты дошёл, ты победил,
Ты вырастил прекрасных дочерей
И корни на земле своей пустил.
С тобою верно я по жизни шла,
Жаль, что она не вечна. Пробыл час.
С тобой проститься внуков привела...
Ты в памяти останешься у нас.
Я расскажу им про твои дела.
Они ведь стали лучшей из наград,
Что скромно жизнь тебе преподнесла.
Ты в небесах спокоен, Нухем, будь
И покорись, как водится, судьбе.
Как камень, что пушинкой лёг на грудь,
Крепка любовь и память о тебе.
Когда смотрю на звёздный небосклон,-
Бывает неуютно на Земле,-
Мне звёздочкой мерцает Нухем Кон...
И на душе становится теплей.

Тишрей 12, 5771 (20 сентября 2010).

Новый год

Каким прекрасным был бы мир,
Пойми соперники друг друга.
Одна любовь заполнила б эфир,
И нежная жена ждала бы верного супруга.
Семья бы крепостью была непобедимой,
Где царствует согласие и любовь,
И нежные слова, произнесенные родимой,
Ласкали б, грели б лучше дорогих мехов.
Не плакали б покинутые дети
Бессонными ночами напролет,
И не звучали б грустно сказки эти,
Настало время Богу дать отчет.
За все, за все, за тяжкие грехи,
Одумайтесь, вы, грешные рабы.
Жизнь коротка, и я, и ты, и мы
В гостях все на земле, увы...
Друзья! Налейте полные бокалы!
За Новый год, за счастье и за мир!
В отставку подавайте, генералы,
Мы воевать устали, да будет пир!
Пусть светит солнце, пусть ласкает взор
И нам, и вам, и всем.
Без лишних слов, мы – победим!
За веру! За надежду! За любовь!
С Новым годом, друзья!
С новым счастьем! До дна!

Декабрь 1983г.

ПТЕНЦЫ

**Выросли мои птенцы –
Внуки дорогие,
Встали на ноги они,
Попрощались и ушли.
Улетели далеко,
Редко прилетают,
А родная "Ма "с бабушкой
Так по ним скучают.
Увидеть хочется их вновь,
Обнять, поцеловать,
По-матерински соколов
К груди своей прижать.
Недолго в гнездышке птенцы
Под крылышком у мамы грелись.
Налюбоваться ими не успели,
Быстро выросли и улетели.
Летите, соколы, летите!
Счастливой вам дороги.
Не забывайте дом родной,
Где вас растили, учили, любили.
Прилетайте, соколы, почаще,
Навещайте нас.
Прилетайте в дом родной,
Не забывайте нас,
Не забывайте нас!
Ждем!**

26. 10. 2013г.

Жизнь

Жизнь, ты прекрасна!
Таинственна и разнообразна.
Приветливая и ядовитая,
Ты манишь к себе,
Полная любви и ненависти,
Радости и печали,
Успехов и разочарований,
Удач и неудач,
Вдохновений и огорчений,
Наслаждений и мести,
Редкой красоты и уродства.
Ты полна доброты и жестокости,
Благородства и зависти,
Дружбы и вражды,
Щедлости и жадности, ненасытности,
Пороков всех не перечесать.
Я в жизни многое повидала,
Испытала и узнала.
Жизнь на одном месте не стоит,
Она меняется, как времена года.
Молодость полна надежды,
Ждешь своей весны, пора любви,
Чувствуешь свою силу, свою красоту.
На тебя обращают внимание,
Приглашают, развлекают.
Ты трудишься, стараешься,
Чего-то добиваешься,
Мечтаешь, мечтаешь,
Чего-то ждешь. Не замечаешь,
Как годы уходят.
Незаметно пролетели твои весна и лето,
Красота твоя уже не та,
Не привлекает, как когда-то.
Все реже в гости тебя приглашают,
Забывают.

И осень твоя движется к концу,
Листья пожелтели и падают ,
Мертвые, на землю.
Закон природы – ушли молодые годы.
Ветер по степи гуляет,
Песни грустные, прощальные напевает.
Зима уж на пороге,
Медведи прячутся в берлоге.
Лишь ты одна не замечаешь –
Молодость твоя давно ушла, улетела.
А ты еще чего-то ждешь,
Трудишься, как пчелка,
Никак ты не поймешь --
Годы молодые не вернешь.
“Так быстро улетели?” - “ Да!”
Скажу вам искренне, друзья,
И откровенно, поверьте,
Я не заметила совсем,
Когда и как они ушли,
Не попрощались даже со мной,
Так они спешили.
Не чувствую я вовсе старость,
Душой и сердцем я молода.
Я жизнь люблю со всеми радостями
И невзгодами, оптимист я от природы.
Не жалею я на свою судьбу,
Улыбаюсь солнцу и с дождиком дружу,
Лишь холода я не люблю.
Зачем нам думать о зиме?
Сейчас хорошая погода, тепло,
Вокруг меня все цветет, какая благодать!
На душе так весело, так хорошо.
Сегодня – суббота, день святой.
Спасибо Тебе, Боже.
Наслаждаюсь Твоим творением,
Грешить нельзя!
День отдыха сегодня, не труда...

2014г.

Подводя итог своей долгой жизни, задаю сама себе
вопрос и сама себе же отвечаю: “Не жалею!”

Не жалею!

Нет напрасно прожитых дней -- не жалею!

Нет преданных нынче друзей --не жалею!

Ты их имела.

На твоём пути осталось мало солнечных дней,

не жалею! Их было достаточно.

Нет того, кто так сильно любил и боль глубокую
причинил -- не жалею! Значит, не было суждено.

Осталось много могил тех друзей, кто искренне тебя
любили, ценили и гордились тобою, в трудный час
вдохновляли, радовались каждой твоей удаче,
ничего не требуя взамен. Нет напрасно прожитых дней --
не жалею!

Ты испытала в жизни свет и тьму,

добро и зло, холод и тепло,

удачи и неудачи, голод и наслаждение.

Редко душу наболевшую мою ты согревал, Урал.

Но были и счастливые мгновенья, которые забыть я не
могу.

Я отдала бы все за эти редкие мгновенья -- так глубоко
остались они в памяти моей.

Одинокая, голодная, холодная девочка
неожиданно попала в Свердловский оперный театр,
впервые услышала оперу “Кармен“. Музыка усилила мое
воображение, какое исполнение!

И я забыла, что далеко отсюда идет война

и гибнут люди, вестей от близких нет,

а голод под ложечкой сосет, от холода колени посинели.

Забыла обо всем в это мгновение.

Зима холодная была, шел 1943 год. Спасибо тебе, Урал.

Ты испытала зависть и уважение,

ненависть (не знаю, за что) и изумление,

любовь спонтанную до гроба. Твоей руки добивались
многие, но бросить все на полпути, не достигнув своей
цели, ты не решилась.

Была ты честной и правдивой, хорошо училась,

трудились, тянулась к свету, к знаниям,

всего добились своим трудом, достигла своей цели--

была одной из лучших студентов - какое удовлетворение!

В таких тяжелых условиях закончила институт,
получила диплом -- незабываемое мгновение.
Спасибо тебе, библиотека Белинского:
Сколько знаний я в твоих стенах приобрела!
Уральские музеи научили меня видеть и ценить красоту.
Всем, что есть лучшего во мне, я обязана тебе, Урал.
Неважно, во что я была одета, сколько голодала, мерзла и
страдала. Достигнутым душа моя была согрета,
материальной выгоды я не искала.
Ты двери к знаниям мне открыл, Урал, к свету.
Ночами я читала, я многое узнала.
Суровый ты, Урал. Ты десять трудных лет испытывал
меня и закалял. Я выжила, я устояла.
Я по жизни нелегкой шагала, несправедливостей и горя
немало глотала-- свидетель Бог.
За подлость и обиды я не мстила, лишь доказала –
Я ЧЕЛОВЕК.
Какая сила воли у этой девчонки!-- все удивлялись.
Ты сеяла добро, и оно к тебе вернулось.
Сам Бог тебя бережет, жизнь долгую дает,
за добро тебя награждает, от недругов твоих спасает.
Жаловаться грех.
Нет напрасно прожитых дней -- не жалею!
Каждый день чему-то учит...
Спасибо Тебе, Боже, Ты дал мне силы.
Нет зависти во мне. Не жалею я на свою судьбу,
ни с кем меняться не хочу.
Лишь об одном ТЕБЯ прошу: терять я разум не хочу.
Я недругам своим прощаю, нет ненависти к людям у меня.
А когда мой час настанет, покину свет, желая всем добра.

Декабрь 2013г.

Хочу поблагодарить Александра Любмана за внимание
и стихи, посвященные мне и моему мужу, Нухему Кону.
Груня Слуцкая-Кон

Информация к размышлению Груне Слуцкой-Кон

Все реже мы слышим уже "маме-лош",
Преемников нет в поколениях!
Грустим мы о том, между прочим,
Что идиш уходит в забвенье.

Терзают строки Груни наши души,
Предупреждая нас о том,
Что в поколениях грядущих
Забудется еврейский стон.

Так поклонитесь перед нею,
Дань уваженья отдавая,
Как Вы, за идиш я болею,
Историю переживая.

Другой бы не была она,
Себя в истории ты видишь, --
А ГРУНЯ СЛУЦКАЯ -- ОДНА,
Из пишущих теперь на идиш.

Крик души от Аврума Кравироры.
(Он же Александр Любман)

Груня выступает в Холокост центре
в Монреале (вторая слева) 2011 г.

Незабываемая память о муже Груни Нухеме Якубовиче Коне

В памятный День Победы!

Был мужественным партизаном,
В разведку не раз он ходил,
В намеченном заданном плане
Секреты врага доносил.

Трудны партизанские тропы,
Разведчиков тропы трудней,
Когда по военной Европе
В разведку уходит еврей.

Плечо о плечо с Кузнецовым
В разведке, не зная преград,
Врагам он могилы готовил,
Страны незабвенный солдат.

К "Героям" представили многих,
Но лишь по велению судьбы
Героями стали в итоге
Не все из единой борьбы.

Услышишь, узнаешь, увидишь ...
Жена его, Груня, -- поэт,
Которая пишет на идиш
Поэмы прославленных лет.

Давно уже все это в прошлом,
Достоин же памяти он,
Чтоб помнили денно и ночью,
Кто Нухем Якубович Кон!

Александр Любман

Северск, Свердловская Область.

Кто бы подумал, что за несколько дней войны моя жизнь изменится навсегда. Я потеряю всех родных, останусь одна, лучшие мои годы юности уйдут с войной, и никогда не увижу больше дом родной. Я часто вспоминаю те тяжелые годы с болью и с благодарностью Богу, что я осталась жива, что дожила до преклонных лет-- жаловаться грех.

Некоторые эпизоды юности вспоминаю вновь и вновь, и хочется поделиться с поколением, не знавшим ужасов войны, которое живет в мирное время и не ценит всего того, что имеет. Сколько пришлось пережить моему поколению и сколько миллионов погибло, чтобы они могли жить в мире, учиться, радоваться жизни, не испытывать голод, холод, лишения - все то, что испытали мы. Я вспомнила Северск и решила поделиться с вами, дорогие читатели.

В апреле 1942 года я приехала из Казахстана, Кустанайской области, совхоза "Чистый Чендак", куда занесла меня судьба в конце августа 1941 года, в Северск Свердловской области, где работали уже мои землячки, с которыми я вместе удрала в начале войны, спасаясь от фашистов. Я стала работать на металлургическом заводе, в военном цеху, в две смены: одну неделю с 8 утра до 8 вечера, вторую неделю с 8 вечера до 8 утра.

На работу мы шли пешком-- автобусов в Северске не было. Дороги были немощенные, грязи хватало, особенно после дождя. Жила я у старенькой бабушки в маленькой кухоньке еще с одной из гродненских девушек. Спали мы вальетом на узкой, почти детской койке с соломенным матрацем. Бабушка с младшим сыном, глухим, спала на русской печке. Работали мы с подружкой в разные смены. Это нас спасало. Вместе спать было почти невозможно: то она летела на пол, то я. В комнате спал старший сын с беременной женой и маленькой дочкой, по специальности токарь, его в армию не брали - бронь была.

Каждый день после ночной смены я приносила бабушке по 10 ведер воды из колодца, носила на коромысле. Девушка я городская, пока научилась пользоваться коромыслом, вода разливалась, зимой я спотыкалась, падала, поднималась -- и опять к колодцу, не стонала, жаловаться было некому. Зато бабушка нагреет мне чугунок воды в печке, чтобы я могла помыться после работы.

У бабушки был огород, надо было все поливать. Были корова, поросенок, несколько кур. Иногда бабушка мне давала пару маленьких, как лесные орешки, картошечек, которые она варила для кур. За это я отдавала бабушке соль: соли не хватало, мне она не нужна была, я кушала один раз в день в столовой. Возле столовой в обеденное время всегда стояли узбеки-дезертиры и просили: “Девушка, дай горячей водички”. Суп в столовой был очень водянистый, в тарелке плавало несколько лапшичек, мы отливали водичку и им отдавали: жалко их было.

Когда в общежитии освободилась комнатка, нас, гродненских девушек, переселили. За дровами мы ходили с мешком в лес, собирали ветки, ломали тонкие деревья и топили печку. Ходили мы в лес по несколько девушек, в одиночку ходить боялись -- было опасно.

После того как мастера цеха призвали в армию, меня перевели на работу контролера. Это была очень ответственная должность: надо было знать хорошо все детали, уметь собрать ручку противотанковой гранаты, знать толщину металла. До этого я работала на сверлильном станке, выполняла норму на 300 %, меня хвалили. Тогда я отвечала только за одну деталь, теперь отвечала за все. Я долго не соглашалась, доказывала, что не разбираюсь в чертежах, - не помогло: “Ты способная девушка, справишься. Время военное, мужчин нет, все на фронте”.

Показали мне чертежи, сказали, какая должна быть толщина металла, предупредили: брак не пропускать - судить будут. На каждой проверенной мною детали ставили мой номер. Я научилась быстро собирать ручку гранаты. Перед отправкой готовой продукции на фронт, ответственный отбирал из каждого ящика по три гранаты на проверку.

Однажды в ночную смену я остановила работу всего цеха: толщина металла не подошла. Бригадир поднял шум -- нужно план выполнять. Я говорю: “Не дам брак пропускать, я отвечаю”. Утром пришел директор завода, встал посередине цеха и спросил: “Покажите мне этого героя, кто ночью всю работу цеха остановил”. “Я, металл не подошел по размеру, не буду брак пропускать”,-- ответила я смело. Директор посмотрел на меня, улыбнулся и пошел с начальником цеха Борисом Константиновичем Питалло в его кабинет.

О чем они говорили, не знаю. После ухода директора Борис Константинович позвал меня к себе в кабинет. Он был добрый человек. Недавно пережил большое горе: единственный восемнадцатилетний сын ушел добровольцем на фронт и погиб в начале войны. Он меня не ругал: “Хорошая ты девушка, Груня, честная, ответственная, но трудно тебе будет в жизни, дочка”.

“Борис Константинович, вы же сами меня предупредили -- не допускать брак. Бригадир был пьян, говорить не с кем, что же мне оставалось делать?-- Я с ним сам разберусь”.

Зимой 1942 года одна из моих землячек заболела тифом. Надо было ее отвезти в тифозный барак. От Северска далеко, примерно 8-9 километров. Лошади нам не дали. Никто не хотел ее отвезти. Я нашла простую тачку, в которой возили мусор, подстелила старую тряпку, закутала во что могла свою подружку и в большой мороз потащила ее после ночной смены в тифозный барак.

Каждый день после ночной смены я шагала 8-9 километров в эту больницу - проводить мою землячку. Хлеб ее я сушила, делала ей сухари, ни крошечки я не съела и никому не дала. Ночью клала мешочек с сухарями под подушку и держала одной рукой, чтобы не украли. Подруга поправилась, вышла из больницы и очень благодарила меня за все - за все. Мы остались друзьями и после войны.

Когда я приехала в Канаду, моя землячка приехала в Монреаль нас проводить. Она жила уже 20 лет в Америке с мужем и с детьми. Пригласила меня к себе в гости-- не забыла трудные годы в Сибири. К сожалению, она рано умерла.

В конце лета 1943 года я пошла пешком, одна, тайгой, в Свердловск, это 60 километров. Попросила подружек подменить меня, сказала, что потом за них отработаю. Сдала без документов все экзамены в политехнический техникум. Очень мне хотелось учиться -- два года потеряла. Получила вызов на учебу, без вызова с работы не отпускали, и 28 августа 1943 года я уехала в Свердловск.

В Свердловске я устроилась на инструментальный завод, где выпускали части для самолетов, и училась в вечерней школе. Учиться в техникуме при тех условиях без помощи было невозможно. Я часто вспоминала слова Борис Константиновича. Он оказался прав: легкой жизни у меня не было...

Шум у студентов в общежитии

Воспоминания студенческих лет

Кто из нас, бездомных беженцев, не помнит тяжелую жизнь в Сибири во время войны? Этого забыть нельзя. Замерзшие, голодные, возвращаемся мы, молодые студенты, после занятий в общежитие. Окружаем плиту, чтобы немного согреться, и делимся последними новостями. На плите много маленьких кастрюлек, в которых варится пара картошек - душу поддержать. Не все студенты имели даже и пару картошек. Лишь в одной кастрюле варилась курица. "Откуда здесь взялась курица?"-- спросила Дуся. - "Кто так разбогател?"

Мать Тамары приехала из далекой деревни и привезла своей единственной дочери курицу. Кто ел кур в 1947-м? "Куркули", большие богачи. Много богачей в те времена не было. Студенты кур не ели, в этом я вас уверяю. Мы были на ежедневной диете: маленький кусочек черного хлеба один раз в день, немного кипятка. Горячей воды - и той часто всем не хватало. Ни мяса, ни рыбы, ни фруктов, чтобы не набрать слишком много веса... Это стало целой сенсацией: "У студентов на кухне варится курица!"

Я не знаю, кто, как и когда украл курицу из кипящей кастрюли. Поднялся страшный шум, гвалт. "Где моя курица?"- кричит старуха. Тамарка бегает по комнате и всех спрашивает: "Куда вы спрятали курицу? Моя мамаслабая, больная женщина. Не делайте с ней фокусы и верните мне курицу!" Но это не были шутки, никто курицу не спрятал. Кастрюля по-прежнему стояла между всеми маленькими кастрюльками на плите, но пустая. Курица исчезла. "Ученые люди-- и воруют из кастрюли", - плакала мать Тамары. Кто украл курицу, осталось загадкой, которую наши "ученые" умные головы не смогли решить. Но, как говорят у евреев: "Соф ганеф летлиэ" (это иврит). Сколько ни воруй, попадешься. Вор нашелся и сам признался.

Задержали Аню Царегородцеву с украденными новыми книгами из библиотеки. Стало шумно, собрали всех студентов на собрание. Председатель собрания, бывший офицер, важно спрашивает: "Расскажи нам, Аня, как ты смогла вынести столько книг у всех из-под носа"? Аня смотрит на него с невинным видом: "Спрятала под моей бобочкой". (Бобочка- широкая зимняя кофта, тогда была в моде).

"Мы кровь проливали, отдавали свои молодые жизни, чтобы ты могла учиться, стать человеком, а ты воруешь научные книги, хочешь быть умнее всех. Гнать тебя надо палкой из института."

Кто за то, чтобы большую "умницу" исключили с нашего факультета?" - спросил председатель собрания. И прежде, чем кто-либо из нас открыл рот, Аня упала на колени и начала просить: "Ой, миленькие, дорогие, не выгоняйте меня. Я во всем признаюсь, все вам расскажу, даже о том, как я ukrала курицу из кастрюли". Все рассмеялись. К тому времени история с курицей была давно забыта, каждый день приносил новые приключения.

Председатель принял важную позу, ведь он бывший офицер, не "молодая коза", ему не к лицу смеяться, и сказал: "Встань прямо, как стоят перед судом, и не вой! Тебе это не поможет. Бабы, успокойтесь, чтоб было тихо!" Стало тихо. Аня начала рассказывать: "Я зашла на кухню, а там так вкусно пахло! Кастрюля с курицей стояла рядом с моим маленьким горшочком, в котором варились две картошечки. В этот момент на кухне никого не было. Я схватила всю горячую курицу, вытащила ее из кастрюли - и под бобочку". "Как книги?", - спросил председатель. - "Да".

- "Что ты сделала с курицей?" - "Съела." - "За один раз всю курицу?" - "Да".

"А ты не боялась, что кто-то может тебя увидеть и спросить, откуда взялась у тебя курица?" -- "Нет, я забежала в туалет, закрылась и съела всю курицу. Глотала, не ела; облизала все косточки и бросила косточки в туалет".

-- "И тебе не стало плохо? Ты не заболела, съев большую, жирную курицу за один раз?" -- "Нет, я запила водой, очень пить хотелось".

Все студенты покатались со смеху.

"Какая ты умная! Чужих кур воруешь из кастрюли, книги из библиотеки. Что ты еще ukrала?"--

"Больше ничего. Простите меня, я же призналась, все рассказала. Больше я уже никогда не буду воровать. Я вам слово даю. Моя мама этого не выдержит, пожалейте ее". Мы пожалели маму Аньки, не ее.

"Будь человеком", - сказал председатель, - не позорь больше свою мать".

Анька слово свое не сдержала, честнее она не стала.

Я тяжело работала все лето и на все заработанные деньги купила на черном рынке красивое заграничное пальто. Оно было маленького размера, узенькое. Его никто не хотел купить. Но на меня оно было как раз впору. Женщина-продавец обрадовалась, я тоже.

Прихожу с обновкой в общежитие, Анька померила мое пальто - мы жили в одной комнате - и говорит: "Знаешь что? Из этой подкладки можно сшить блузку". "Повесь мое пальто, Анька, - сказала я. -- Я не собираюсь делать из подкладки блузку. Пальто мне нравится таким, какое оно есть".

На следующее утро пальто исчезло. Никто из нас, двадцати девушек, живущих в комнате, не видел когда, но все знали, кто вор.

Свердловск, 7 ноября 1948г.
Вторая слева - Анька, Груня - с флагом.

Тетя Мотя

Дочь тети Моти, Альбина, училась вместе со мной в институте. Большими способностями Бог ее не наделил. Надо было ей помочь, "подтолкнуть хромящих калек", как выражалась наша учительница немецкого языка, и прикрепил ее ко мне. Вторая сама напросилась: "Что тебе жалко? Давай будем учить все втроем". Я тянула на своих слабых плечах "два тяжелых бревна": Альбину Рильских и Клаву Антонову. Нелегко было учиться на нашем факультете.

В знак благодарности за помощь Альбина пригласила меня к себе домой в гости. Так я познакомилась с тетей Мотей, матерью Альбины. Жили они в деревне, в Свердловской области. Небольшого роста крестьянка, в деревенском тулупе с цветастым платком на голове, вышла нам навстречу. "Заходи, будь нашим гостем". Я зашла в обыкновенную деревенскую хату. Серая кошка медленно слезла с русской печки и спряталась под столом. В кухне у стены стояла закрытая клетка, в которой было пять кур и большой красный петух. Он поприветствовал меня своим "ку-ка-ре-ку".

"Ты такая исхудавшая, замерзшая, залезай-ка на русскую печку, согрейся немного, а я тебе сейчас сделаю русские блины", -- сказала тетя Мотя. Я оглянулась кругом и не поверила своим глазам. В заброшенной деревне, далеко в Сибири, стоит на кухне дорогой буфет. Тетя Мотя открывает ящик и достает из него пару луковиц. "Другого места она уже не нашла для луковиц", - подумала я. Буфет был "украшен" зелеными помидорами и несколькими головками чеснока.

У окна стоял полированный стол с плетеными массивными стульями. На столе стоял вазон в красивом цветастом горшке. Все три комнаты были доотказа набиты мебелью, дорогими фигурами-скульптурами, картинами и другими ценными вещами, о стоимости которых тетя Мотя не имела ни малейшего представления. Народ голодает, а тут целые сокровища.

Ждать угощения пришлось недолго, и мама Альбины подала на стол русские блины со сметаной. "Кушай, только что из печки".

Я была изголодавшаяся, но больше одного блина съесть не смогла. Рано утром тетя Мотя меня будит: "Идем со мной в сарай. Я подою корову, и ты попьешь свежее, теплое молоко. Это очень полезно. - Спасибо, тетя Мотя". "От моей мамы не отвяжешься", - сказала Альбина. Пришлось идти с ней в сарай. В сарае меня ждал еще больший сюрприз - новое немецкое пианино. "Какие эксперименты проводит мама Альбины с коровой? Недаром она меня позвала в сарай, чтобы я сама убедилась", - подумала я.

Боже мой! Такого я в жизни еще не видела. Корова взмахнула хвостом, произнесла "му", то-есть поприветствовала меня, и начала "играть" хвостом. Клавиши стонут, жалуются мне, как плохо с ними обращаются. Знаменитые пианисты когда-то на них играли.

"Почему пианино стоит в сарае? Оно же портится, - спросила я. - Куда же мне его поставить? В свинарнике еще хуже. Свини пугаются, становятся дикими, начинают кричать, хрюкать, бегать вокруг сарая. Корова хотя бы молчит. Если ей не нравится, она взмахнет хвостом, закатит свои коровьи глаза или ударит копытом и разольет все молоко. Летом пианино осаждают мухи, корова гоняет их хвостом: "Идите, поиграйте вы немножко, мне это уже надоело".

"Черные мухи, что они понимают? Что можно требовать от черных мух? "Белые клавиши нам не по душе ". Вот они и играют на черных клавишах.

"Зачем Вам столько мебели, тетя Мотя?" - спросила я. -"Оно мне вовсе не нужно, некуда повернуться. Моя старшая дочь привезла это из Германии, и не знаю, когда она вернется и все заберет, а я должна терпеть".

Действительно, зачем тете Моте пианино в доме? Зачем ей терпеть?

Груня Слуцкая и Альбина Рильских
в библиотеке института. Свердловск, 1948 год.

Платье с красными пуговичками.

Первый год после института я работала в городе Первоуральске. Квартир не было. Директор школы позвал меня и сказал: “ Ты одна, семьи у тебя здесь нет, строят дома, но недостаточно. Поживи пока в школе на первом этаже. Не надо будет тебе зимой ходить далеко”.

Школа была мужская. Директор где-то раздобыл для меня кровать, ребята притащили кровать и три стола в мою новую квартиру. “Зачем мне три стола?- “Один стол будет ваш кабинет, другой будет ваша столовая, а третий стол - ваша кухня, комната не будет такая пустая”,- сказали ребята 10-го класса. С любопытством заглядывали они в окно: чем занимается новая учительница?

В первый же день они меня спросили: “Вы замужем?” Да. – Где же ваш муж? Уехал. -- Не может быть. -- Не верите - не надо. Кто оставляет молодую жену и уезжает? -- Не будем время терять на разговоры”.

В 1950-м году учителя должны были одеваться очень скромно, до шестидесятых годов золотые кольца или драгоценности в школе носить не разрешалось. Время было трудное, много сирот, мужья погибли на фронте, женщины тяжело работали, сами должны были ставить детей на ноги. Не до роскоши.

Валентина Ивановна, новая учительница русского языка, купила на черном рынке заграничное платье с маленькими красными пуговичками и решила надеть это платье в школу, продемонстрировать перед всеми свою обновку, и оно вызвало у ребят негативную реакцию. Я Валентину предупредила: “Не надевай это платье, ты не идешь на бал, мальчишки не привыкли к роскоши”. К сожалению, Валентина Ивановна этого не поняла, меня не послушала и дорого заплатила за свою ошибку.

Директор школы предложил мне пойти с ним на открытый урок к Валентине. Это практиковалось в школе, особенно у новых учителей. Мы тихонько сели на последнюю парту и стали записывать свои замечания. Как только Валентина Ивановна поворачивалась, чтобы писать на доске, мальчишки начинали считать пуговички на ее платье. Сначала тихонько, потом все громче: “20, 25, 30, “нет, что ты, 35”. Они уже на нас не обращали внимание, весь класс ходил ходором, как говорят.

“Что тут происходит?”- тихо спросил меня директор.
“Они считают пуговички”. Весь класс включился. Никто не слышит, что Валентина Ивановна объясняет. Наконец самый лучший “математик” сказал: “36 -- точка!” Урок был сорван. После урока директор спросил Валентину Ивановну: “Что ты явилась в школу, как разукрашенный клоун в цирке? 25 лет я здесь директор школы, учил еще отца каждого из них, многие погибли на фронте, бедным матерям достается, все свалилось на них. Больше чтобы я этого не видел”.

С тех пор мальчишки прозвали Валентину Ивановну “Пуговичка”. “Пуговичка пришла, Пуговичка ушла, Пуговичка заболела, Пуговички сегодня не будет”.
-“Груня, в чем я так провинилась? Я так радовалась, мне хотелось чтобы весь мир радовался вместе со мной”. Валентина расплакалась. Мне жалко стало ее, я пробовала несколько раз поговорить с мальчишками, ничего не помогло. “Она Пуговичка- и все тут”. -- сказал самый храбрый. Нарядное немецкое платье раздражало этих ребят; в каждом доме бедность, матери все время плакали -- не время и не место было демонстрировать нарядное немецкое платье.

Предсказание

В сентябре 1980 года я прочитала в газете Suburban объявление и решила позвонить, выяснить подробности. Ответила мне Полин. Она меня сразу спросила, когда я родилась, в каком месяце. Мало-помалу у нас завязался разговор. На улице было пасмурно, погода была неважная, возможно ей хотелось с кем-то поговорить и ей понравился мой голос с иностранным акцентом. Не знаю. Полин рассказала мне, что родом она из Квебек Сити, ей 58 лет, было их и семье 19 детей, с детства она увлекается астрологией.

“Люди, родившиеся в декабре, -- большие эгоисты, любят только себя, у них два лица. На улице они всегда с улыбкой, дома совсем другие. Не любят отдавать жене зарплату, очень упрямые, любят быть “боссом”, хозяином положения, никогда ни в чем никому не уступают.” “Вот это да,”-- подумала я. После этой информации она меня спросила, есть ли у меня дети?-- “Да”. Мне тоже стало интересно с ней беседовать. “Когда они родились? В каком месяце?” Я ей сказала. Тут же Полин определила:

“Младшая дочка твоя больше похожа на отца, старшая на тебя”. - А что насчет января? Жених дочки родился в январе. -“Какой дочки, старшей или младшей?” – “Старшей, что родилась в июле. Скажи ей, что будет ей очень трудно, январь недалеко от декабря, и люди, родившиеся летом, никогда не должны выходить замуж за тех, кто родился зимой, --это нехорошее сочетание.

Люди весенние любят давать. Они щедрые, трудолюбивые, добрые. Декабрские, январские любят использовать других, очень невыдержанны, любят, чтобы во всем им уступали, стремятся быть хозяевами положения, большие эгоисты. Скажи твоей дочке: еще не поздно, пока она не вышла замуж, пусть расторгнет помолвку, будет ей очень трудно”. Слишком поздно. “Дай ей Бог, чтобы все было хорошо”.

На этом наш разговор закончился. Позднее я часто вспоминала Полин. Как она предсказала, так оно и случилось... Один - единственный разговор по телефону оставил незабываемый след в моей памяти.

О чем говорит могильный камень

Напротив парка "Beaver Lake" есть огромное католическое кладбище, где покоится один из моих первых друзей в Монреале . Мы вместе учились на курсах английского языка, и жена его с нами училась. Понимали они немного русский язык. Он был ветеринарным врачом, очень талантливым, имел три доктората. Высокого роста, очень привлекательный. Сам из простой рабочей семьи, а вид и манеры у него были аристократические. Два его брата тоже получили высшее образование и занимали ответственные посты в Чехословакии.

Зденек с женой были верующими людьми, но молиться в костеле им запретили, даже предупредили. Зденек невзлюбил коммунистический режим. В 1968 году они решили оставить все нажитое своим трудом: дом, машину, красивую мебель, дорогие картины-- и ушли ночью ни с чем, чтобы не вызвать подозрений. Они хотели жить в свободном мире.

Два года они жили и работали в Париже. Поработал Зденек ветеринарным врачом в Африке. Наконец они решили обосноваться в Монреале. Их единственный сын бросил учебу в Пражском университете, добрался до Парижа.

Там он много и тяжело работал, возможности продолжить учебу у него не было. В Париже он женился.

В Монреале, на курсах английского языка и свела нас судьба, мы подружались. Жизнь эмигрантов 70-х годов была нелегкой. Мы старались бодриться, шутить. По выходным мы встречались за чашкой чая то у нас, то у них. Власта пекла вкусные чешские пироги, она была очень хорошей хозяйкой. Я готовила их любимый "русский салат", как они называли "салат оливье", и мы устраивали "пир на весь мир".

Зденек великолепно исполнял арии из опер. У него был красивый, сильный голос. Потом мы переключались на русские народные песни, чешские польки и под марш провожали друг друга домой. Соседи удивлялись: "Что это за торжество у них? Поют на непонятном языке". Кроме нас, русских эмигрантов в этом доме не было.

После окончания курсов я поехала на недельку к подруге в Нью-Йорк. Привезла оттуда Власте целый чемодан вещей её размера, себе - ничего. Я маленького роста, мне ничего не подошло. Я даже оставила в Нью-Йорке чайник, который мне подарили, и другие мелочи, которые не поместились в чемодане.

Зденек только-что пришел с работы, посмотрел на вещи и спросил: "Сколько мы тебе должны?" - "Столько, сколько я заплатила, - ответила я. "Ничего". Он расплакался. "Никто нам здесь еще ничего не дарил. Ты сама недавно после операции - и тащила нам такую тяжесть". "Не я тащила, автобус тащил", - пошутила я. -- Рада, что все подошло, не зря старалась". Власта очень радовалась, за все благодарила, вещи были хорошие. Возможности купить такие вещи у них не было.

После долгих поисков Зденек нашел работу во французском университете. Власта тоже устроилась на работу, жизнь начала налаживаться. Мы были очень рады за Зденека. Но счастье улыбалось ему недолго. После всех скитаний, переживаний он заболел. Все отразилось на его сердце. Зденека положили в больницу. Власта целыми днями сидела возле него. Я тоже приходила его проводить. Стало ему лучше. Власту заверили: "Все в порядке"--и отправили ее сильно вечером домой. А ночью сердце Зденека биться перестало. Было ему всего 52 года.

Трагедия страшная. Сын по какой-то причине приехать проститься с отцом не смог. Пять дней Власта его ждала и не дождалась. Хоронила Зденека Власта одна.

На меня смерть друга, порядочного человека, очень сильно повлияла. Незадолго до кончины Зденека я прошла операцию. Зденек и Власта каждый день звонили, приходили меня проводить, за меня Богу молились: "Бог один, Груня". После молитвы спрашивали по-чешски: "Е ти лепшэ, Грунечка?" И вдруг его самого не стало.

В зрелом возрасте очень трудно найти новых друзей. Я Власту в беде не оставляла, каждый день я проводила с ней несколько часов. Мои дети его тоже любили, он с ними всегда шутил. Его нельзя было не любить. Со мной Власта обо всем могла поговорить, многое вспомнить-- вместе и поплачем. Она была очень одинокой. Сын с семьей приехал только через год. Они быстро нашли со мной общий язык, мы стали как родные. Я научилась говорить по-чешски, сын учил русский язык в школе, все понимал.

Я часто ходила с Властой на кладбище, она переплетала мои цветы со своими, клала их на могилу Зденека и разговаривала с ним, как с живым: "Зденечку, вот мы пришли с Груней, она мой единственный друг, мы вместе тебя вспоминаем. Ты там и за нее помолись Богу и за ее детей". Когда мне бывало очень тяжело на душе, я иногда сама ходила на кладбище. Молча постою у его могилы, вспомню, как он за меня Богу молился, положу цветы -- и становилось легче на душе. Кругом была такая тишина, мертвый город, мир не узнает многие тайны.

При выходе с кладбища, у забора возле ворот, я обратила внимание на некоторые памятники. На них я увидела славянские имена, украинские, польские. Читаю, где они родились, когда. Места мне знакомые. С 1951 года я жила и много лет работала в Ровно, на Украине, в украинской средней школе и в русской. Дети мои там родились, в школу ходили, ученики мои из тех районов были.

Во время немецкой оккупации они сотрудничали с фашистами, многие из них совесть потеряли, евреев убивали. За свои "услуги" гонорар хороший от фашистов получали. Они мечтали о свободной Украине, русских солдат погибло там немало. В 1953 году мне даже показали, где несколько русских поймали, сапоги и солдатские ремни с них сняли, убили и закопали. Топчут неизвестные могилы, даже простых памятников там нет. Я в ужасе спросила: "Вы ведь тоже матери, имеете своих детей, и их матери ждали своих сыновей после войны -- и не дождались."

Разве вам не жалко было таких молодых парней убивать?-- Война, наших они тоже убивали". Я больше в эту деревню никогда не ездила, душа болела за этих молодых русских солдат.

Красивые там места, кругом леса, речка, и ненависть к русским после войны у них еще осталась, они этого не скрывали. Самостийной Украины националисты-бандеровцы не дождались. Многие из них побоялись наказания за все свои злодеяния и удрали. В Канаде преступников этих было немало. Теперь покойтесь вы на чужой земле, лишь серый камень на могиле вашей знает, кто вы и откуда. Вы сами себя наказали, сами себя Родины лишили. Вам и здесь жилось неплохо. Вы даже в Монреале удивлялись: "Сколько жидов ни бьют, а они, как грибы, вырастают". И здесь евреи вам мешали.

И я удивляюсь, как вы могли невинных своих соседей убивать? Веками рядом жили, трудились, детей растили, а молодых русских парней, спасавшихся от немцев, за пару сапог и солдатский ремень убили. Вы в Бога верили, ходили в церковь молиться. Святые заветы вы забыли: "Не убивай"! "Ближнему помогай". Грех какой вы совершили! Один вопрос остался у меня без ответа: "Спасетесь ли вы от наказания на том свете?" От Бога не сможете скрыть свои грехи, бежать некуда.

А были, в те грозные годы и такие люди, как Филюк, наш друг, и другие. Они не испугались, евреев в смертный час спасали. После войны никуда не бежали, остались на Украине, на Родине своей, ими гордились. До старости дожили на Родине своей, на Украине, и с почестями их там хоронили. В память о них, в Израиле деревья посадили. На каждом дереве- имя героя-спасителя, там вырос целый лес с их именами. И мы их помним, и внукам о них рассказываем, да поучаем: "В беде человеку помогите, не забывайте!" У Бога мы все равны. Убивать невинных людей - грех. Каждый из нас умрет, когда его час придет.

И ваша пора настала, но с почестями вас здесь не хоронили, как Филюка и многих других. Они совесть не потеряли, за деньги не убивали и не удрали, как вы. Похоронены вы на чужбине, далеко ваши могилы от Батькивщины вашей-Украины.

Грустная история...

ИММИГРАЦИЯ

Об иммиграции евреев в Канаду писал др. J. Kage в своей книге “200 лет иммиграции евреев в Канаду”. Книга вышла из печати в 1960 году. Я не стану повторяться, остановлюсь лишь на иммиграции евреев из Советского Союза в Монреаль в 70-е годы, среди которых были и я и моя семья. Это был совсем другой контингент иммигрантов, чем в конце 19-го -- начале 20-го века. В большинстве своем это были люди с высшим образованием, интеллектуалы, не ремесленники, как тогда.

В феврале 1974 года была создана ассоциация русских евреев Квебека. Был избран первый комитет. Давид Зобин стал первым президентом, Яков Рабкин -- заместителем президента, а я, Груня Кон -- секретарем. Давид Зобин вскоре нашел работу по специальности и уехал в Кингстон, его заместитель Яков Рабкин знал хорошо французский язык и стал временно президентом, он тоже уехал на работу. Президенты часто менялись, секретарем долгие годы была я. Мы встречались в “У”. Приглашенные гости знакомили нас с историей Канады, рассказывали нам о провинции Квебек, в которой мы теперь живем, читали нам лекции о хазарах и на другие темы. Мы впервые праздновали еврейские праздники, нас прикрепляли к местным еврейским семьям, отмечали годовщины гибели евреев в Бабьем Яру, в лагерях смерти, демонстрировали русские фильмы, проводили вечера отдыха, экскурсии. Было нас еще немного.

В феврале 1976 года при активном участии Мирьям Ланг наша ассоциация получила грант в 3 000 долларов. Нашу радость трудно было передать. Мы имели уже возможность пригласить писателя Григория Свирского из Торонто, посетить Оттаву, Квебек Сити , Апер Канада Вилидж , покрыть другие расходы. Бухгалтерия “У” вела учет, мы доставляли на все квитанции. Члены ассоциации должны были платить членские взносы. Я выполняла много функций, была не только секретарем, зарплаты я не получала, все на добровольных началах.

Мы пригласили в нашу ассоциацию участников олимпийских соревнований из Израиля, бывших граждан Советского Союза: Эдварда Вейца, Рами Мирана и их тренера Ганарецкого, когда они были в Монреале

В 1984 году “У” утвердил грант для ведущей программы еврейских иммигрантов из Советского Союза. Была предложена и моя кандидатура, но я уже устроилась на работу и сразу менять ее не решилась. Первыми платными ведущими программы для русских иммигрантов стали Фаня Животовская и Аня Рубальская. Фаня долго не работала на этой должности, устроилась получше. Аня Рубальская проработала с русскими иммигрантами больше 20 лет. Активными в комитете русских иммигрантов в 80-е годы были: Федор Туровский, Леонид Стейн, Лев Боруховский, Груня Кон, Белла Липченко, Рая Динкина, Лева Гительман и другие.

Долгие годы русские евреи мечтали о газете на русском языке, которая бы отражала жизнь ассоциации, все новости, что происходит в Канаде и в мире вообще. Наконец-то в ноябре 1994 года благодаря двум энергичным братьям, Юрию и Марку Гройсбергам, увидел свет первый номер газеты “Голос Общины”.

Среди новых иммигрантов из Советского Союза 1973 года был молодой религиозный еврей из Ташкента Израиль Сирота. Он только-что женился на очень красивой девушке, тоже из Советского Союза, сестре первого президента нашей ассоциации Давида Зобина.

Его целью было организовать и приучить русских евреев к еврейским традициям, изучать с ними еврейскую историю, привлечь их молиться в синагоге, праздновать еврейские праздники, вернуться к своим корням, от которых они были оторваны десятки лет, а не только встречаться в “У” за чашкой кофе с пирогом на вечере отдыха. Канада -- демократическая страна, религия не запрещена. Он был религиозным еще в Ташкенте, как и его отец.

В сентябре 1984 года Израиль Сирота пригласил меня, моего мужа и еще несколько иммигрантов на митинг. Было решено провести вечер, посвященный празднику Ханука, организовать библиотеку имени Малки Прохорович, которая умерла и оставила русским иммигрантам много книг. 23-го декабря 1984 года собралось много новых иммигрантов впервые отмечать праздник Ханука. Раввин Сирота стал нашим духовным лидером, я переводила новости за неделю на русский язык и отвечала за работу библиотеки. После новостей любители поэзии читали стихи любимых поэтов. Отвечал за “литературную страничку” Лев Боруховский.

Часто читали стихи Лев Кирзнер и я. К сожалению, никого не осталось из старых активистов, кроме меня. Эстафету приняли более молодые, огонек не погас.

Среди тех, кто первыми приходили в субботу молиться, были: Нухем Кон, Лев Кирзнер, Арон Гальперин, Йона Гительман, Исаак Слепьян и другие - всех уже не помню.

6-го марта 1985 года русские евреи Монреаля впервые праздновали Пурим, было решено провести первый и второй сейдер для русских евреев из Советского Союза. Раввин Сирота обеспечил всех молитвенниками с русским переводом. Он организовал коллективную еврейскую свадьбу для пожилых и молодых иммигрантов, готовит мальчиков к бар-мицве. Это религиозный обряд для мальчиков, когда им исполняется 13 лет, большое событие в жизни подростка и всей его семьи. В настоящее время раввин Израиль Сирота является директором Центра русских евреев Монреаля.

7-го мая 2004 года состоялось открытие русского архива в Еврейском конгрессе, как части национального архива “Вклад евреев из бывшего Советского Союза в науку, литературу и культуру Канады”. Организатором этого торжества была Татьяна Жур. Было много стендов, в том числе и стенд с моими книгами, статьями и стихами, которые печатались в Канаде, Америке, Израиле, Польше, и даже в далекой Аргентине.

Я встретила в Монреале много интеллигентных, интересных людей из Советского Союза, со многими из них я подружилась. Среди них Мирьям и Яков Рожинские. Они приехали в Монреаль в 1992 году. Яков был главным инженером завода, где строили корабли, лектором, автором 5-ти книг, человеком с большим чувством юмора. Летом в кемпе мы сидели за одним столом. Яков всех нас развлекал, скучно с ним не было. Мирьям – учительница русской литературы, умница. Мы часто беседовали. В пожилом возрасте она начала изучать идиш и читала мои стихи. Я была тронута -- какая сила воли! Сын Мирьям Арнольд, каждый год проводил в Монреале фестиваль искусств “Кленовые листья”, пишет замечательные стихи, издал несколько сборников стихов. Жена Арнольда Валентина работает в Еврейской библиотеке, каждый год она проводит вечер русской культуры, приглашает лучших артистов из бывшего Советского Союза. Посетить этот концерт желающих больше, чем зал может вместить.

Я была знакома с Дорой Вассерман, директором и организатором еврейского театра в Монреале, ученицей знаменитого актера и директора еврейского театра в Москве Михозлса. После спектакля я всегда поздравляла Дору Вассерман на языке идиш и преподносила ей цветы от имени русских иммигрантов.

Я дружила с доктором Глезером, одним из лучших специалистов по сердечным заболеваниям, и с его женой, тоже врачом. Доктор Глезер даже написал рецензию на английском языке о моей первой книге. Особенно близкая дружба связывала меня с Эстер Монис, известным врачом из Ленинграда. Родом она была из Ровно, где я жила после замужества. Мы часто встречались и беседовали, когда она гуляла в парке со своим любимым внуком Борисом, Боренькой, как она его нежно называла. Боренька теперь инженер и преподаватель математики и физики, очень талантливый, добрый и отзывчивый человек. В память о бабушке я называю его “мой приемный внук“. Я собиралась написать о ее нелегкой жизни. К сожалению она заболела и умерла, остались у меня незаконченные черновики. Надеюсь с помощью Бори написать о ней мои воспоминания.

С какими замечательными людьми свела меня судьба в Монреале! Мы часто встречались, нас связывали воспоминания и трудности военных лет, потеря близких. Я занимала здесь большую семью, которой мне так не хватало после гибели моих родных. К сожалению, многих из них не стало. Ушли Любовь Филиповна Риф, Мирьям и Яков Рожинские, Дора Вассерман, доктор Глезер с женой, профессор Александр Могильнер с женой, Лев Кирзнер, его жена Белла Семеновна, Леонид Винокур, недавно ушла Буся Стайнберг-Бочоришвили, я не раз навещала ее в больнице. Несмотря на паралич, она интересовалась моими стихами, знала и понимала хорошо идиш. Всех не перечислишь. Уходит мое поколение. Забыть их вклад в науку, искусство, культуру, нельзя. Пусть они служат будущим поколениям примером выносливости, трудолюбия, умения переносить любые трудности.

Жизнь на одном месте не стоит. За 40 лет община выросла, стало больше желающих прийти в синагогу помолиться, отметить вместе праздники, вспомнить свои традиции, познакомиться с историей своего народа, о которой они ничего не знали в Советском Союзе, но своего угла, своего центра русские евреи не имели, кочевали. Появилась необходимость занять свой угол, свой “дом“.

Раввин Сирота терпеливо ждал 40 лет, не отступая от своей цели. Наконец мечта раввина осуществилась. Появилась возможность купить синагогу, где русские иммигранты когда-то молились. Бог помог, произошло чудо. Младшая дочь раввина Сироты Ида вышла удачно замуж за молодого бизнесмена Давида Шотенстейна, доходы которого позволили помочь раввину осуществить свою мечту. Зять понял, как это важно для раввина и для общины, и дал большую сумму денег на приобретение синагоги. Активисты, имеющие возможность, тоже подключились -- и после капитального ремонта в Квебеке появилась первая русская, как ее называют, синагога, свой культурный центр.

Приобретение своего Центра, первой русской синагоги в Квебеке -- событие историческое. Долгие годы евреям не разрешалось поселиться в Квебеке. Лишь в 1832 году еврейская община добилась полных гражданских прав в Канаде. Евреи - иммигранты из России тяжело работали, осваивая необжитые территории Канады. Квебек тормозил поселение евреев на своей территории, особенно это проявилось во время Второй мировой войны. Теперь в Монреале проживают примерно сто тысяч евреев, было их гораздо больше, но из-за французского языка, без которого невозможно устроиться в Монреале на работу по специальности, многие уехали в другие провинции, особенно в Онтарио.

Торжественное открытие синагоги состоялось 3-го июня 2012 года. На открытие своего центра в Монреале приехали гости из Америки, родные раввина Сироты из Израиля, пришли раввины многих синагог Монреала, приехали декан Нью-Йорской Высшей школы иудаизма рабби Моше Котлярский, канадский парламентарий Ирвин Котлер, министр финансов провинции Квебек Раймон Башан, член исполкома города Монреала Елена Фотопулос, Генеральный консул Израиля Йозл Лион, было много почетных гостей. Описать это событие трудно, было много друзей русских евреев. Тору внес в синагогу раввин Израиль Сирота, вдохновитель и организатор этого торжества, почетный гражданин Канады -- момент долгожданный и исторический.

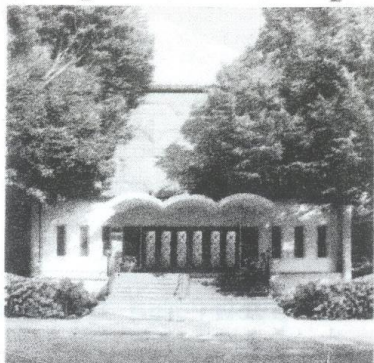
Вот уже более двух лет как синагога-- Центр еврейской культуры, открыл свои двери для всех желающих прийти помолиться, отметить важное событие в семье, послушать лекцию, провести собрание, отметить веселые и грустные события в нашей общине. Синагога носит теперь имя в честь дочери и зятя раввина Израиля Сироты:

DAVID AND EDA SHOTTENSTEIN CHABAD CENTRE.

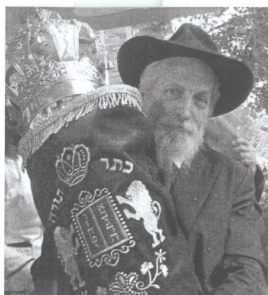
Остается только поздравить раввина Сироту и его спутницу во всем, его правую руку, Аню (Хану)-всеобщую любимицу, с замечательным событием в их жизни и в жизни всей общины, поблагодарить за щедрость и понимание важности этого Центра для будущих поколений, ДАВИДА И ИДУ ШОТЕНСТЕЙН и всех, кто помог осуществить мечту раввина Сироты и всей общины.

МАЗЕЛ ТОВ!!!

Еврейский Центр

Русскоговорящей Общины Монреаля

Rabbi Israel Sirota

The Grand Opening of the Jewish Russian
Community Centre of Montreal,
Sunday, June 3, 2012.

Grunia translated the news for the week.

**Victory Day
Вспоминая песни военных лет.**

Праздник света - Ханука.

Rabbi I. Sirota, Aron Galperin, Grunia Kohn

**Memorial for the six million killed Jews in the Holocaust.
Grunia light a candle in memory of her killed family.**

**Grunia reads her poem Baby Yar.
Jewish Russian Community Center, September 29, 2013**

Незабытая фотография

В первый же день Великой Отечественной войны фашисты оккупировали город Гродно в западной Белоруссии, где я родилась, и сразу же убили восемьдесят самых талантливых и образованных молодых евреев-интеллектуалов. Молодежь начала спасаться в лесу. Немцы узнали об этом, спустили десант и расстреляли всех юношей и девушек, цвет еврейской молодежи. Я чудом спаслась, удирая пешком с группой девушек, самая молодая среди них.

Одна фотография довоенных лет напоминает мне ужасы первых дней войны. Я храню ее, как зеницу ока. Смотрю на нее и вспоминаю детство, скромную, но счастливую жизнь в окружении близких и родных, душевные песни, которые мы пели хором.

Эта фотография была сделана накануне войны. С ней я убежала, спасаясь от фашистов, прошла 360 километров пешком по дорогам войны, видела первые жертвы, и этот случай запомнился мне на всю жизнь. Когда я смотрю на эту фотографию, всегда вспоминаю эту молодую, красивую женщину из Минска. Мужа ее сразу призвали в армию. Она с тремя детьми и стареньким отцом убежала от постоянной бомбежки, спасая детей.

По дороге самый маленький грудной ребенок заболел, ей посоветовали пойти с ним в районную больницу, расположенную не далеко от дороги. Она оставила детей, мальчика и девочку, с бабушкой и поспешила в больницу. По дороге ребенок скончался. Врачи не смогли его спасти, сколько она ни умоляла. Это было не в их силах.

В это время был налет. Немецкие самолеты низко спускались и стреляли в мирное население, в толпу беженцев, двигавшихся по дороге спасения, подальше от фронта. Русские солдаты кричали: "Ложись!" Люди не слушали, убегали в лес. Дедушка с детьми не успели добежать до леса и были убиты. Фашистский летчик не пожалел ни старика, ни детей. Солдаты быстро освободили дорогу от трупов, убитых тут же похоронили.

Налеты врага повторялись несколько раз на день. Несчастливая женщина прибежала, и, увидев, что нет ни отца, ни детей на условном месте, начала спрашивать всех по дороге: "Вы не видели старенького дедушку с двумя внуками? Мальчик и девочка, вот тут я их оставила и побежала в больницу. Умер мой маленький сыночек на моих руках. Где-же мои деточки? Милые, умоляю вас, скажите, где они спрятались?"

Подошла она и ко мне, и плачущим голосом спросила: "Девушка, милая, ты не видела дедушку с двумя внуками, моих птенчиков? -Нет, не видела". Никто не хотел сказать ей правду. Я сдержала слезы, несколько раз обернулась и видела, как эта несчастная мать уже не спрашивала, а кричала от боли, от горя, не своим голосом. Мне казалось: она лишилась ума. И теперь, спустя почти 75 лет, всякий раз, когда я достаю эту фотографию, она вызывает во мне боль утраты не только моей семьи, но и той незнакомой молодой женщины из Минска, плачущей и ищущей своих деточек и старенького отца, жертв фашизма в первые дни Великой Отечественной войны.

Осел

Из всех зверей на свете я больше всего люблю осла. Не спрашивайте меня, почему. Осел не хитрый, как лиса, не крадет кур. Скажешь ему: "Стой!", - он остановится. Скажешь: "Двигай!", - он идет. Осел не требует от вас чего-нибудь особенного: "Подайте мне печеную утку с рисом и яблоками". Не требует птичьего молока, только что-нибудь пожевать. Ему не надо готовить фаршированную рыбу с хреном. "Это ешьте сами, мне достаточно горько без хрена. Пить я пью только чистую, свежую воду, не виски, не вино, не водку. Не хочу быть пьяным, как свинья. Не обижайте осла, не говорите: "Осел глуп, мозги у него не шевелятся". У меня и положительные качества есть. Я сильный, высокого роста, не нахальный, как лиса, не ленивый. Я тяжело работаю с утра допоздна, не прыгаю и не блею, как коза. Веду себя достойно. Имейте ко мне немножечко уважения. Без меня вам в хозяйстве не обойтись. Я на ферме все тащу, везде пройду, глотаю все обиды и молчу. Говорят, у меня адское терпение. Спорить не люблю. Сам Бог меня создал, жалеет и осла. Летом солнышко меня пригреет, птицы песни мне поют: "добряк осел, совсем неглуп". Молчание-золото. Зачем шуметь, ругаться? Плохой мир лучше доброй ссоры ". Люблю осла: и у него можно чему-то поучиться...

Борис Петрович Сиднев

"Мир не без добрых людей", - гласит пословица. И это верно. С одним из таких добрых и порядочных людей я встретилась в День Победы в русском консульстве. В торжественной обстановке

поздравил всех ветеранов с праздником Генеральный консул Юрий Вартанович Беджаниян. Перед ветеранами выступил детский хор русской школы "Мечта" с песнями военных лет. Завершило праздник щедрое угощение.

Среди гостей я обратила внимание на молодого по сравнению с нами человека приятной внешности с располагающей улыбкой. Я видела его и раньше в русской школе "Мечта," но не знала, что жена Бориса Петровича – директор этой школы, поэтому он присутствовал на празднике, устроенном для ветеранов.

Борис Петрович поинтересовался, кто я, еще в консульстве, предложил встретиться и дать ему интервью. Может быть, он уже знал, что я жена партизана Кона, связного легендарного разведчика Николая Ивановича Кузнецова. Я отказалась от интервью: мой муж был очень болен, и все внимание я тогда уделяла ему.

Прошло несколько лет, мужа моего не стало, и мы снова встретились с Борисом Петровичем. Его интересовало все, связанное с моим мужем, он все записывал и снимал. Несколько раз он возил меня на кладбище, познакомился с моими внуками, беседовал с ними, быстро нашел с ними общий язык. У Бориса Петровича особый подход к людям, он покоряет своей простотой и человечностью, нет в нем зазнайства. Наконец-то я осмелилась попросить его рассказать немного о себе, о своей жизни. "Я человек скромный, ничего такого я не сделал, чтобы обо мне писали", - ответил Борис. Но мне повезло. Совершенно случайно я увидела в газете "Место встречи Монреаль" статью Сергея Голикова, посвященную Борису Петровичу. Оказывается, вся жизнь Бориса Сиднева была связана с мотоциклами. Он с 12 лет увлекался мотоспортом. У него еще не было водительских прав, а он уже выступал на соревнованиях.

Началось все с мотокросса в Эстонии, где он родился, учился и жил. Отец Бориса был военный.

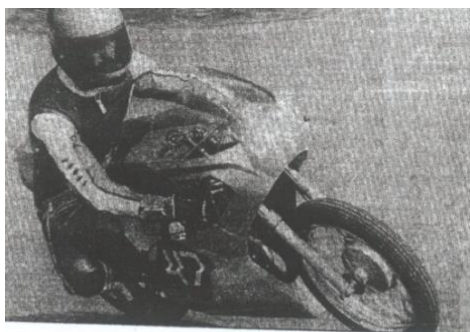
Потом были кольцевые гонки, ипподром, спидвей. Он тренировался в клубе ДОСААФ, сам собирал свой мотоцикл. Моторы им выдавали как членам сборной, но они не выдерживали гонок. Приходилось их модифицировать. Чтобы подступиться к взрослым спортсменам, ему приходилось убирать у них в гаражах, чистить инструменты, лишь бы позволили сесть на мотоцикл. Многие ребята не выдерживали, а у Бориса оказалось достаточно силы воли, он выдержал.

Борис участвовал и в автогонках, был чемпионом Эстонии и вечно вторым, потому что он был русским. А в Союзе он был пятым, даже занял третье место в союзных соревнованиях. Борис Петрович приехал в Монреаль в 1995 году. Причиной иммиграции явился национальный вопрос: в Эстонии не давали гражданства тем, кто не сдавал письменный экзамен на “отлично”. Одна-две ошибки в диктанте - и ты лишаешься гражданства.

Здесь Борис Петрович работает механиком в мотошколе. Кроме того, он занимается кинематографией. 15 лет назад он снял полнометражный фильм "Свой" о судьбах новых эмигрантов. Борис Петрович снимает фильмы на собственные средства, с непрофессиональными актерами, без вознаграждения--исключением были Олег Попков и его дочь Анастасия.

Борис Петрович-- человек всесторонне одаренный. Он и фотографией увлекается с детства. Уже здесь он купил видеокамеру, сам снимает и монтирует кино. Много лет он делал декорации к спектаклям театра имени Варпаховского. Я видела Бориса Петровича в фильме о новых эмигрантах, где очень ярко проявился его талант актера. Его все интересует: зачем человек рождается на свет и живет, как проявляется его ответственность перед Богом, что сегодня многих не волнует. Так я случайно узнала некоторые данные из биографии Бориса Петровича.

Я очень рада, что жизнь свела меня с этим замечательным человеком, и решила рассказать о нем читателям. Мне кажется, что у него есть чему поучиться. На таких людях, скромных, работающих, думающих, помогающих другим, держится земля.

Boris Sidnev and his motorcycle

Вянущий букет

Услышал вянущий букет, как хозяйка дома говорит прислуге: "Пора уж выбросить этот букет, отслужил свое," и возмутился: "Я так трудился, украшал ваш стол во время завтрака и за обедом". "Все гости любовались красотой и запахом моим," - сказала роза. "Да, да," -- подтвердила мимоза. Заплакали от обиды флоксы, георгины и остальные цветы: "Что с нами теперь будет? Растопчут нас злые люди."

Плач услышала старушка, вышла из своей избушки, вянущий букет подобрала и сказала: "Не плачьте, милые. И я когда-то красотой своей отличалась, никогда я с розами не расставалась. Поклонники мои дарили мне цветы, вы нежно меня окружали, мне улыбались, и я вам. Мы красоту и молодость делили пополам. Теперь живу одна в этой избушке, я отцвела. Краса моя завяла, поклонников не стало, постарели они, как и я. Настала грустная пора для меня. Никто не дарит мне теперь цветы, те времена давно прошли. Я понимаю вашу боль и ваше возмущение, былому, милые, возврата нет -- таков свет. К вянущим цветам жалости нет".

И приютила старушка в своей избушке завявший букет, он не хотел еще покинуть этот свет. Высушила слезы георгину, мимозе и усохшей розе. Утешила старушка завявший букет: "Таких, как вы, цветов красивых, не увидит больше свет. Не возмущайтесь. Век цветов короткий. Опять цветущие розы украшают праздничный стол в этом доме, как вы украшали когда-то. Жизнь продолжается".

Мы с вами прожили свой век. Выросло новое поколение, новое течение. Зацвели опять цветы, люди наслаждаются запахом прекрасных свежих роз. Вянущий букет никто не вспоминает. Молодежь хочет жить по-новому. Двадцатый век был жестокий, коварный и грозный. Пусть радость звучит и веселье, и смех, жаловаться грех.

Передадим эстафету молодому поколению без жалоб, без возмущений. Пожелаем им мира, счастья, удачи, проблем и на их век хватит. Уступим мирно дорогу молодым, все обиды всем простим, Бога поблагодарим за его терпение, а когда наш час настанет, спокойно отправимся в "мир иной".

Крутится “шар голубой”. крутится. Но всегда будут цвести душистые розы, мимозы и другие цветы, и восхищаться ими будут из поколения в поколение. Я благодарна Богу за свое спасение, могло все кончиться гораздо печальнее.

31-го июля 2014, больница Catherine Booth.

СОН

Я видела недавно сладкий сон. Стою на берегу реки, а в реке золотые рыбки плавают и выскакивают из реки прямо ко мне. И улыбаются, и удивляются: “Что ты грустная такая? Сегодня большой праздник: наш король женится и пригласил всех золотых рыбок на свадьбу. Свадьба будет не простая, а золотая. Все будут подавать на золотых подносах, и посуда вся будет золотая. Солнце дарит сегодня всем свои золотые лучи. Музыканты будут одеты в золотые костюмы, и только один скрипач-солист будет в простом костюме, лишь скрипочка у него золотая”.

“Я из города святого, золотого. Там весь народ живет под золотым защитным крылом самого Бога, божественные песни слагают и по утрам напевают. Бог эти песни слушает и народ свой благословляет. Там настоящий рай. Народ в Мертвом море купается, там все грехи смываются. Гости из всех стран этот край навешают, сладким вином их угощают. А фрукты-то там какие, все золотые, и вкус божественный у них. Девушка, ты молодая, красивая, не грусти. Обидел тебя твой милый? Поезжай туда, там жениха найдешь, а я буду играть на твоей свадьбе на своей золотой скрипочке, и золотые фонари освещать будут всю округу. Я не шучу, правду я тебе говорю. Я скоро вернусь, только королю золотых рыбок сыграю, уж очень он меня просил. Не могу королю отказать, я ведь сам из золотого города сюда приехал”. И рыбки золотые заплясали и умоляли: “Езжай скорей! Там счастье ждет тебя и радость и любовь”. И стало на душе мне так тепло, так хорошо. Я все обиды позабыла, всем простила, собралась в дальний путь, оглянулась и вдруг проснулась.

О, сладкий сон! Как хочется, чтоб это был не сон, а наяву. Каждый из нас мечтает о любви, о мире.

Но часто забываем, ни в чем друг другу не уступаем, ссоримся, доводим супругу до слез. Жизнь превращается в ад, и от любви не остается и следа. Терпят дети, кончается все разводом. А ведь так друг друга любили, все прощали, недостатки не замечали. Почему так резко после свадьбы все меняется, почему? Нет выдержки, накапливаются обиды, объясниться не желают, нет терпения, конец печальный. Как хочется, чтоб люди жили в мире и в любви. Увы! Пока что это лишь одни мечты...

Воспоминания

Жизнь не вечная. Незаметно уходят друзья, их становится все меньше и меньше, но каждый из них оставляет след в моей памяти, в моем сердце и в моей душе. Через полгода после нашего приезда в Канаду неожиданно умерла моя двоюродная сестра Хейзл Слуцкая-Голд, дочь старшего брата отца. Она родилась уже в Америке. Брат отца уехал до революции в поисках работы. Ей было всего 53 года. Она первая навестила нас в Монреале, очень добрый, отзывчивый человек.

Рано умерли мои землячки Геня Лин и Лиза Шапиро, с которыми я вместе делила трудные годы войны в Сибири и на Урале. Ушли из жизни друзья и близкие, с которыми я сдружилась в Монреале : Доктор Эстер Монис, Доктор Глезер с женой, Лев Кирзнер с женой, Лев Боруховский, Дора Вассерман, директор еврейского театра в Монреале, который она создала. Я всегда ее поздравляла после спектакля на языке идиш и преподносила цветы от имени русских иммигрантов.

Доктор Вера Парнес, с которой мы были очень близки, Яков Гельфандбейн, ветеран Второй мировой войны, ученый, талантливый человек, дантист Роза Гак, Яков и Мирьям Рожинские. Кто не знал шутника – юмориста Якова и обаятельную Мирьям, с которыми я была очень близка? Она даже изучила идиш и читала мои стихи. Любовь Филипповна Риф, профессор Александер Могильнер с женой, Буся Стайнберг, писатель Левон Кеш -- разве всех перечислишь, с кем свела меня судьба в Монреале? Все это были людьми, пережившие все ужасы и трудности войны, с которыми легко было общаться и найти общий язык. Они внесли большой вклад в русскую науку и культуру в бывшем Советском Союзе, некоторые из них успели и здесь внести вклад в науку и культуру Канады.

Умер профессор Давид Вайс, поэт, писатель, общественный деятель, с которым мы очень сблизились в Монреале, и он относился к нам как к родным. Умер поэт Шолом Штерн. Он первый оценил мои стихи и написал предисловие к моей первой книге “Стихи и проза,” Доктор Розенфельд и его жена Двойра Розенфельд, ей нравились мои стихи. Я бывала у них дома, она любила со мной вспоминать прошлое, родом она была из Киева. Ушел из жизни Эли Рубинштейн, талантливый музыкант. Он написал музыку к двум моим стихам и не успел ее мне передать. Умерла от рака одна из первых моих канадских друзей мадам Андри Лафон. Недавно ушел из жизни Давид Азриэли, переживший Холокост, талантливый строитель-архитектор, бизнесмен, филантроп, который создал фонд, издающий воспоминания переживших лагерь смерти. Он помог и мне издать две книги.

Ушли из жизни еврейские писатели и поэты, которых я лично знала или переписывалась с ними: поэт М. Шафир, писатель и друг нашей семьи Хаим Шпильберг, талантливый журналист Яков Рабинович. Мы жили недалеко друг от друга, и он с женой часто приглашали меня с мужем в гости. Переживший Холокост писатель Е. Эльберг, Рохл Корн, умер Мейлах Равич. Через некоторое время умерла его жена Рохл, она много лет работала в библиотеке.

Поэтесса и писательница Хава Розенфарб, пережившая гетто в Лодзи и концлагерь Аушвиц, баснописец-поэт Перец Миранский, Ичи Гольдберг, писатель Мордхи Бауман, переживший лагерь смерти, наш друг, журналист Рубин Плевинский, писатель Алек Сильвер. Перед смертью он еще успел написать очень теплую статью о моей книге: “Ин шпигл фун дер вельт”. (Мир в зеркале), Хаим Левин, родом из Вильнюса, человек с большим чувством юмора.

В Майами умерла мой близкий друг Сарра Фершко, руководитель клуба еврейской культуры и литературы, где я выступала с лекциями и читала свои стихи. Умерли писатель Л. Лясавин, Ошер Щутинский, поэт и издатель журнала: “Дер Онхейб,” (Начало), в котором я печаталась. Мойше Бекер, заместитель Щутинского, лауреат Нобелевской премии Исаак Башевис-Зингер, я его видела, когда он выступал в библиотеке в Монреале. Недавно умер в Лос-Анджелесе поэт Мойше Шкляр, редактор журнала “Хежбун”, в котором я много лет печаталась, мы переписывались, ему особенно нравились мои басни.

Он просил присылать их побольше, присылал мне свои стихи. Ушли из жизни в Майами преданные еврейской культуре и литературе Гитл Кон, ее брат Эшил Клепфиш - таких ораторов я еще не слышала, скульптор Афроим Фогель, милый человек, который собирался сделать скульптуру еврейского партизана Кона, даже сделал несколько набросков, но не успел: скончался на операционном столе.

Осиротил клуб еврейской культуры в Майами, юморист, всеобщий любимец Довид Джейкоби, наш друг. Умерла Сарра Гол, потерявшая троих детей в Виленском гетто, сама чудом уцелела. Я о ней писала. Ушла из жизни тихая, преданная клубу еврейской культуры Сарра Кауфман, ушли Леа Бенсон, Мойше Фишер и другие.

В Аргентине умерла Фани Зак, родом из Гродно, ей очень нравились мои стихи, особенно “Песчинка”, мы переписывались с ней долгие годы. Там же умерла Ривка Клиники-Вайнер, народная еврейская певица, она каждый год приезжала на зиму в Майами и жила у Сарры Фершко, обе они были родом из Луцка. Мы вместе проводили немало приятных дней. В Буэнос-Айресе умер писатель Шмуэл Рожанский, с которым я встретила в Аргентине 26 лет тому назад в еврейском центре. Он очень тепло меня встретил, да и здесь я его встретила и с ним беседовала в ноябре, 1989 года в библиотеке.

В Бельгии умер Эзри Добрушкес, писатель, поэт, общественный деятель родом из Вильнюса. Он подготовил две передачи обо мне и читал их по радио в Брюсселе, очень талантливый писатель. В Израиле умерли Авром Суцкевер, известный поэт из группы “Юнг Вилнэ”, бывший партизан, известный писатель М. Цанин. Он написал мне очень теплое письмо, прочитав мою первую книгу “Стихи и Проза”, советовал продолжать писать. Всех не перечислишь.

С одной стороны, мне повезло: я встретила много известных еврейских писателей и поэтов старшего поколения, у которых можно было многому поучиться, доброжелательных, воодушевляющих. Наряду с ними были и такие люди, которые отравляли мне жизнь, лишили меня гранта, пособия для издания книг, вместо того, чтобы помочь новой иммигрантке из Советского Союза, единственной пишущей на языке идиш и одалживающей в банке деньги на издание книги. Я даже потеряла 1 500 долларов задатка за первую книгу, и книгу закончил француз по первой правке, так как оригинал мне не вернули.

Грустная история, не хочется даже вспоминать все подробности, но книга вышла и получила премию в Мексике в 1989 году.

Материальное положение у нас в то время было трудное. При выезде из Советского Союза я должна была заплатить государству за свое образование 6 800 рублей. Это были огромные деньги, у нас таких денег не было. Мы все продали и после 35 лет честного труда приехали в Канаду с двумя чемоданчиками и юными детьми 15-ти и 18-ти лет, которым мы обещали дать возможность продолжать учиться. Они не хотели уезжать от своих друзей, любимых учителей и любимой школы.

Община нам ничем не помогла, мы были на спонсорстве, спонсоры только прислали нам вызов. Обещали многое: устроить нас на работу, обеспечить жильем, дети будут бесплатно учиться, однако все это были одни обещания. Начать новую жизнь без знаний языка, без хорошей, нужной специальности в Канаде, без средств было очень трудно.

Отношения с близкими, родными быстро охладели. Мы оказались одни, никому не нужные, в чужой стране, без друзей, без хороших знакомых, и трудно было нам понять, зачем нас так звали, долгие годы ждали, обещали золотые горы, как говорят, сорвали с обжитых после войны мест, где у нас были постоянная работа, жилье, друзья, дети хорошо учились, нас уважали, - ради чего было все это бросать, после трагедии войны с трудом нажитое. Только лишь для того, как моему мужу казалось, чтобы у детей была какая-то родня, чтобы дочка в три года не плакала и не завидовала соседской девочке-подружке: “У Лариски две бабушки, я тоже хочу иметь бабушку. Где моя бабушка? Почему она ко мне не приходит?”

Мы не искали материальной выгоды, работали и были довольны тем, что имеем. Мужу хотелось вспомнить дом родной, что-то родное, близкое. У него была большая, дружная семья. Ради этого мы пожертвовали всем и ничего взамен не нашли. Воспоминания родных и близких, погибших в лагерях смерти, язык идиш, на котором они со мной разговаривали, стали единственным моим утешением при всех трудностях, с которыми нам пришлось встретиться первые годы в Канаде. “Мои университеты в Канаде” – книга сама по себе.

В память о них я начала писать стихи и воспоминания, краткие рассказы на языке идиш. Я опубликовала 11 книг, получила в 1989 году в Мексике премию за первую книгу “Стихи и проза”. В 1995 году я получила премию в Торонто за четвертую книгу “Не смотри так грустно в окно”. В том же году я участвовала в конкурсе поэтов Квебека в честь 3000-летия Иерусалима и оказалась победительницей за свою поэму “Привет тебе, Иерусалим!” Я читала эту поэму на торжественном вечере, посвященном победителям конкурса в Еврейской публичной библиотеке. Многие иммигранты из русской общины пришли с цветами меня поздравить. Об этом вечере писали в газете Canadian Jewish News и в газете “Голос Общины”.

Я не обращаю внимания на недооценку моего творчества комитетом по назначению премий за идиш в Монреале и продолжаю писать. Мне достаточно оценки такого видного писателя, как М Цанин, писателя Хешл Клепфиша, поэта Шолема Штерна, Фани Зак, Иосифа Фридлендера, Элли Визеля, Гени Бергер из Польши, поэта Мойше Шкляра, Давида Азриэли и других. Их положительные отзывы о моем творчестве воодушевляют меня, и я продолжаю писать на языке мамэ-лошн - идиш.

Поэт Симхе Симхович из Торонто писал в журнале “Дос идише ворт” (Варшава): “Еще не родился еврейский поэт в Канаде. В настоящее время Груня Слуцкая—Кон--единственная поэтесса в Монреале, пишущая на идиш. Мало переведено еврейской поэзии, и творчество почти 30-ти поэтов ждут в библиотеках и архивах новых читателей, чтобы ими восторгались и их оценили”. Надеюсь, в будущем родится еврейский поэт в Канаде. Терять надежду нельзя.

גרוניא, אברהם סוצקעווער, סארקע זיפער, (לינקס)
ביי דבורה ראזענפעלד אין הויז, 1987

חיים שפילבערג ע"ה, גרוניא און נחום קאהן, 1987.

נחום און גרוניא קאהן, אברהם סוצקעווער, סארקע זיפער,
1987.

פון לינקס: געערטע שילא פיינסטאן, גרוניא קאהן, אריהלה קאטלער,
 סעפטעמבער 14, 2005

Grunia and Arnold Rojinski

ארנאלד ראדזינסקי און גרוניא קאהן

גרוניא סלוצקי-קאהן שרייבט אריין איר נאמען אין "גאלדן ערע בוך פון מאנטרעאל." עס שטייען פון רעכטס: רב ישראל סיראטא, גענעראלנער רוסישער קאנסול אלעקסעי איסאקאו, מיטגליד פון מוניציפאליטעט העלען פאטאפולאס, רעדאקטאר פון דער רוסישער צייטונג: "גאלאס אבשטייני" מארק גרויסבערג.

דעם 8-טן יוני, 2010, מאנטרעאל.

Представление 10-й книги Груни Слуцкой-Кон "Двадцатый век"

В этот вечер, вернее, утро 25 июня 2013 г., когда проходил творческий вечер Груни Слуцкой-Кон, никого не удивило, что преимущественно звучал маме лошн - язык идиш. Во-первых, собрание имело место в группе по изучению языка идиш в Еврейском Центре. Во-вторых, это самый приемлемый Голос Общины, а в третьих, (точнее, во-первых), на каком языке проводить отчет еврейской поэтессы, пишущей на родном языке и отмечающей в битком набитом зале тридцатилетие своей творческой деятельности и выход в свет её 10-й книги на идиш "XX век"? Собрание открыл руководитель кружка Борис Села, зачитавший приветственное послание в адрес Груни Ирвина Котлера, депутата Парламента. Затем было оглашено приветствие на английском и русском языках духовного лидера русскоговорящей общины раввина Израиля Сироты, отсутствовавшего в эти дни в Монреале.

Борис Села произнес вступительное слово и предоставил под дружные аплодисменты присутствующих трибуну юбиляру. Груня рассказала о своем жизненном пути, о нелегкой судьбе девочки, обездоленной войной, оставившей её круглой сиротой в 12 лет, о становлении её с помощью людей, не оставшихся равнодушными и принявшими участие в её жизни как человека, гражданина, педагога и личности, что привело её к поэзии, которой она привержена более 30 лет.

Звучали стихи на певучем языке в авторском исполнении. "Привет тебе, Иерусалим!"- за эту поэму Груня получила приз на поэтическом конкурсе в Монреале в честь 3000-летия Священного города. Следующее стихотворение - "XX-й век"- дало название представляемой книге. Названия следующих стихов и их содержание отражали отношение поэтессы к жизни, чуткий настрой к её различным проявлениям, боль и переживание за страдания людей. Это стихотворения: "Холокост", "Песчинка". Особенно тронуло посвящённое маме стихотворение "Моя мама", исполненное под музыку, написанную Шарон Хазан. Затем Груня, прочитав на идиш стихотворение "Дикая трава", предоставила слово своему переводчику на русский язык Исааку Рукшину, известному слушателям по его творческим вечерам, выступлениям, публикациям в СМИ, изданным книгам. Реакция публики показала, что Груня не ошиблась, доверив ему переводы. Исаак прочитал также Грунино стихотворение "В День Победы".

Тепло встретили зрители поэта Михаила Маламуда, посвятившего имениннице стихотворное поздравление-пожелание. Не удержалась координатор "Русской группы" Элла Базлов. Она даже начала писать стихи по этому поводу, как сама призналась, и прочитала перевод Грунинного стихотворения "Посвящение Сарре Фершко." Заканчивала свой вечер поэтесса разделом юмора и сатиры ("Будем жить! Будем жить!" из её "Ко Дню Победы"), бичуя поступки людей, мешающих творческим людям, ставящих препоны в их поступательном движении, хотя сама она исповедует постулат философа и мыслителя

Мераба Мамардашвили: "Не осуждай человека, осуждай его поступки" и никогда не называет фамилий, дабы не обидеть человека. Считает, что имеющий разум должен понять. Литературная часть была закончена притчей "Бублик и Хала", прозвучавшей в исполнении Груни на идиш и в забавном переводе Исаака Рукшина. В нем поэты эзоповским языком обличили некоторые дурные качества человека, такие как зазнайство, зависть, хвастовство, чванство, глупость, увы, имеющие место среди нас. (См. приложение). Но несмотря ни на что, поэтесса выразила надежду, перерастающую в уверенность, что добро победит, и она мечтает об этом, что было выражено в её стихотворении "Мечта":

"О, сладкая мечта, не покидай меня!"

В заключительном слове Груня Слуцкая-Кон произнесла благодарность Всевышнему и Канаде, давшим ей возможность жить, творить на родном языке, издавать на нем книги; а также своим переводчикам, популяризирующим ее стихи, делающим их доступными русскоязычным читателям, всем присутствующим за участие в её чествовании и теплый прием, и пригласила всех осмотреть фотостенд, отражающий ее жизненный путь и жизнь её мужа Нухема Кона, героического партизана Великой Отечественной войны. К сожалению, он покинул наш мир в феврале 2010 г. Его памяти Груня посвятила стихи. (См. приложение). Затем все были приглашены отдать должное угощению, приготовленному Груней и организаторами встречи. Собравшиеся долго не хотели расходиться, подходили, благодарили Груню за интересный вечер, желали дальнейших творческих успехов, становились в очередь, наперебой стремясь сфотографироваться с ней на долгую, добрую память.

Фоторепортаж творческого вечера выполнил известный фотохудожник Владимир Вандаловский.

А мы решили поделиться с вами, наши уважаемые читатели, некоторыми сведениями из жизни юбиляра, о которых она по скромности и недостатку времени умолчала. На трудную, благородную, но не всегда благодарную дорогу писателя и поэта Груня вступила в апреле 1983 года, хорошо запомнив эту дату - День 40-летия восстания в Варшавском гетто. Её словно обожгло воспоминание. Груня схватила подвернувшийся листок бумаги и написала стихи на идиш. И с тех пор не может остановиться. Творчество стало жизненной потребностью.

Первая книга "Стихи и проза" вышла в свет в 1987 году с финансовой помощью близких друзей и Фондов Монреаля и Ванкувера. Постоянного заработка тогда у нее с мужем не было, приходилось подрабатывать и сиделкой, и няней, и переводчицей - по образованию Груня-преподаватель иностранных языков, - но поэзия не оставляла ее. Первый опыт оказался удачным. Книга получила премию от Центрального Еврейского Комитета Мексики, оценившего труд еврейской поэтессы.

Далее книги стали выходить в свет регулярно. В 1990 Еврейская школа в Монреале издала "Стихи для детей". В 1993 г. дети могли распевать песни Шарон Хазан на стихи Груни из ее сборника "Пойте, дети!" Несмотря на то, что в издание книг большую часть средств поэтесса вкладывает из своих, а некоторые книги издает полностью на свои, совсем не лишние деньги, Груня благодарит Фонды и друзей за помощь, потому что книги дают ей возможность донести до людей свои мысли, боль, страдания, жизнелюбие, любовь и жизнестойкость своего народа. Следующая книга "Не смотри так грустно в окно", получившая премию в Торонто в 1995 г., была по достоинству оценена читателями. Следующие книги: "Луч надежды" (2004), "Безмолвный крик" (2008), "Мир в зеркале" (2009) сильно подорвали бюджет семьи, но Груня помнит слова незабвенного друга и мужа Нухема Кона: "Будем экономить, но книги будут!" Он знал и ценил талант своей спутницы жизни.

В 1980 году в Монреале вышла книга "Голос из леса" - воспоминания еврейского партизана о военных годах в партизанском отряде Д. Н. Медведева, о своих боевых товарищах, о легендарном Николае Кузнецове, связным которого Нухем Кон был в Ровно. В детстве мы зачитывались книгой Д. Н. Медведева "Это было под Ровно". Это и о Нухеме Коне. Восьмая книга "Обгорелые колосья" вышла в свет при поддержке Фонда Азриели. Девятая - "Стихи и рассказы для детей" и десятая, представляемая ныне книга "Двадцатый век", также вышла в свет благодаря поддержке спонсоров, которым автор выражает глубокую благодарность.

Мы встретились с Груней, чтобы поговорить о её 30-летнем творчестве более подробно, чем можно было узнать за полтора часа встречи. Хотелось узнать, как воспринимают её стихи за пределами Монреала. Рассказ подтвердил наши ожидания. Поэтессе знают и любят на разных континентах и в разных странах, где живут чуткие, сердечные, отзывчивые люди. Но предоставим слово фактам и документам.

Все книги приобрели Архив в Оттаве, Иерусалимская библиотека и частично школа "Талмуд Тора" в Иерусалиме.

20 стихов из книги "Пойте, дети!" стали песнями.

Японский Детский Центр Холокоста получил несколько книг Груни и прислал автору благодарственное письмо.

В Буэнос-Айресе (Аргентина) Фанни Зак с удовольствием читает стихи Груни Слуцкой-Кон на идиш.

В Бельгии писатель и литературовед Эзри Добрушкис подготовил и прочитал на радио две передачи о жизни и творчестве Груни Слуцкой-Кон. Запись передач он прислал Груне в подарок.

Тель-Авивский Университет имеет книги Груни. И благодарит за них.

Профессор Адам Фюрстенберг, председатель Еврейского Комитета Еврейской Федерации Торонто, прислал благодарность и сообщение, что Груне присуждена премия за её книгу "Не смотри так грустно в окно".

Директор Рижской еврейской школы Анатолий Фридман благодарен за детскую книгу "Стихи для детей", сто экземпляров которой Груня послала в Киев, Вильнюс и Ригу. В Англии Оксфордский журнал "Перо" напечатал стихи Груни, получившие хороший отзыв.

Нью-Йоркская газета "Форвард" поместила обширную положительную рецензию критика Фридлендера на книгу "Не смотри так грустно в окно".

Особые отношения сложились у Груни с культурными деятелями и любителями еврейского языка в Майами. Поехала в гости к друзьям, зашла в Клуб любителей еврейской культуры и литературы, познакомилась с председателем Клуба Лясавиным, председателем Комитета Саррой Фершко, выступала с чтением стихов. Подружились, как родные.

Ёе там ждут с нетерпением, каждый раз предоставляют большой зал, наполняющийся на ее выступлениях до отказа. Писали о ней и в местной печати. Даже выступала в синагоге, прочитав в честь приезда тогдашнего мэра Иерусалима Эхуда Ольмерта свою "Поэму об Иерусалиме", заслужив его теплую благодарность.

Принимала участие в публичных собраниях, выступала в Еврейском центре и библиотеке, в Мемориальном Центре Холокоста, читала стихи и лекции. Везде пользовалась успехом, но... С каждым годом количество выступлений уменьшалось, хотя мастерство крепло, развивалось и поднималось на новые высоты. Груня Слуцкая-Кон не собирается останавливаться на достигнутом. На описываемой встрече одним из пожеланий слушателей было - дождаться новых книг.

Груня обещала, а мы знаем, что своё слово она держит. Так воспитала мама, её постоянная память, любовь и непреходящая боль от утраты.

Было бы несправедливо обойти вниманием и тех, кто с упорством, достойным лучшего применения, все это время активно мешает еврейской поэтессе в Монреале. Дескать, "Груня не профессиональная писательница"(???). Да, она не может предъявить документ о том, что её выучили на поэта, как будто этому можно научить. Она предъявляет стихи, затрагивающие душу и сердце, заставляющие смеяться и плакать, любить и ненавидеть. Быть чище и выше. Тем, конечно, кому доступны человеческие чувства.

Многочисленные отзывы на Грунины стихи из многих стран свидетельствуют о правоте моих высказываний: "Вы - прирожденная рассказчица, с острым глазом и острым чувством юмора, с превосходным литературно-эстетическим вкусом. Ваш еврейский язык - дай Б-г иметь такой многим профессиональным еврейским писателям. Гродно дал миру ряд художественных талантов, число которых обогатилось и Вашим участием.

Ваш М. Цанин" (Председатель Всемирного Союза еврейских поэтов и писателей, Израиль).

"Вы пишете великолепно и ясно, так, что за душу берет. Столько прекрасных слов, что хочется жить на свете. В ваших стихах чувствуется много тепла и сердечности". Геня Бергер, Варшава, журнал "Дос идише ворт. А это - из Нью-Йорка, от читательницы Бати Рахмилович. Благодарность редактору газеты "Алгемейнер журнал": "...её (Грунины) стихи можно причислить к категории лучших и наиболее прекрасных произведений еврейской поэзии. Особенно стихотворение "Разговор с Богом". Строки произведения "Не будь строг, ты ведь-Б-г... Дай мне согреться в раю, в аду я уже была..."Сердечные, лирические и трогательные слова честной и порядочной дочери еврейского народа. Каждое слово её стихотворения можно расцеловать."

Спасибо Вам за публикацию на красивом и цивилизованном еврейском языке таких высоко эстетичных стихов".

Фанни Зак из Буэнос-Айреса написала: "Вы умеете в несколько строк уместить глубокие чувства, берущие за душу. Ваши стихи ложатся на музыку. Здоровья Вам и дальнейших успехов. Мира и радости на границах Израиля и всего еврейского мира".

Здесь, пожалуй, остановимся в цитировании и посмотрим, кто прислал поздравления Груне со значительным событием в её творческой жизни, составляющей суть её существования:

Эли Визель - писатель, общественный деятель, профессор гуманитарных наук Бостонского университета, лауреат Нобелевской премии Мира 1986 года, кавалер Золотой медали Конгресса США, почётный рыцарь Великобритании.

Музей Холокоста в Вашингтоне,

Яд Вашем, Израиль,

Фонд Давида Азриэли и он лично,

Университет Бар-Илан, Израиль,

Издатель Алекс Сильнер, Торонто,

Депутат Парламента Ирвин Котлер,

Раввин Израиль Сирота. Перечислить всех почитателей,

как и друзей, а в них у Груни состоят все любители хорошей поэзии и еврейского языка, нет возможности.

Пусть они поймут и простят, но хотелось бы в конце поделиться недоумением, высказанным в кулуарах описываемого события. Многие присутствующие не поняли, и вполне справедливо, ПОЧЕМУ?

1. Творческая встреча единственной во всем Монреале, а может, и всей Канаде, поэтессы, пишущей на языке идиш, проходила в маленьком зале, не вместившем всех желающих. (Неужели не было возможности арендовать большой зал, пригласить людей на встречу со своей поэтессой?!). 30 лет поэзии и 10 книг за плечами- совсем не рядовое явление в обществе.

2. Не была проведена соответствующая подготовка – рекламное оповещение – многие люди предъявляли, и вполне справедливо, претензии Груне Слуцкой, что она не пригласила их на встречу. То, что было некуда – маловразумительное и совсем непонятное объяснение.
3. Встречу провела малочисленная "Группа по изучению еврейского языка".

Ответить на эти вопросы – мне нечего.

Воистину – “Нет пророка в своем Отечестве .“

Исаак Рукшин (iroukchine@gmail.com)

P.S. У Груни очень много книг и словарей на трех языках, которыми она постоянно пользуется.

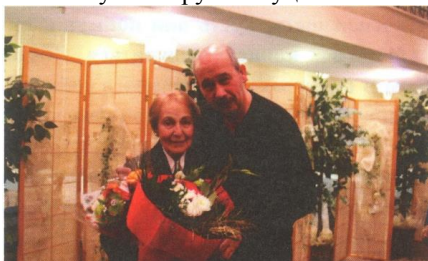
**“Я с песней по жизни нелегкой шагала,
а книга мне жить и любить помогала”.**

Груня

**Творческий вечер Груни Слуцкой-Кон
состоялся 22-го декабря 2014 года,
в 6 часов вечера в Еврейском Центре
русскоговорящей общины Монреаля.**

Выступает Груня Слуцкая-Кон

Борис Сиднев вручает Груне цветы

Борис Зеликин вручает Груне цветы

Присутствующие на творческом вечере Груни.
(Были цветы и от Марка Гройсберга, он фотографиров

Congratulations!

SEU DE CIRCUMSCRIPTION
Bureau 102
4715 Avenue Peel
Montréal, Québec
H3H 2G1
Tel: (514) 393-1271
Tél: (514) 393-1207

HOUSE OF COMMONS
CHAMBRE DES COMMUNES
OTTAWA, CANADA
K1A 0A4

CONSTITUTIONAL OFFICE
4715 Avenue Peel
Montréal, Québec
H3H 2G1
Tel: (514) 393-1271
Tél: (514) 393-1207

The Honourable Irwin Cotler, P.C., O.C., M.P., Mount Royal
L'honorable Irwin Cotler, C.P., O.C., député, Montréal

Montreal, December 8, 2009

Mrs. Grunia Slutsky-Kohn
5962 Chénarand Avenue
Montreal, QC
H3X 2T1

Dearest Grunia,

I am writing to congratulate you on your 25th anniversary of literary accomplishment and activity!

How fortunate we all are to be the beneficiaries of your master-pieces and your heartfelt works.

I regret that my Parliamentary responsibilities will prevent me from leaving Ottawa to join you in person on Wednesday, December 9.

Please accept the enclosed Certificate as a small token of recognition.

Your continued accomplishments are indeed heartwarming.

May you go from strength to strength, in continued health!

Sincerely,

Irwin Cotler
Irwin Cotler, P.C., O.C., M.P.
Mount Royal

OTTAWA OFFICE
4715 Avenue Peel
Ottawa, Canada
K1A 0A4
Tel: (613) 992-1271
Fax: (613) 992-1207
E-mail: cotler@parl.gc.ca

BUREAU DE CIRCONSCRIPTION
Bureau 316
4770, avenue Mont
Royal (Oubac)
H3W 1G2
Tél. : (514) 263-0171
Téléc. : (514) 263-2407

CONSTITUENCY OFFICE
Suite 316
4770, Avenue Mont
Royal (Oubac)
H3W 1G2
Tél. : (514) 263-0171
Fax : (514) 263-2407

The Honourable Irwin Cotler, P.C., O.C., M.P., Mount Royal
L'honorable Irwin Cotler, P.C., O.C., député, Mont-Royal

December 7, 2009

United Community of Russian-speaking Jews of Quebec
6995 Westbury Avenue #170,
Montreal, Quebec, H3W 1A7
Canada

Dear Friends,

I regret that, due to Parliamentary commitments, I cannot join you for the Jewish Russian Arts Folk Festival on December 9th, which will also be the 25th anniversary of the literary activity of Grunia Slutsky-Kohn.

I would have been delighted to participate in what I know will be a joyous Arts and Folk Festival. In particular, I would have wished to be able to congratulate Grunia personally – a great lady of letters and a wonderful human being for whom I have the highest regard and affection.

Please convey my best to her and to those attending this wonderful gathering.

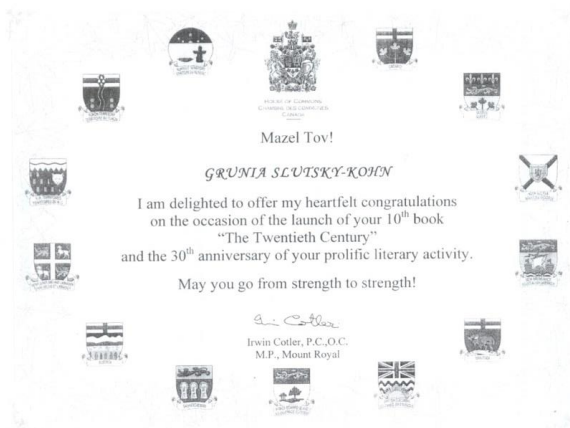
Sincerely,

Irwin Cotler, P.C., O.C., M.P.
Mount Royal

BUREAU D'OTTAWA
451, Edifice du Tower
Ottawa, Ontario K1A 5M6
Tél. : (613) 965-0122
Téléc. : (613) 965-6762
Courriel : cotler@parl.gc.ca

OTTAWA OFFICE
451 West Block
Ottawa, Ontario K1A 5M6
Tél. : (613) 965-0122
Fax : (613) 965-6762
Email : cotler@parl.gc.ca

Dear Friends,

I really wanted to be here with you to celebrate Grunia Kohn's 10-th book, to deliver my greetings in person. I am presently out of town so I am sending my greetings.

I know Grunia since her family arrived in Montreal almost 40 years ago.

For many years Grunia was actively participating in the learning group of our community.

After my Torah class, Grunia shared the latest news about current world affairs and read her poems.

Her late husband Nochum – a Hero partisan was also an active member of this group and often shared his fascinating life stories.

The number 10 is a very significant number in Judaism. In Jewish mysticism 10 corresponds to 10 levels of Jewish soul. Number 10 corresponds to Hebrew letter Yud – the first letter of the word Jew in Hebrew, and of course 10 commandments.

On the occasion of publishing her 10th book I would like to extend my congratulation to Grunia.

I wish her Mazel Tov! I wish her to be able to continue her creative work for many years to come.

Rabbi Israel Sirota

Дорогие Друзья!

Я очень хотел быть с вами и отпраздновать публикацию 10-й книги Груни Кон.

И лично приветствовать всех вас. К сожалению, я сейчас не в Монреале и поэтому посылаю вам мои поздравления и пожелания.

Я знаю Груню и ее семью уже почти 40 лет. В течение многих лет Груня принимает активное участие в жизни общины.

После занятий по Торе, которые я вел, Груня рассказывала о важных мировых событиях и часто читала свои замечательные стихи.

Ее покойный муж Нохем – партизан-герой, был также активным участником группы и часто рассказывал удивительные и необыкновенные истории о мужестве партизан во время Великой Отечественной войны.

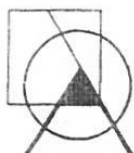
Номер 10 – это особенный номер в иудаизме. В еврейской мистике он обозначает 10 ступеней еврейской души. Номер 10 обозначает еврейскую букву ‘йуд’, с которой начинается слово ‘еврей’ на иврите. И, конечно, 10 заповедей.

От всего сердца я хочу поздравить Груню Кон с выходом в свет ее 10-й книги.

Мазел Тов, Груня!

Желаем вам еще много лет продолжать ваш замечательный творческий труд.

Раввин Израиль Сирота

DAVID J. AZRIELI, C.M., C.Q., M. Arch., MRAIC, Assoc. AIA

Dominion Square
1010, rue Sainte-Catherine ouest
Suite 1200
Montréal, Québec H3B 3S3

tel.: (514) 282-1155
fax: (514) 282-1794
e-mail: info@canpro.ca

May 20, 2009

Dear Mrs. Kohn,

I would like to congratulate for your perseverance in finally seeing your books printed. It gives me great pleasure to have been able to assist you in this meaningful project.

Please also accept my sincere thanks for the wonderful poem and for remembering my birthday.

Very best regards,

David J. Azrieli, C.M., C.Q., M.Arch.

Boston University

ELIE WIESEL

*University Professor and
Andrew W. Mellon Professor in the Humanities*

745 Commonwealth Avenue
Boston, Massachusetts 02215
617-353-4561 Fax: 617-353-4024

November 30, 2004

Mrs. Grunia Slutzky-Kohn
5962 Clanranald
Montreal, Quebec
H3X 2T1 Canada

Dear Mrs. Slutzky-Kohn,

Many thanks for your kind letter—I just hope you'll forgive my delay in responding. I have been constantly traveling and your letter just recently turned up on my desk!

Still, let me also thank you for sharing your books with me. The Yiddish language will always be dear to me, and I appreciate your efforts to sustain and advance the canon of Yiddish literature. I hope you know how much I enjoyed hearing from you.

With every good wish,

Elie Wiesel

EW/ros

Boston University

ELIE WIESEL

University Professor and

Andrew W. Mellon Professor in the Humanities

147 Bay State Road

Boston, Massachusetts 02215

617-353-4561 Fax: 617-353-4024

14.9.2010

- $k \cdot f^{1/p} \cdot y^q \cdot f$

175 : 117 140 1.4 PK3 5

- (J) C. H. (10) 11x 9x 9x 9x 9x

Գրքեր, Գրքեր և Գրքեր

- et. curve 11/18

- N..15

Gr. 11.5

ד.ל.ג. 8-טו ו'אב' 1995

הנהגה רבנית (קצת) קטנה
בביתנו אנחנו חושבים כי אין שום
הבדל בין הילד שנקרא "חנניה" לבין
הילד שנקרא "חנניה" שנקרא "חנניה"
הילד שנקרא "חנניה" שנקרא "חנניה"
הילד שנקרא "חנניה" שנקרא "חנניה"
הילד שנקרא "חנניה" שנקרא "חנניה"
הילד שנקרא "חנניה" שנקרא "חנניה"
הילד שנקרא "חנניה" שנקרא "חנניה"

הילד שנקרא "חנניה" שנקרא "חנניה"
הילד שנקרא "חנניה" שנקרא "חנניה"
הילד שנקרא "חנניה" שנקרא "חנניה"
הילד שנקרא "חנניה" שנקרא "חנניה"
הילד שנקרא "חנניה" שנקרא "חנניה"
הילד שנקרא "חנניה" שנקרא "חנניה"
הילד שנקרא "חנניה" שנקרא "חנניה"
הילד שנקרא "חנניה" שנקרא "חנניה"

הילד שנקרא "חנניה" שנקרא "חנניה"
הילד שנקרא "חנניה" שנקרא "חנניה"
הילד שנקרא "חנניה" שנקרא "חנניה"
הילד שנקרא "חנניה" שנקרא "חנניה"

טייערע פרוי גרוניא סלוצקי-קאהן,

א דאנק אייך און א יישר כוח פארן צושיקן מיר אייער בוך: "אין שפיגל פון דער וועלט". יעדעס בוך, וואס גייט ארויס אין יידיש, איז היינט א העלדישער טאט פארן מחבר. איך ווייס עס גוט.

צום באדויערן, איז די וועלט כמעט תמיד געווען פאר אונדז א קרומער שפיגל, אבער קיין אנדערער איז דאך סיינדיג נישטא באמיט מען זיך זען די וועלט שענער, ווי זי איז ווערט, זינט ג-ט האט זי באשאפן. איך האף, אז אינאיינעם וועט אייער בוך געפינען אן אפשאצונג אף די שפאלטן פון "פארווערטס". האט מיר א פריילעכן פורים און א געזונט יאר.

מיט דרך ארץ,
באריס סאנדלער

ס'האט זיך געפרייט מיט דער דערשיינונג פון בוך אלעק סילווער ז"ל.
ער האט מיך ווארעם באגריסט און געשריבן וועגן בוך אין
Canadian Jewish News.

מרדכי באומאן ע"ה האט געשריבן אן ארטיקל וועגן בוך אין "אלגעמיינעם
זשורנאל" א פאר טעג פארן טויט.

פריינט און באקאנטע זענען געקומען צו דער פייערונג פון מיינע 25 יאר,
וואס איך שרייב יידיש, נישט קוקנדיק אויפן שלעכטן וועטער. צווישן די
געסט איז אויך געווען בריינה וואסערמאן מיט עטלעכע פריינט פון דארא
וואסערמאן יידישן טעאטער.

צו דער פייערונג פון מיין 10-טן בוך און 30 יאר ווי איך שרייב יידיש,
ארגאניזירט ביי דער שלום שטערן גרופע, זענען געקומען א סך פריינט און
מענטשן, וואס ווילן נאך הערן א יידיש ווארט, דער זאל איז געווען געפאקט.
עס האבן מיך באגריסט דער געערטער אירוויין קאטלער, דוד אזריעלי, רב
ישראל סיראטא, באקאנטע און פריינט. ס'איז געווען זייער א געלונגענער
נאכמיטאג.

Dear Grunia,

I just wanted to tell you how much I appreciate talking to you. To be honest before I met you I thought that everyone at the center wouldn't cooperate and not tell their stories because it'd be too personal. But the fact that most of them were very open and wanted to tell us surprised me.

To be so optimistic about something like the Holocaust is something I wouldn't be able to do. And the fact that you don't hold a grudge against any German, and how you don't judge anyone by their past or by one action (like when you told me about that one student that everybody hated. You didn't ever say anything bad about him) is just amazing. Everyone should act like you, honestly, the world ~~would~~ would be a better place.

I know I'm complimenting you a lot, just think of it as returning the favor, you complimented me a lot when I visited, so now it's my turn to say nice things about you. It's amazing how all of you were able to persevere through the Holocaust, and you guys still don't give up. Like 'Suzana, even after being paralyzed she still hasn't given up! Anyways, I just really enjoyed talking to you and the others, your stories (and poems) were wonderful. I hope you do well in the future and that your 10th and future books are published.

Sincerely, Vibo

p.s. Sorry if you don't like the violin or rose. I felt like I should write on "fancy" paper, and this was all I had.

**Спасибо Тебе, Боже,
За все, за все.
Ты дал мне самую большую награду –
Жизнь.
Я пережила все ужасы войны,
Дожила до глубоких лет,
Имею двух замечательных внуков
И двух правнучек.
Нет слов, чтобы выразить Тебе, Боже,
Свою благодарность.
Еще Тебя попрошу –
Дай им, Бог, мирного неба.**

Спасибо.

**Thank You, G-d!
The greatest gift you gave me –
Life.
I survived, I am alive!
I'm a Survivor!**

Grunia